

ORIZONT

REVISTĂ A UNIUNII
SCRIITORILOR DIN
ROMÂNIA

SERIE NOUĂ, 32 PAGINI

26 IANUARIE 2006

NR. 1 (1492),

ANUL XIX

1 LEU

Editată în colaborare cu
Centrul pentru Dialog
Multicultural "Orizont"

1

CONFERINȚELE MICROSOFT

TEODOR BACONSKY

EUROPA
CREȘTINĂ.
PORTRETUL
UNEI
APOSTAZII
COLECTIVE

16-21

Număr conceput și realizat împreună cu **Microsoft** România, în cadrul proiectului "Comunitate și diversitate"

MATEI VISNIEC
UOTPIA ȘI PRACTICA.
UN RAPORT PERVERS

Deseori simt că mă sufoc, când sunt invitat la diverse întâlniri și le vorbesc despre experiența comunistă din răsăritul Europei și la sfârșit, în pofida faptului că toată lumea acceptă oroarea, e totdeauna cineva care să spună: "și totuși, ideile erau bune, dar Stalin sau Mao sau Ceaușescu sunt vinovați că au deviat totul". Și atunci le spun: "OK, de ce nu încercați la voi? Poate că la voi o să meargă. Care popor este dispus să reînceapă experiența comunismului? Să spună și îl ajutăm. Poate că e cazul ca tocmai țările bogate să înceapă această experiență, să vedeți și voi cum e!"

4-5

ANCHETA:
ATI SCRIE BIOGRAFIA
UNUL SCRITOR
ROMÂN(STRAN)? DE CE?

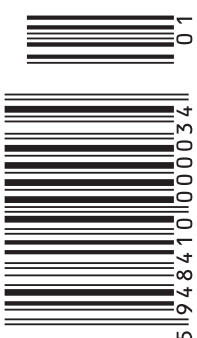
MIRCEA ANGHELESCU
ȘERBAN AXINTE
IOANA BOT
PIA BRÎNZEU
MARIUS CHIVU
COSMIN CIOTLOȘ
ADA D. CRUCEANU
CĂLIN ANDREI MIHĂILESCU
TANIA RADU
SIMONA SORA

14-15

RUXANDRA CESEREANU
1982. NIGHTS IN BLACK SATIN

peste ani ion monoran a murit
a avut loc parcă și o revoluție cu destui morți la
timișoara
iar poezii de odinioară care recitau cu un satâr în
mână
au prins cheag în altă parte ori au îmbătrânit definitiv.
în mine au rămas însă șinele de tramvai
ca niște schiuri fluorescente pe care încă mai călătoresc
la Naiba
ori strălucitorul melc uriaș atunci când în craniul
psihedelic plutește
timișoara anno domini 1982.

25

5 19484 101000034 01

NOUL ANTROPOCENTRISM

CORNEL UNGUREANU

1. MONODERSILISMUL, DUPĂ 25 DE ANI. Citesc cu mare curiozitate ultimele trei cărți ale lui Mircea Bârsilă apărute anul trecut la Paralela 45, **"Vârsta de fier" în viziunea litrică a lui Al. Philippide, Introducere în poezia lui Nichita Stănescu și Poeți contemporani (I) Generația 80.** Mi se par excepționale cel puțin prin noutatea unghiului de vedere. Primele sunt legate de proiecte mai vechi, de o remarcabilă teză de doctorat, parte deja publicată, ultima ține de un fel de a privi poezia contemporană. Dacă citim numele autorilor de care se ocupă, adică ale lui Eugen Bunaru, Ion Chichere, Dumitru Chioaru, Adrian Derlea, Simona Grația Dima, Ioana Dinulescu, Marian Drăghici, Gellu Dorian, Aurel Dumitrașcu, Adrian Alui Gheorghe, Magda Grigore, Gheorghe Izbășescu, Mariana Marin, Florica Madritsch, Gheorge Mocuța, Ion Monoran, Conița Lena, George Lână, Viorel Padina, Liviu Ioan Stoiciu, George Vulturescu observăm că ei sunt, cu una sau două excepții, "ai provinciei", mai mult sau mai puțin ignorați de dezbaterile curente, de lansările zgomotoase, de atenția Centrului. Unii sunt, acolo, în provincia lor, nu doar scriitori, ci și animatori, creatori de atmosferă culturală, realizatori de tradiție. Scriitor fixat în Provincie, Mircea Bârsilă a exersat în literatura lui exigențele "noului antropocentrism". Faptul că Alex. Ștefănescu îl așeza între cei mai importanți autori de azi, că l-a numit într-un interviu "un mare poet" nu a fost în măsură să-i tulbure pe un șir de cronicari – pe comentatorii poeziei actuale.

Mircea Bârsilă e un poet important și un important comentator de literatură. Volumul dedicat generației 80 ascunde, în subtext, și o severă confesiune. "Deși optzeciștii se deosebesc unii de alții prin nuanțele orientărilor lirice asumate și, totodată, prin stilul personal, există totuși o scriitură optzecistă determinată, între altele, și de fireștile convenții comune de gândire a literaturii Scriitura optzeciștilor prezenți în acest volum se caracterizează prin **autobiografism** și prin ceea ce a fost numit **noul antropocentrism**./Preocupați, în primul rând, de profunzimea mesajului și, implicit, de înnoirea discursului poetic, ei își zidesc poezia în acele zone ale poeticului în care este posibilă iluzia unei relații foarte elastice cu felurimea constrângerilor specifice sistemului poetic optzecist". Bine așezat sub reflector de câteva studii ale lui Alexandru Mușină (ne vom ocupa de ele în numărul viitor al revistei), **noul antropocentrism** deschide o cale de studiu literaturii optzeciste. Și nu numai.

Mircea Bârsilă nu numește, aici, "optzecismul timișorean" între liderii căruia s-a numărat, dar atrage atenția asupra lui. Să scriem că în cenaclul **Pavel Dan** al Casei de cultură a studenților din Timișoara unul dintre momentele memorabile este legat de **avangarda monodersilistă**. Ion Monoran, Mircea Bârsilă și Adrian Derlea au propus o direcție literară cu un program care să afirme valorile locale, energiile june, nonconformismul unui grup optzecist ignorat "în afară". Forța de impact a lui Ion Monoran, bunacuviință a lui Adrian Derlea (amândoi

poeti ai Câmpiei bănățene și ai periferiei timișorene) erau puse în valoare de vitalismul lui Mircea Bârsilă, poet, teoretician și lider al unei mișcări ce prindea contur. Textele scrise despre poezia lui Ion Monoran ("Rece, metalică, în acord cu rigorile unei poetici a limbajului obiectiv, arhitectura discursului său caracterizat printr-o "exactitate înaripată de intuiție" aducea, în anii optzeci, un program estetic nou, care se întemeia, deopotrivă, pe combustia mesajului și pe "lucrătura" minuțioasă asupra limbajului. În cadrul acestui program, refuzul spontaneității este dublat de refuzul gestului teatral, de pe poziția unui calm reformator al tradiției..." sau Adrian Derlea ("Acceptând resemnarea – la propriu și la figurat - ca formulă unică de viață - de supraviețuire! - lui Adrian Derlea nu-i (mai) plac decât lucrurile intrate în letargie sau care mocnesc liniștit sub stratul subțire de colb care le acoperă, în vreme ce neîncrederea în punctele de sprijin pe care i le oferea realitatea palpabilă se extinde, suspicios, în termenii unei întrebări retorice, și asupra cuvintelor, ajunse și ele inutile...") Scrișul optzecist are nevoie de un istoric/critic liniștit, care să ia în seamă și provinciile. Cartea lui Mircea Bârsilă semnalează, fără resentimente, lacune importante.

2) LA DRUM CU IEROMONAHUL SAVATIE. Ieromonahul Savatie, ne spun notele biografice, s-a născut la Chișinău la 4 august 1976. Student al Facultății de filozofie din Timișoara, își face simțită prezența în viața literară prin poeme care îl diferențiază de generația sa "nouăzecistă". În postfața **Cărții războiului** (Ed. Marineasa, 1997) Dorian Branea va nota: "La Ștefan Baștovoi... ludicul și ironia lasă locul unui patos discret, unei densități a trăirii și nu la urmă, unei preeminente a mărturisirii. Nostalgia sobre, sinceritatea, asumarea inocenței... recuperarea unei simplități originare sunt tot atâtea modalități de **reumanizare** (s. D.B.) a poeziei și de anulare a primatului materialității la care se reducea, în formele ei manierizate, poezia ultimilor ani".

Ceea ce nu înseamnă că în alte poeme vehemența tonului nu se face simțită. Scriitor de succes, încărcat de premii la vârste încă fragede, poetul (și romancierul) Ștefan Baștovoi se convertește. Devine călugăr, dar nu încetează să scrie. În formulă pedagogică, volumele **Între Freud și Hristos, Ortodoxia pentru postmoderniști, Despre curaj și libertate în Ortodoxie, Dragostea care ne smintește** (în seria "Ortodoxia necunoscută" a Editurii Marineasa) afirmă același spirit radical care îl diferențiază între confrății săi literați. **Între Freud și Hristos** (ediția a II-a, Marineasa, 2005) începe cu o **Mărturisire**: "Tatăl meu, care a rămas ateu convins până astăzi (pricină pentru care nu ne-am mai văzut de șase ani) după ce a citit această carte, mi-a trimis-o cu notițe, printre care îmi spunea că aceasta este ultima mea carte în care se mai resimt reminescentele omului care a citit și altceva decât Sfinții Părinți și de acum încolo voi scrie doar "gogomării" (așa numește tatăl meu trupesc literatura patristică). Dumnezeu știe ce va fi mai târziu, nu socotesc o scădere pentru

mine să ajung să trăiesc împlinirea cuvântului tatălui meu. Acum însă pun această carte, așa cum este ea, înaintea celor care o vor citi, cu bucuria, cu smerenia potrivite unui act de o atât de mare responsabilitate".

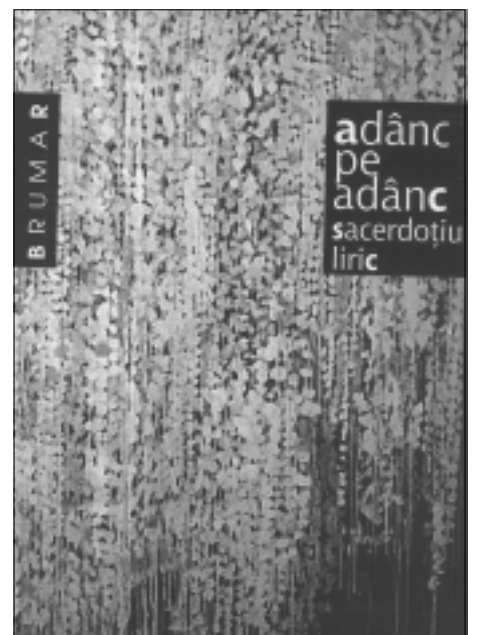
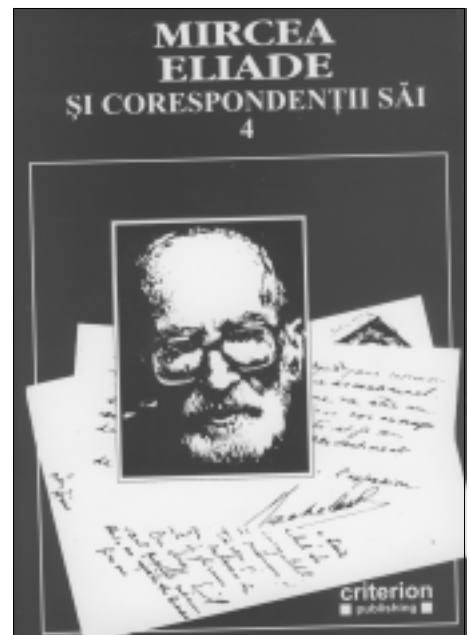
Tatăl lui Ștefan Baștovoi nu era/este un om banal: propagandist comunist, are felul lui de a înțelege lumea. Face parte dintr-o echipă de acțiune a marxiștilor militanți. Tot ceea ce ține, pentru ei, de viața spirituală aparține ficțiunilor aberante. Nimic mai apropiat extrem-ului decât acțiunea propagandistică anticreștină, care trebuie să-l lichideze pe acel **homo religiosus** al "epocilor trecute". Părintele Savatie se întoarce în epoca datoriei. Trimiterile, numeroase, ar putea fi detaliate. Explică ieromonahul: "Să zicem că nu-i nici un Dumnezeu și nici un fel de iad și rai, nu este nici păcatul, în genere. Dar toți trebuie să recunoaștem că există suferință și plăcere și că relația dintre ele, de cele mai multe ori, ne scapă. De multe ori, urmărind plăcerea, obținem suferință sau, când nu ne așteptăm, simțim în suflet o ușurare inexplicabilă, ca o odihnă. Toți oamenii caută plăcerea, până și masochiștii aleg suferința, tocmai pentru aceea că ea le provoacă plăcere. Nimănui nu-i place suferința, singurătatea și boala (...) Tinerii se gândesc că dacă se desfrânează sau se droghează și sparg carapacea stânjenitoare a moralei ajung la libertate. Filozofia lui Jim Morisson, care chiar sună așa: "Dacă și câinii se iubesc când voiesc și unde voiesc, de ce n-ar fi și oamenii la fel" nu este o soluție. Atunci când îmbrățișăm o concepție existențială, e bine mai întâi să-i vedem rezultatele chiar pe patronul ei" .(1)

Tânărul nu scrie decât pornind de la evenimentele vieții sale; a fost internat, mărturisește, la Socola după – înțelegem – experiențe limită. Pe care cititorul, iubitorul de literatură, poetul, le-a trăit: "Dacă cineva vrea să se convingă că desfrânarea e o boală să se priveze de obiectul desfrânării și va vedea că sevrul narcomanului și umilința alcoolului sunt nimic pe lângă criza desfrânării". În joc e tineretul – sunt semenii săi: "Oamenii au ajuns să fie niște prelungiri ale poftei. Lumea este un sanatoriu de bolnavi

care se folosesc unii pe alții ca medicament pentru boala lor. De aceea au nevoie ei unii de alții. Ei sunt nedespărțiți, legați între ei ca niște ocnași cu lanțurile poftelor". Noua antropologie pe care o prezintă ieromonahul Savatie pune sub semnul întrebării noul stil de viață: "Când tânărul, din cauza filmelor și a afișelor cu care trăiește, își începe viața în doi după o lungă perioadă de masturbare, celălalt devine pentru el un substitut al masturbării. De aceea generația Coca-Cola își schimbă atât de ușor partenerii, pentru că ei nu mai pot resimți sentimentul de cuplu și, practic, se masturbează între ei. Aici nu mai poate fi nici un fel de adâncime, dispare până și gelozia". Cine sunt contemporanii noștri? Convertitul identifică actanții principali din "fericita lume nouă": "Acum e vremea Donjuanilor și a Ciciolinelor, însă a unor Donjuani și a unor Cicioline triste. Acum nu este mare lucru să seduci pe cineva. Asta însemna ceva în societatea medievală".

1) vezi **Jim Morisson și The Doors** în **Rodger Streitmatter, Sexul vinde. Aventura mass-media de la reprimare la obsesie.** Traducere din limba engleză de Irina Popa, Tritonic, București, 2006, pp. 60-73. **O posibilă paralelă:** "James Douglas Morisson s-a născut în 1943, ca fiu al lui George Morisson, ofițer în Marina Statelor Unite ridicat la rangul de amiral, și al soției sale, casnice, Clara. În casă se practica o disciplină strictă, tatăl crescându-l pe Jim într-un stil foarte sever... Colegiul i-a oferit prima posibilitate de a se revolta împotriva creșterii sale stricte și astfel s-a alăturat multor tineri din anii 60 care consumau cantități mari de alcool, experimentau diverse droguri... ținând pasul cu spiritul iubirii libere din perioada respectivă, rebeliunea sa a avut, de asemenea, o dimensiune sexuală. Când a intrat la Universitatea din Florida, Morisson și-a decorat pereții din cameră cu pictoriale din **Playboy**; mai târziu când s-a mutat în California pentru a studia filmul la UCLA și-a câștigat reputația de cel mai promiscuu tip din campus, de cele mai multe ori culcându-se cu mai multe femei în aceeași săptămână..." ș.a.m.d.

CĂRȚILE LUNII IANUARIE

BEMOLII ȘI BECALI ȘERBAN FOARTĂ

- Nu înghițiți umbrele! Vi s-ar putea deschide înăuntru.
- Lasă-ți lucrul și ia-ți look-ul. (Vechi proverb autohton actualizat)
- Să scrii o carte întra-atât de subțirică, încât să n-aibă, între paginile ei, loc nici, cel puțin, un semn de carte.
- Ghicitoare: iese la soare și intră la spălat?
- Jenseits von Gut und Böse, adică "Dincolo de gută și obeze". (Titlul unui mic îndreptar nutriționistic)
- Nici populație fără copulație, nici copulație fără populație! (Lozincă demografică electorală)
- Capitala unei țări e, câteodată, fie cacapitala ei, fie capipitala ei; fie, ambele concomitent: cacapipitala ei, adică.
- *La valeur n'attend pas le nombre des ânesses!* (Maximă a dlui George Becali, când, june proprietar de turme, n-avea destui câini "mai bărbați", nici prea mulți mângari de companie și măgărițe de prăsilă.)
- Un neamț avea un câine cu acest nume straniu: *Zukunft*, adică *Viitor*. — "Komm her, Kuzu, Kuzukunft!" îl striga tot timpul proprietarul; iar Viitorul, dând din coadă, apărea.
- La întrebarea "Ce căuta neamțul în Bulgaria?", răspund prin altă întrebare, și anume: "Ce caută Turku în Finlanda?" (Dacă nu v-ați prins la poanta asta, mai puneți mâna pe-un manual de geografie!)

MIRCEA PORA VS. MIRCEA BORAT MARCEL TOLCEA

De Mircea Pora mă leagă o mulțime de lucruri. Cam jumătate vin direct din proza lui, restul fiind lirică în forma fixă a istoriei. Pe la mijlocul anilor 70 am cenaclizat, am răs și am călătorit cu tramvaiul de la "Pavel Dan" spre Sala Olimpia. În anii 80, m-a dus în lumea editorială a tenisului. Mai apoi i-am plimbat cărțile din bibliotecă în portbagaj să vadă orașul, fiindcă urma(u) să plece în Franța. La Paris, mi-a mâncat toată șunca pe care o adusesem cu mine la bursă odată cu o hârnicie de tip pașoptist. Tot la Paris, a uitat că vin să stau la el și prima mea noapte acolo am dormit-o într-un pat deasupra căruia stătea urna mortuară cu cenușa unei rubedenii recent decedate. Cu Mircea am citit, am luat Temesta, iarăși am răs și de el și de mine și de ceilalți, am aruncat cu pietre în Comitetul Județean de Partid (17 decembrie 1989), am bârfit, am stat. Am stat și am tăcut să îl aud cum fredonează fragmente din Opere. Cum mi s-a întâmplat, de altfel, și vineri, 19 ianuarie, la Cărturești, unde prietenii l-au sărbătorit pentru cele două volume antologice de **Opere: Destinul lui Popescu și Duminica vine din față puțin obosită**. Daniel Vighi, moderatorul întâlnirii, a făcut, timp de un ceas și jumătate, poratologie, alături de Viorel Marineasa, Eugen Bunaru, Lucian Petrescu și sus-semnatul. Cu cele două cărți — apărute în excelente condiții grafice la Paralela 45 —, nu erau decât pretextul de a ne aminti despre noi. Care noi? Noi, scriitorii, evident, dar și noi, oamenii obișnuiți. Care suntem sufocați, ridiculizați, eterizați de o realitate tot mai carnivoră. Ce se hrănește cu noi tot așa cum se hrănește televizorul cu tiroida senzaționalistă a telespectatorului humanoid-tabloid.

Nu știu exact e unde vine această rețetă a prozei lui igrasiate de neverosimil senin, dar câteva piste mi se par plauzibile. Mai întâi un enorm plictis, o stenahorie, în fața nu a realității, ci a previzibilului din ea. O nevroză, totuși, ce se cere tratată cu o infuzie de "ce-ar fi dacă". Și cred că nu greșesc atunci când avansez ipoteza că Mircea Pora scrie în virtutea unei poietici ce se poate rezuma astfel: scriu ceea ce aş vrea să citesc fără a mă plictisi. Procedul are însă și anumite dezavantaje: majoritatea prozelor sale sunt comprimate, iar dacă avem curiozitatea de a deschide antologia la întâmplare, vom observa că aproape fiecare paragraf poate fi un strălucitor început sau final de schiță, nuvelă, roman.

Dar să nu uit că am scris cuvântul nevroză: prozele lui Mircea Pora vin, cronologic și implacabil, dinspre ironie spre melancolie. Chiar duioșie.

P.S. Nu știu ce caută în titlu Borat!

UNIUNEA SCRITORILOR FILIALA TIMIȘOARA

Anul literar timișorean s-a deschis în 19 ianuarie cu aniversarea scriitorilor **Gheorghe Jurma** (autor a vreo treizeci volume de proză, istorie și critică literară, studii consacrate lui Eminescu, Sadoveanu, Mircea Eliade, șef de cenaclu reșițean, autorul unei reviste de succes – *Semenicul* – în care a promovat, de-a lungul timpului, poeți, prozatori și critici locali, conducător, timp de trei decenii, al principalului Cenaclu literar din Reșița), **Ioan Radin Peianov** (odinioară echinoxist de succes, prozator remarcabil, cu nuvele care au intrat în antologiile lui Cornel Regman sau Mircea Iorgulescu, traducător de performanță, redactor în anii optzeci al revistei *Vatra*, așezat după 1989 la Timișoara) și **Maria Pongrácz Popescu** (nuvelist și traducător de cursă lungă, redactor șef al unor importante publicații de limbă maghiară, autor de ediții și de studii critice, de exegeze necesare privind relațiile româno-maghiare în Banat, important om al echilibrului vieții culturale multietnice din Timișoara).

Fiindcă 19 ianuarie e încă în săptămâna aniversărilor eminesciene, au fost lansate volume despre Eminescu realizate la editura TIMP de Gheorghe Jurma. Au vorbit despre aniversați, despre cărțile lor, despre rolul lor în viața literară a Banatului și a țării Ildiko Achimescu, Eugen Bunaru, Eugen Dorcescu, Ivo Muncian, Viorel Marineasa, Vasile Bogdan, Oberten János, Vasile Pinte, Marcu Mihail Deleanu, Annemarie Podlipny, Lucian Alexiu, Cornel Ungureanu.

Mircea Pora a fost, tot în 19 ianuarie, invitatul Atelierului de proză Ariergarda. Cele două volume de *Opere* ale prozatorului au fost salutate de Viorel Marineasa, Eugen Bunaru, Marcel Tolcea, Cornel Secu, Lucian Petrescu.

CE-AR ZICE DOMNUL CIOCÂRLIE VASILE POPOVICI

Deși frecvența câteva cenacluri literare frecventabile în Timișoara anilor de dinainte de 1989 și nu refuza nici o solicitare de întâlnire venind dinspre studenții care eram, ieri ca și azi Livius Ciocârlie dădea impresia unei ființe învelite într-un strat persistent de aer rarefiat și pur, cu care el coboară printre noi de la mari înălțimi, imaterială pelerină, mai greu se străpuns decât orice armură. Era lângă noi, dar cu o distanță ce emana direct din natura sa intimă. Acesta poate fi motivul, mai degrabă chiar decât calitățile sale intelectuale, pentru care a exercitat asupra noastră o fascinație continuă.

Livius Ciocârlie nu e făcut să aibă discipli. Din multe motive, nu are vocația unui maestru: fiindcă se îndoiește prea mult, fiindcă nu suportă să-și asume răspunderea unei misiuni colective, ce i se pare strivitoare, fiindcă singurătatea îl odihnește.

Cu toate acestea, Livius Ciocârlie ne-a influențat mai mult decât oricine altcineva în anii noștri de formare, iar acțiunea asta stranie continuă – pentru mine – și dincolo de vârsta formării și distanțe. Adriana Babeți, Smaranda Vultur, Mircea Mihăieș, Marcel Tolcea, Daniel Vighi, Andrei Bodiu, Ioan T. Morar, Otilia Hedeșan, Andreea Gheorghiu și mulți alții, nu doar dintre filologi și scriitori, și-au pus în mintea lor întrebarea «*ce-ar zice Domnul Ciocârlie, dacă ar ști?*». Nu cred să existe un semn mai sigur decât acesta de luare în stăpânire – în cazul său involuntară – a unor conștiințe.

Vorbesc acum în numele meu, dar știu că aş putea vorbi și în numele celor pomeniți mai sus și al celor mulți nepomeniți. Dacă n-am greșit prea mult în anii când viața noastră era făcută zilnic din compromisuri, dacă n-am semnat angajamente dezonorante cu Securitatea, dacă n-am făcut gesturi politice compromițătoare din momentul când am

început să înțelegem ceva din politică, dacă n-am comis ticăloșii secrete (ticăloșii la vedere nici nu putea fi vorba să faci când ȋneai să fii în preajma lui), dacă n-am vrut să ne arătăm meschini, dacă n-am vrut să rămînem incuți, grosolani și apucători (între păcatele cele mai detestate de el), definitiv mediocri, dacă nu am adus omagii conducătorului iubit e pentru că ne-am pus întrebarea «*ce-ar zice Domnul Ciocârlie?*» Întrebarea asta din tăcerea minții noastre a contat mereu și ne-a ferit de multe primejdii care în trecut ar fi putut rămîne, unele, în zonele de umbră ale biografiei noastre, iar azi ne-ar fi fatale.

Fără vocația de a fi maestrul cuiva, fără să creadă cu adevărat în forța sa de înfrîurire și fără să-și propună să ne inducă felul său de-a fi (așa mi se pare, cel puțin) și cu tot sentimentul de distanță și mai ales de **diferență** pe care-l inspira, cu oroarea sa față de orice efuziune, cu neîncrederea în capacitatea oamenilor de a comunica profund altfel decât prin literatură, Livius Ciocârlie a reușit să fie un pedagog absolut. Nu fiindcă ne-a predat literatura franceză așa cum a predat-o, ci fiindcă, din câteva vorbe aruncate în cursul unei conversații oarecare, din felul grav sau batjocoritor de a spune sau de a asculta ce-i spui, din nimicuri și din – nu găsesc alt cuvînt mai puțin găunos – prestigiul pe care-l revărsa în jur, a reușit să ne inducă, pentru o viață, câteva credințe și o mie de îndoieli.

Azi, după ce am citit *Bătrînețe și moarte în mileniul trei*, nu mai sînt așa sigur de ce mi se părea că ar fi Livius Ciocârlie. Însă chiar dacă ne-am înșelat cu totul în privința omului, nici el același de la o vîrstă la alta, important totuși pentru viața noastră mai mult sau mai puțin tangentă cu a lui e că ne-am pus întrebarea «*ce-ar zice Domnul Ciocârlie?*».

PREMIUL "MIHAIL AVRAMESCU"

Primăria orașului Jimbolia a invitat în 26 ianuarie publicul iubitor de cultură la decernarea Premiului "Mihail Avramescu". Juriul, prezidat de Înalț Preasfinția Sa Nicolae, Mitropolitul Banatului, a fost alcătuit din scriitorii Petre Stoica, Șerban Foarță și Cornel Ungureanu, cărora li s-a alăturat primarul orașului, Kaba Gábor.

Laureatul ediției din acest an a premiului "Mihail Avramescu" este scriitorul Marcel Tolcea.

UTOPIA SI PRACTICA, UN RAPORT PERVERS

MATEI VIȘNIEC

Anul acesta, la Timișoara, în cadrul celei de-a XII-a ediții a Festivalului Dramaturgiei Românești (desfășurat între 16-24 septembrie 2006), au fost jucate patru piese de Matei Vișniec: Richard al III-lea se interzice (în regia Cătălinei Buzoianu), Voix dans le noir (spectacol de marionete realizat de Eric Deniaud), Angajare de clown (în regia lui Radu Nichifor) și La femme comme champ de bataille (regia Andreea Badea).

Pieseile lui Matei Vișniec se joacă în peste 20 de țări și sunt publicate atât în Franța, cât și în România. Textele sale sunt un amestec surprinzător de contraste: umor, gravitate, ironie, sensibilitate, subtilitate, parodie, visare, oroare. Varietatea montărilor și a pieselor alese în cadrul Festivalului Dramaturgiei Românești au confirmat, dacă mai era nevoie, că textele lui Matei Vișniec sunt afirmările unei originalități extraordinare de expresie și de viziune.

Întâlnirea cu Matei Vișniec a fost, cu siguranță, una singulară, greu de așezat în cuvinte; un cititor îndrăgostit de textele lui Matei Vișniec pus față în față cu autorul, dar și cu omul din spatele cărților. Ideea interviului pleacă de la un "joc" menit, parcă, să confirme că strategiile ludice aplicate textelor sale se pot extrapola și în realitate. Astfel că am inversat rolurile și am oferit (parțial) postura "privilegiată" de intervievator lui Matei Vișniec.

ROLURI INVERSATE SAU CE TE ÎNTREABĂ UN AUTOR

Daniela Boboiciov Magiaru: Domnule Matei Vișniec, vă propun ca aceasta să fie o întâlnire între autor și spectator în care rolurile sunt inversate. Autorul întreabă, spectatorul răspunde. Nu știu dacă sunteți dispus să acceptați.

Matei Vișniec: Sigur; eu sunt dispus să vă pun întrebări, dar veți fi în situația de a răspunde dumneavoastră. Prima mea întrebare: ați simțit vreă emoție la spectacolul meu Richard al III-lea se interzice montat de Cătălina Buzoianu?

— Voi evita puțin întrebarea dumneavoastră. Am simțit o emoție mult mai mare la spectacolul de marionete al lui Eric Deniaud, Voix dans le noir. Am ieșit de la acel spectacol răvășită.

— Emoție estetică?

— Da, o emoție estetică. În primul rând pentru că era o noutate de formulă. Nu mă așteptam ca un spectacol "serios", în registru grav - comic, ("zbor deasupra umorului trist") să fie pus în scenă cu marionete. Astfel, surpriza pentru mine, a fost de proporții. În al doilea rând, nu mă așteptam ca spectacolul să fie atât de expresiv. Sunt redade în spectacol toate nuanțele care se regăsesc în textul Teatrului descompus. A fost absolut uimitor: începând de la ochii bulbucați ai marionetelor și până la schimbarea vocilor. Cred că creatorul spectacolului este absolut genial.

— Asta pune în lumină faptul că România este detașată de această experiență artistică. Pentru că Eric Deniaud este doar unul dintre miile de marionetiști francezi care utilizează acest tip de expresie în Franța,

marioneta, pentru a căuta noi direcții de expresie și de raport între actor și obiect, între actor și păpuși, între actor și manechin. Deci răspunsul dumneavoastră îmi vorbește mai mult despre faptul că România nu reușește în acest moment să simtă toată bogăția de experiențe artistice pe care alte țări le trăiesc și le caută.

— Cred că apropierea regizorului de spectacole ține de diferite clișee: pe textele autorilor "gravi", nu se pot face decât spectacolele clasice, monumentale, cu distribuție mare, cu decor amplu, cu toate registrele și toate convențiile teatrale bine știute; de aceea cred că deschiderea către acest tip de spectacole, precum cel de marionete, e aproape anihilată în România.

— Și totuși, cu ce rămâneți după spectacolul de seară (Richard al III-lea se interzice)?

— Rămân în primul rând cu textul cu care m-am dus la spectacol. Am vrut să văd cum este rezolvat. Nu e un text confortabil, nu-i faceți viața ușoară regizorului! Îi oferiți libertate deplină, dar de fapt, îl puneți pe regizor într-o mare încurcătură. Cred că din spectacolul de seară spectatorul rămâne cu ideea cenzurii, prezentă din text. Însă nu pot să spun că a fost un spectacol care m-a transfigurat.

— Vi se pare că oameni mai tineri decât dumneavoastră, care nu au cunoscut deloc perioada de cenzură, ar putea culege informații interesante pentru ei?

— Categorie! E jocul "libertate - interdicție", care poate fi pus în termeni foarte actuali și care nu ține neapărat de perioada comunistă. Cu atât mai bine dacă e plasat acolo pentru că există și un context istoric, dar rămâne o discuție valabilă și astăzi.

— Ați reflectat vreodată la modalitățile perfide prin care societatea de consum, capitalismul sălbatic provoacă cenzură?

— Am fost nevoită să fac lucrul acesta, deoarece câțiva ani am fost profesor și am avut ocazia să observ reacțiile "publicului tânăr" care e avid după societatea de consum, fără de care nu poate trăi, și căruia societatea de consum îi oferă toate mecanismele servite și mestecate; trebuie doar îngurgitate.

PE VREMEA COMUNISMULUI ERA MULT MAI UȘOR DE IDENTIFICAT RAUL

— Ajungem la concluzia că pe vremea comunismului era mult mai ușor de identificat răul social decât în vremea societății liberale, a democrației. Răul era foarte clar încarnat de persoane, de aparate de reprimare, de discursul ideologic și de piramida puterii. Pentru un autor angajat, pentru un artist, a vorbi despre răul de atunci era relativ simplu pentru că era ușor de recunoscut. În timp ce în marile democrații, acolo unde societatea de consum funcționează deja (în special după război) s-a produs o frenezia a consumismului.

— Scrieți mult despre manipularea individului. În ce măsură mai este ea o temă astăzi?

— Manipularea individului este o problemă relativ dificil de pus în pagină, pentru

că artistul angajat trebuie să simtă, într-o societate liberă, aparent opulentă, unde sunt acele fire prin care se provoacă manipularea individului. Și descoperim că manipularea se face prin alte lucruri, prin informații, de pildă. Există o uriașă cantitate de informație nestructurată. În mare măsură astăzi ea ține de un scenariu al scandalului și al spectacolului. Informațiile care ne vin nu sunt și analize, ele sunt de natură să excite atenția de moment, iar omul nu rămâne cu

nimic după un jurnal de jumătate de oră.

Imaginea tinde să înlocuiască cuvântul. Societate de consum propune mode, mode, mode... ultimul obiect apărut pe piață și pe care tinerii și-l doresc - e tot o formă de manipulare. Simplificarea idealului creează un fel de vid sufletesc. Pe vremea când unii credeau în comunism erau mult mai înflăcărați și li se părea că viitorul are un sens. Când sensul viitorului este dat numai de capacitatea omului de a consuma cât mai

LIBRĂRIA ESOTERA

(director Florica Petrean)

Sărbătorile nu s-au încheiat!
 Librăria **ESOTERA** sărbătorește Cartea în fiecare zi!

Librăria **ESOTERA** înseamnă un program managerial dinamic, al mileniului 3.

ESOTERA preîntâmpină emoția examenelor de capacitate, bacalaureat și admitere fiindcă are o ofertă completă de manuale și auxiliare școlare (ghiduri, dicționare, culegeri, antologii, sinteze). Cea mai bună pregătire începe de la cărțile cele mai bune!

La **ESOTERA** găsești titluri de la peste 300 de edituri!

O ofertă care nu trebuie să îți rămână străină : cartea străină!
ESOTERA oferă albume, dicționare, beletristică în engleză, franceză, germană.

Ai nevoie de o carte și nu ai găsit-o?
ESOTERA onorează orice comandă și ți-o trimite acasă!

În atenția școlilor!
 Pentru elevii silitori, oricând o carte poate deveni un premiu mult dorit.

ESOTERA oferă cărți pentru serbările școlare la prețuri avantajoase.

Secretul nostru?

mult, această proiecție de viitor este lipsită de fior metafizic. Nu întâmplător mulți tineri se îndreaptă spre ideologii extrem de nocive, dar care au, în continuare fior metafizic, fie că fac apel la elemente raționale, fie că sunt de ordin extremist sau religios. Cum să fascinezi masele astăzi propunând o societate în care consumul este principala promisiune?

POATE OMUL SĂ TRĂIASCĂ FĂRĂ UN PROIECT UTOPIC?

— *Mai are utopia vreun rost astăzi?*
— Într-un fel, faptul că utopia comunistă a căzut e o mare dramă pentru umanitate, pentru că utopia comunistă trebuia să ne rezolve toate problemele. Ea a lăsat, de fapt, în urma ei, un șantier neterminat, un câmp de luptă cumplit, un dezastru economic, spiritual, sufletesc și o sută de milioane de morți. Însă astăzi ne putem întreba: poate omul să trăiască fără un proiect utopic? Pe de o parte omul este pus în această situație existențială bizară: omul se sufocă dacă nu visează și atunci când își pune în aplicare visele, provoacă oroare. Cum să ieși din această dilemă existențială? Omul nu poate trăi fără utopii, iar atunci când le pune în practică provoacă moartea, durerea, distrugerea, dezastrul. E o problemă filosofică esențială pentru următoarele decenii.

România a avut după căderea comunismului acest proiect de integrare în Uniunea Europeană. Dar mondializarea este ea cu adevărat o utopie fascinantă? Nici nu știm ce reprezintă mondializarea. Este o distribuție pe toată suprafața globului a aceluiași tipuri de produse și o uniformizare incredibilă. Deseori îmi pun și eu problema aceasta: cum să vorbesc astăzi despre cei care ne manipulează, despre ideile care ne manipulează, pentru că forma răului astăzi este mult mai subtilă decât înainte. A identifica aceste forme subtile e un exercițiu stilistic, intelectual și uman mai dificil decât era în epoca totalitară.

Mondializarea mai are și această extraordinară perversiune. Ea îi pune pe oameni într-o situație de stupefacție, în sensul că mondializarea înseamnă, pe de o parte, suprimarea distanțelor fizice dintre oameni, pentru că brusc, datorită mijloacelor de informare și de transport, oamenii călătoresc mult, se amestecă între ele rasele, profesiile, sexele și vârstele. Oamenii trăiesc în aceleași mari orașe, muncesc în aceleași locuri, se întâlnesc în aceleași spații și, în același timp, descoperă cu stupefacție că între ei sunt distanțe culturale uriașe, de unde și reacțiile de iritare, conflictele interetnice, interculturale, șocul de culturi, precum cel dintre cultura musulmană și cea occidentală, și deseori, senzația de inconfort și de pericol continuu.

S-AR SPUNE CĂ PROCESUL COMUNISMULUI NICI NU A ÎNCEPUT

— *Și, deci, comunismul...*
— Ceea ce este extraordinar de nefast este că, în momentul în care comunismul a căzut, oamenii nu au mai avut timp să digere și să înțeleagă ceea ce s-a întâmplat. Să nu mai vorbim de procesul comunismului care nu a avut loc. Imediat după căderea comunismului, intelectualii din Occident și de pe alte paralele și meridiane ar fi trebui să încerce să înțeleagă cum de s-a putut întâmpla ceea ce s-a întâmplat: de ce a căzut și ce deschide această cădere. Însă această reflecție nu a avut loc, pentru că imediat au venit alte urgențe: mondializarea și teroris-

mul, două mari probleme care au estompat, diminuat, anulat ceea ce trebuia să fie o lungă reflecție pe tema comunismului. Este și un motiv pentru care eu, în Franța, mă simt oarecum frustrat, pentru că din '89 încoace discuția cu privire la căderea acestei utopii este minoră, în timp ce discuțiile în jurul terorismului și al mondializării ocupă 90% din spațiul dezbaterilor. Iar eu îmi spun că oamenii ar fi trebuit să învețe din modul exemplar în care s-a făcut procesul nazismului. După 1945 practic nu a existat o zi în care să nu a apară vreo carte, vreun film, vreun articol în contextul acestui mare efort de judecare a nazismului și a naziștilor. În schimb, procesul comunismului s-ar spune că nici nu a început sau îl fac cu stângăcie țările în care comunismul a făcut ravagii.

DILEMA UTOPIEI ȘI RAPORTUL PERVERS DINTRE UTOPIE ȘI PRACTICA

— *Care este atitudinea Occidentului față de procesul comunismului?*

— Procesul ideologiei comuniste duce în general, în Occident, la următoarea concluzie, care e insuportabilă și inacceptabilă: "poate că sistemul de idei a fost bun, dar a fost prost aplicat". Deseori simt că mă sufoc, când sunt invitat la diverse întâlniri și le vorbesc despre experiența comunistă din răsăritul Europei și la sfârșit, în pofida faptului că toată lumea acceptă oroarea, e totdeauna cineva care să spună: "și totuși, ideile erau bune, dar Stalin sau Mao sau Ceaușescu sunt vinovați că au deviat totul". Și atunci

le spun: "OK, de ce nu încercați la voi? Poate că la voi o să meargă. Care popor este dispus să reînceapă experiența comunismului? Să spună și îl ajutăm. Poate că e cazul ca tocmai țările bogate să înceapă această experiență, să vedeți și voi cum e!"

Cum e posibil ca aceste idei "bune", de fiecare dată când sunt puse în practică să ducă la crimă, la oroare, la opresiune, la totalitarism, la distrugerea societății civile? Nu trebuie găsit, oare, în interiorul mecanicii lor, răul? Sau poate în interiorul acestei problematici, dilema existențială a omului: să aibă omul nevoie întotdeauna de oroare ca să poată visa? Aceste idei nu sunt destul

de dezvoltate, dezbaterea din jurul lor nu le pare destul de interesantă. Eu o propun din când în când; piesa mea *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintali* propune o dezbateră în jurul utopiei, în care încerc să explic că, iată, omul are nevoie de o clarificare ideologică, dar în același timp metafizică. Cum să iasă din dilema utopiei și din raportul pervers dintre utopie și practică?

Timișoara, 21 septembrie 2006

Interviu realizat de
DANIELA BOBOICIOV
MAGIARU

TERAPIE DE SOC

DANIELA BOBOICIOV MAGIARU

Volumul *Omul-pubelă; Femeia ca un câmp de luptă* apărut la Cartea Românească este o ediție revăzută a textului din 1998. *Omul pubelă sau Teatrul descompus* (în prima ediție: *Teatrul descompus sau Omul-ladă-de-gunoî*) este un text remarcabil ca formulă, o "colecție" de douăzeci și cinci de monologuri și dialoguri. Actuala ediție apare îmbogățită cu două monologuri: *Omul cu oglinda* și *Cerșetorul*. Aceste "module teatrale" sunt asemuite de autor cu cioburile unei oglinzi sparte, care se doresc a fi o invitație la recompunerea "obiectului inițial. Fapt practic imposibil, pentru că nimeni nu a contemplat vreodată "oglinđa originară" – act clar de sabotaj.

Un text frumos prin bizareria situațiilor și a personajelor propuse, o scriere inteligent mânăită în care cititorul este confruntat cu miracolul și banalitatea existenței. Absență, straniețate, singularitate, alienare, spălare de creier, căutare de sine, luciditate, iluzie, aluzie sunt câteva dintre conceptele pe care se poate grefa atunci când citim textele lui Matei Vișniec.

Omul pubelă gravitează în jurul a două teme actuale: *descompunerea*, în toate chipurile ei – fizică, spirituală, organică, anorganică și *spălarea creierului*, anihilarea ființei – operațiune pusă la mare preț și acceptată cu multă nesăbuiință de către personajele lui Matei Vișniec. Acestea din urmă sunt apariții fantomatice în clarobscur și populează situații care trebuie intuite. Oamenii sunt prizonieri ai propriilor obsesii, ai obiceiurilor ruginite, ai placidității și ai non-acțiunii. Ei vegetează, nu trăiesc, funcționează ca mecanisme ale căror creiere sunt trecute printr-un proces sistematic de anulare.

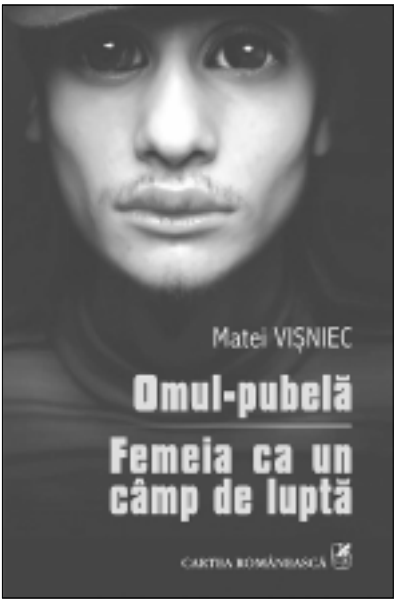
Discursul se (de/re)construiește pe măsură ce textul înaintează, iar supozițiile noastre, ale cititorilor, înlocuiesc premisele de plecare care sunt total răsturnate. Asistăm la un joc de-a și cu textul. Comicul și grotescul sunt nelipsite, mai ales că sunt presărate cu ironie, sarcasm și cinism, precum și cu o doză importantă de gravitate. Această piesă nu oferă soluții. Atmosfera ei neliniștitoare este un bun pretext pentru a ne pune întrebările incomode pe care le-am dori evitate. *Omul pubelă* – un text ca o oglindă în care nu ne place să ne privim.

Femeia ca un câmp de luptă este o piesă cu două personaje, Dorra și Kate, cu un subiect pe cât de simplu, pe atât de cutremurător: o femeie, Dorra, este victima unui viol – strategie militară sinistră,

aplicată însă cu mult "succes" în războiul din Bosnia. Textul urmărește, în treceri amețitoare – când microscopice, când macroscopice – stările Dorrei și imaginile umanului strivit în marile confruntări pentru micile idei.

Pagini din jurnalul lui Kate sunt alternate cu "vizite" în salonul Dorrei. Acțiunea are loc în spațiul restrâns și clausturant al spitalului și al minții. La început un simplu caz, analizat și ținut sub observație, Dorra trece prin stadii succesive de muțenie, ură și agresivitate. Redarea lor creează o tensiune imprevizibilă. Febrilitatea stărilor de coșmar este marcată parcă printr-un ritm susținut de galop întrerupt de cabrare. Existența fetusului, al cărui tată este războiul, îi provoacă Dorrei senzația de murdărie interioară, nevoia avortului, obsesia că "bestia" o devorează pe dinăuntru. Imaginea copilului se suprapune peste cea a violului, de unde oroarea de a accepta copilul și refuzul de a-l iubi. Este impresionant cum crescendo-ul se încheie cu seninătate și împăcare de sine.

Stereotipurile despre imaginea Balcanilor, prezente în text, nu fac decât să ne atragă atenția că și la o scară mai mare discursurile de acest tip sunt bine camuflate. Observațiile dinăuntru, prin ochii Dorrei – bosniacă, și din afară, oferite de Kate, sunt un bun prilej de analiză a uzanțelor lingvistice și comportamentale pe care de cele mai multe ori nu ni le asumăm. Tragedia "mică" la nivel uman este completată cu discursuri în care revin obsesiv gropile comune și numerele de inventar ale morților. Tragedia omului fără țară, a țării fără Dumnezeu este întregită de o cartografie definițională a lui "mon pays" – imagini ale disperării umane într-un permanent "fighting cocktail".

EFFECTUL DE DOMINO

CRISTINA CHEVEREȘAN

Carta Anei Maria Sandu doare. O deschizi cu liniștea unui cititor trecut prin multe și te trezești angrenat fără scăpare într-o lavă de imagini și întâmplări ce ard pe dinăuntru. Ești captiv în mintea a trei-femei-într-una, cu voci intercalate, întrepătrunse, interschimbabile chiar. Ina, mama Ileana și bunica Viorica sunt pioni din carne vie în care se taie abrupt mișcările unui absurd șah existențial. Trei destine, trei povești de viață croite după același tipar traumatic, cu transmitere genetică. Boli, răni, fugi, certuri, agresiuni, viol, avort, trădări, morți – un nod de depresii și lacrimi înțepenit în gâtul unui copil devenit mare peste noapte. Dacă romane celebre ale fluxului conștiinței se concentrau pe o zi din viața personajului, istoria sinucigașei Ileana pare a ocupa spațiul fluid al acestei nopți de coșmar urban, destrămată la capete.

"Se schimbaseră multe în încăperea în care îl ținuseră mort, dar combinația de formol, piele vineție și rece, amintirile de când era foarte mică au făcut-o să își dorească dintotdeauna să plece din casa asta vagon în care stăm și acum. Visul mamei atârna pe frînghie, e o haină înghețată bocnă și, dacă încerc să aflui mai multe, se poate rupe foarte ușor, așa cum s-a întâmplat astă-iarnă cu helanca bleu" (45). Dorința Ilenei de a se elibera de locația și amintirile palpabile ale durerii nu face decât să propage unda de șoc până la marea, finala evadare. Pe parcurs, obsesia pare a permea toate țesuturile vii: teama dezvoltă un șir de strategii ale negării, ale eliberării temporare. Ele țin de imaginația suprarrealistă a vârstei inocente (adolescentă sau adultă chiar, reflectată în ochii fiicei, Ileana nu e nimic mai mult decât "o fetiță tristă").

"Mi-e frică și mă fac mai mică decât o castană adunată de pe jos și mă pitesc într-un buzunar de la geacă" (15). Cam așa se rezolvă problemele într-o lume strunită cu greu de o membrană elastică: prezența fizică constituie un inconvenient minor în jocurile minții, trupul se stecoară prin crăpături, se ascunde în urma pașilor dragi, se regenerează, secretând sertare magice care-l ascund privirilor răuvoitoare, se transformă în obiect inofensiv. Fantezia Anei Maria Sandu este una crudă: *wonderland*-ul său apare pictat în culori tari și populat de ființe cărora le lipsește abstractețea recomfortantă a basmului. Alice a sa, păpușă de trei mărimi generaționale și zeci de dimensiuni mentale, se lovește de bărbați adevărați, de drame ce nu pot fi încuiate definitiv într-o cutie magică.

Proza *Fetei din casa vagon* este una a

feminității vulnerate și vulnerabile. Situațiile curg în pagină cu o stranie tumultuoasă, creionând un itinerar al micilor și marilor orori personale. Pe cât de aspre sunt contururile acestui desen, pe atât de ușoară mâna care îl trasează. Lăsându-și personajele să istorisească fără opreliști, Ana Maria Sandu pătrunde adânc în psihicul lor tarat, urmărind trucurile și salturile în gol ale memoriei. Prima și cea mai consistentă parte a romanului se articulează din *flash*-uri, din incursiuni rapide în mintea protagonistelor, ce scot la iveală porțiuni ale faptelor concrete. Cititorul este mai degrabă fascinat de succesune, de surpriză, de finețea ochiurilor narative decât tentat să desfacă firele ce le compun. De altfel, lucrurile par a se așeza de la sine în partea a doua a cărții, când Ina, ieșită din sfera ludicului infantil, preia controlul asupra povestirii.

Autoarea se folosește de contrast pentru a învâli noua perspectivă într-o aură realistă. Dacă până aici granițele între lumi, oameni și obiecte păreau simple pretexte inventate în universul inexplicabil al adulților, apele se liniștesc și reasează în matca "normalității". La nivel textual intervin "materialele ajutoare": cronologia, scurtele rezumate, comentariile parantetice, fixarea biografică succintă a persoanelor, schițarea cadrului și a relațiilor. Scriitoarea creează impresia revenirii lente cu picioarele pe pământ, prin desprinderea de turbulențele subiectivității și focalizarea asupra elementelor fixe, non-fictive, imune la deformări. Dacă în prima parte sinuciderea Ilenei este anticipată (și întârziată) de eșecul înecului în Șușița, ea devine inevitabilă în varianta postfactum a Inei. Preocuparea naratoarei de moment este salvarea mamei, dacă nu fizică, măcar spirituală: o recompunere din cuvinte, adevăruri, culori.

Lovitura de grație se dă în ultimul segment al cărții. "Vorbește" din nou Ileana însăși, din ceea ce știm că a reprezentat o perioadă de cumpănă a vieții sale: întâlnirea fatală cu Ștefan, tatăl copilei. Sau... nu? Totul se desfășoară de acum conform așteptărilor, protagonistă confirmă și îmbogățește propria schiță biografică: foarte tânără, rămâne însărcinată, plănuiește o întrerupere și ... reușește!? Asistată de Duduța, prietena "de cruce", dublul salvator, aceasta părăsește sfâșiata masa de operație pe fundalul consolator *"gata, gata, în sfârșit a trecut..."* The End? The Beginning. Un hohot de râs sardonice pare a izbucni din spatele rândurilor ce relansează romanul. Întreaga țesătură de

pasaje ce se cheamă, își răspund, se continuă și explicitează între ele, întregul schelet cu articulații fragile, rotite cu minuție psihologizantă, se spulberă.

Cititorul se trezește în fața unui mecanism elvețian operat de un ceasornicar cu umor negru. Recuperarea trecutului se dovedește a fi, de fapt, o călătorie științifico-fantastică în "ar fi putut să fie". Cartea devine exercițiul de imaginație al unei scriitoare ce adună abil mărgelile pe ață pentru enorma plăcere de a deșira un colier care nu a existat nicicând. Mimând migala alcătuirii unui tablou de familie (retușând, evitând răceala liniilor drepte, inechivoce, în favoarea detaliilor lirice, estetizante ce conferă adâncime), autoarea instalează cu răbdare piese de domino. Ceea ce părea a fi un scop în sine este doar calea către bobârnacul de final: spectacolul abia începe! Sfidând legile gravitației, Ana Maria Sandu derulează calm o demonstrație: în literatură, casa (-vagon) poate începe și de la acoperiș.

ANA MARIA SANDU

Fata din casa vagon

(prefață de Mircea Cărtărescu)

Polirom: Iași, 2006, 224 p.

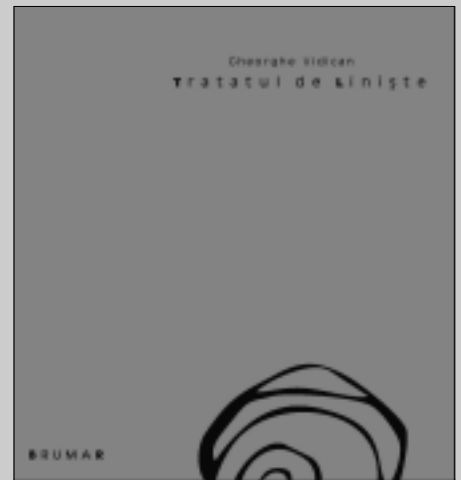
CUVÂNTUL PE DIN DOUĂ

IOANA VARON

Noul și elegantul volum publicat de Gheorghe Vidican la Brumar este o colecție de rostiri în surdină a vieții ce urlă sub cuvinte. *Poeme, Tratatul de liniște și Ireversibila șoaptă* sunt trei segmente ale aceluiași trup liric, articulate în întreg cu intenția explicită a propagării unei unde discrete de calm și flori uscate. Cartea stă sub semnul crepuscularului, a unui autumnal biologic și emoțional insinuat cu înverșunare în vers: *"Ninge peste părul tău, femeie/ clipele iubirii ți le strig/ ai rămas sub formă de idee/ ochii tăi, iubito-n mine ning"* (17). Cititorul se face martorul tăcut al resemnărilor dublate de ecouri ale unor vremi trecute. Într-un volum al iubirii și vorbirii împărțite definitiv la doi, pasiuni dezlănțuite se simt în spatele decorului cvasi-obsesiv, compus din simboluri ale traiectoriei descendente. Zăpezi ce cad, fluvii ce curg, înnopțări ce cuprind lumea nu reușesc să anihileze sentimentul, ci să-l potențeze, înconjurându-l cu aura unei maturități simultan blânde și rebele.

"Stăteam împreună printre mistere/ ca pe-o revoltă-n vis ne duceam frica/ ne despuim de jocuri efemere/ în jocul nostru, doamne, de-a risipa// Și răzvrățiți pe soartă și pe toamnă/ vom inventa o formă de palat/ o să te-ascund mereu în mine, doamnă/ și-n roua răzvrătită pe asfalt" (22). Deși romantic incurabil, Vidican nu joacă până la rizibil cartea pur sensibilă. Trubadur neobosit al doamnei sale, nu rămâne indiferent la tentațiile unui imediat pe care îl tratează mai degrabă experimental, ludic. Schimbările de ritm (ruperi din melancolia de fundal), creațiile cu adresă și pastişă (vezi *Tu n-ai să vii* - lui Eminescu), mini-seriile tematice sunt tot atâtea mijloace prin care autorul evită capcana monotoniei. *Poemele ierbii* sau *Descânțele* sunt mici jocuri textuale, antrenante, desprinse de inefabilul amoros al cuplului pentru a coborî printre (ceilalți) oameni, surprinși în instantanee actualizate (*Santinelă în Afganistan*).

Ceea ce distinge volumul de o comună înșiruire a meditațiilor și trăirilor intimității este entuziasmul unui autor care nu se mulțumește cu transcrierea sinelui în poezie. Vidican comentează, argumentează, explică – nu doar cu intensitatea disperată a marilor întâmplări ale inimii, ci și cu destindere mușcătoare (*"a deraiat aseară felinarul/ văzând amor pe strada lui pustie"*) sau auto-ironice (*"eram ecou, ecou erai/ și mă trișai cu un tramvai"*). Umorul și gravitatea esențială se întrepătrund în tonalitatea unei cărți echilibrate în ciuda nostalgiei persistente. Scriitorul operează cu imagini recurente, intenționând reinventarea lor prin iluminări succesive și schimbări de unghi. Lăsându-se purtat de valul unor amurguri timpurii, Gheorghe Vidican practică un fel de misticism al propriilor redute înălțate în cotidian. *Tratatul de liniște*, elaborat metodic și alcătuit cu răbdare din fragmente, se înscrie, fără îndoială, printre ele.

GHEORGHE VIDICAN

Tratatul de liniște

Brumar: Timișoara, 2006, 116 p.

EXCESE CU CÂNTEC TUDOR CREȚU

O previzibilă poetică a dubletului de planuri: "mă simt rău mă caut pe google", iar, mai la vale, "mi-e greață/n-a apărut nimic despre mine". Substanța ar trebui să rezide, mai ales, în natura frustă a notației: "am ieșit după ceapă/și am văzut doi bărbați/fericiți/lângă o afumătoare".

Poezia apare mai ales *atunci când și acolo unde* notația nu e doar nudă, doar înregistrare ce se vrea stereo și sfârșește prin a fi sterilă. E cazul fericit al acestui pasaj ce realmente captează inocența gracilă a unui micro-peisaj domestic: "patru mâini așază hăinuțele ude/pe-un calorifer mâini de bărbat/cu venele umflate degete galbene/unghiile netăiate și mâini mici/mai îndemânatică/căciulițe ciorăpei pe elementii albi/elementii negri în lumina/de iarnă". Așa începe cartea (*Cântece excesive*, de Dan Sociu, C.R. 2006) și sentimentul, destul de pregnant, de inegalitate persistă.

Poezia lui Sociu suferă de un anume retorism, de amplitudinea excesivă a unor derulări ce nu fac decât să dilueze. Este și cazul acestei mediocre prelu(cr)ări a faptului divers, a informației cotidiene: "beau pentru cei doi adolescenți/care s-au aruncat, îmbrățișați/de pe un bloc din Craiova./Înainte de a/aluneca în statistici și-au ars buletinele/certIFICATELE de naștere, diplomele de bacalaureat./Și, desigur, poliția și presa/au tras imediat concluzia/că erau sataniști". Ce marcă plouată a ironiei este acest *desigur*. Tentația de poezie a generației este urmată cu un anume interes: "Crucea întoarsă e semnul generației mele". Autorul își ia precauțiile de rigoare: "dimineată vei spune:/e foarte trist dar nu e poezie./E articol de ziar", pentru ca imediat să revalorizeze pasajul. Însă și aceste precauții și întorsături nu sunt decât un sistem vlăguit de imunitate, un joc cu spirale încâlcite.

Dan Sociu se raportează – oscilant – la o concepție istorizată: poezia care renunță la protocoalele estetizante, tinde spre direcția comunicării personalizate etc. Poemul ce se vrea "comunicare personală" exclude/ar trebui să excludă, într-o măsură mult mai pronunțată, rețeta; implică/ar trebui să implice și o personalizare a manierei, o abordare de dincolo de aproape demonetizată înregistrare brută și brutală a "crizei".

Sarcasmul și ironia se vor acizii cu bătaie socială (și nu numai) ai acestei poezii. Spațiul românesc obligă la o inițiere păcătoasă, întristătoare: "În decembrie am devenit bărbat/am dat prima șpagă". Iată ce înseamnă, "prin părțile noastre răsăritene", intrarea în rând cu lumea. Ultimele trei versuri combus-

tionează întrucâtva poemul. În ce privește restul textului: din păcate, faptele adevărate conținute nu se prea transformă în poezie adevărată. Problema unui astfel de "denunț" constă tocmai în banalitatea realizării sale estetice. Nu e doar cazul lui Dan Sociu. M-aș aștepta la mult mai multă vervă, inclusiv invectivă, critică.

Din alt poem aflăm că "frica de ziua de mâine – și de poimâine, și de restul vieții – ne va face stupizi, vicleni, bizantini". Sunt de acord, e deja o dramă cu o nebănuită anvergură statistică. Mă întreb, însă, care e anvergura acestui text poetic. Cum funcționează pasajul extras? Sintagma *ziua de mâine* e continuată, ușor ludic cu *ziua de poimâine*. Iar până la "restul vieții" nu mai e decât un pas. Procedul enumerării, ce produce tensiune prin acumulare, e, în context, insuficient: nu ajunge să spui că această frică ne face "stupizi, vicleni, bizantini" spre a genera poezia. E un text prea puțin dramatic despre o dramă socială reală.

În timp ce mă cert cu o proastă de funcționară are și un sâmbure real de poezie. "În fața ghișeelor/o mulțime transpirată/ca la Love parade./aici nu se dansează și toți se urăsc". "Revoluția rave se naște și moare/undeva departe de mine". Nu e vorba doar de universală rată prin anonimul sterilizant al coziilor, prin înecul în stearpa supă socială. Distanța e și interioară/psihologică și geografică. Revoluția rave e atât evenimentul socio-muzical (fenomenul occidental), cât și izbucnirea interioară, revoluția personală ratată. Dan Sociu, însă, se repetă. Finalul ("Diseară, când ea îmi va spăla pantalonii./primul lor proprietar/se va îndopa cu energizante, va coborî pe străzile Berlinului/și/va dansa") e cam asemănător ca "idee" cu suplul poem *shangai true love ltd.* "14:30, fiica mea doarme/Fetițele care i-au fabricat pijamalele/sforăie ușor/la celălalt capăt al lumii". Somnul inocent – în sine un peisaj terapeutic – se așterne ca un voal peste o lume scindată. Cuvântul *lumii* prin acel *u* pe care, ca poet ce nu crede în arbitrarul semnului, îl consider o vocală a distanței, a întinderii, încheie firesc și chiar senzorial poemul: sonoritatea sublimează sensul.

Un poem bun e *Doamne, fă-mă tare*. Mai ales prin finalul său: parafraza biblică ce își depășește ironia și îi dă eroului o consistență ciudată, de "profet" burlesc.

Un amestec straniu între ceea ce e mai profan și referința la sacru funcționează salutar într-un fragment din poemul de la pagina treizeci. Grotescul intră într-o puternică rezonanță cu sacralul: "într-o seară am cărat

cu nevastă-mea/zece găleți cu căcat", "lumina lanternelor tăia picioarele ei/grosolane în uriașii pantaloni de trening/ai lui socrumiu și cu adevărat picioarele ei coborau/ca-n pildele lui Solomon/direct până-n moarte". E o stranie devenire: primitivismul ținutelor și cutumelor devine calea unei proiecții ce găsește terminațiile fabuloase ale urâtului. "Apoi pe nespălate /(....)/ am făcut dragoste-n draci". Gregarul stârnește stihialitatea erosului. O altă lectură s-ar putea, însă, prevala de discretul "humor" al stihurilor și, mai puțin, de stihialitate.

imineata mă scol cu frică de viață, Ce-i trebuie unui bărbat, Au spus la televizor sunt poeme suplă și amare, dure chiar, ironice. Sunt, de fapt, cele mai bune construcții scurte ale cărții.

În ce anume constă o latură a efectului de "autenticitate"? Parțial, în *insertia de realitate*, uneori discret metaforizată. E, de pildă, cazul pasajului cu palmierii înfloriți în decembrie din știrea despre capturarea lui Hussein. Numai că problema e una dintre cele mai stringente la nivelul întregului douămiism. Mă refer la ceea ce Cistelecan numea "redundanța cu realul": un soi de autenticitate superficială, de legătură doar aparent inextricabilă cu viața.

Dincolo de aceste versuri, cheștiunea

"de bază" rămâne următoarea: (in)capacitatea de a te ridica *prin* și *în* poem la nivelul vieții. Adevărul existențial nu se poate bizui doar pe exacerbare și "redare". Dar nu Sociu este cel mai afectat de hiba în cauză. Dintre toți douămiștii, Dan Sociu a fost răsfățatul anului 2005. Placheta a luat premiul U.S.R. Mai mult, autorul a devenit primul "nemembru" premiat. Premieră care, în istoria literară, ar putea deveni mai pregnantă decât însăși cartea "recompensată", o carte pur și simplu OK, nu KO.

str. augustin pacha 2, ro-300055 timisoara
tel. +40 256 407058, fax +40 256 407059
ccgTM@artelecom.net; kulturzentrumTM@artelecom.net
hvb bank romania timisoara, cont: RO89BACX000000235036-311 (rol)

PROGRAMUL CULTURAL TEMPO

Tempo. Timpul și perioada de timp. Un studiu teatral pe marginea unei teme actuale atât în Germania cât și în România.

În 2007 Centrul Cultural German Timișoara împreună cu Literaturhaus Stuttgart din Germania vor organiza un proiect germano-român de teatru pentru tineri cu tema „Tempo”. Proiectul este susținut de fondul Darstellende Künste și constituie unul dintre cele mai importante proiecte experimentale, ce se vor desfășura în domeniul teatral în anul 2007. În condiții profesionale de muncă și sub îndrumarea unui autor german și a unui regizor român, 6 tineri participanți la atelierul de teatru al Literaturhaus Stuttgart vor crea împreună cu 6 tineri din Timișoara o piesă de teatru pe tema „tempo”, pe care o vor pune în scenă, repeta și prezenta în spectacol cu public.

Căutăm participanți la proiect, cu vârste cuprinse între 16-23 ani! Înscrierile au loc până în 7 februarie 2007. Pentru informații și înscrieri, vă rugăm să contactați: www.kulturzentrum-temeswar.ro

TIMIȘOARA CITEȘTE! NĂSCUT PENTRU A CITI 9 LUNI PRINTRE SCRITORII ȘI CĂRȚI

În deschiderea campaniei de lectură *Timișoara citește. Redescoperirea diversității* care se va desfășura în 2007, revista "Orizont", filiala din Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România și Fundația "A Treia Europă" au inițiat un proiect-pilot în mediul academic și liceal din Timișoara, derulat în luna decembrie 2006. Scopul său a fost de a testa interesul pe care îl suscită prezența scriitorilor în mijlocul publicului tânăr în cadrul unor manifestări mai puțin convenționale, precum și de a stabili condițiile unor parteneriate de lungă durată.

Au fost prezenți de două ori în mijlocul studenților de la Universitatea Politehnică din Timișoara scriitorii Adriana Babeți, Alina Radu, Cornel Ungureanu, Radu Pavel Gheo și Robert Șerban. Genericile celor două întâlniri-dezbateri organizate de Liga Studenților din Facultatea de Electronică și Telecomunicații au fost *Literatură și succes*, respectiv *Ce poate literatura tinerilor?* Participarea într-un număr impresionant de mare a studenților și cadrelor didactice, precum și calitatea discuțiilor au probat un interes real pentru fenomenul culturii scrise și au conturat potențialul de reușită al unor asemenea manifestări.

LITERE MICI

Inițiativei Organizației Studenților din Universitatea de Vest de a lansa un concurs de creație literară pentru elevii liceelor timișorene le-au răspuns scriitorii Robert Șerban, Radu Pavel Gheo, Daniela Rațiu și Bianca Predoi, care au jurizat poeziile, prozele și eseurile participanților. Concursul, cu un generic atractiv – *Litere mici* - a fost precedat de ateliere de scriere creativă, spațiu de dialog între profesioniștii scrisului și aspiranții la o carieră literară

ACOLO UNDE SE POATE ÎNTAMPLA TOTUL GRĂȚIELA BENGĂ

Când multe voci deplâneau încremenirea tinerilor prozatori români într-o grimasă erotico-narcomană, apare o carte la care nimeni nu părea să se mai aștepte. **Derapaj**, romanul de peste 600 de pagini al lui Ion Manolescu, vine de nicăieri și de pretutindeni. Nu i se poate găsi un sprijin propriu-zis în tradiția epică a spațiului românesc, așa cum nu i se pot trece cu vederea unele apropiieri de Mircea Cărtărescu, Umberto Eco și Thomas Pynchon. E un roman care stupefiază și încântă: se lipește de retina cititorului și rămâne, cu o respirație proaspătă și caldă, bine adăpostit printre amintiri. O carte de care te poți îndrăgosti fără scăpare, iubindu-i și răsfățurile, și erorile.

Ion Manolescu nu se află la prima producție literară. În 1998 a publicat un roman, **Alexandru**, după care, însoțit de Paul Cernat, Ioan Stanomir și Angelo Mitchievici, a pornit să "exploreze", în mai multe etape, comunismul românesc. Pe de altă parte, interesat de imagini și culori, Ion Manolescu discută teorii cognitive și îi analizează atent pe eroii cyberpunk. Dar scrie, iată, și un nou roman pe care (nu pentru a-i face pe plac autorului) l-am putea numi fractalic. Construit și deconstruit cu nenumărate pârgii și ramificații scăpate, aparent, de sub control, **Derapaj** se prelungește fracturat și stroboscopic: o poveste remarcabilă, cu felii virtuale suprapuse milimetric peste stratul cotidian – mlăștinosis, sclerozat și tentacular ca o capcană fără început și fără sfârșit. E povestea lui Alexandru Robe, lector la Literele bucureștene, fascinat de computere și de rănille purulente ale comunismului, la fel de mult pe cât este de atras de jocul hazardului și al morții. Își pierde nopțile imaginând programe care cotrobăie prin sistemele și mințile altora, stă cu ochii țintă în televizor, urmărind dezastrele și încercând să înțeleagă unde se află limita care separă destinul de întâmplare.

La urma urmei, limita de unde se intră în **derapaj**, în acea mișcare necontrolată care te azvârle spre un final refuzat, dar imposibil de ocolit. "Am închis televizorul, după ultima catastrofă aviatică. Mi se părea prea mult, aveam 38 de ani și nici o dorință împlinită. Timpul și spațiul o luaseră razna, nu reușeam să mă așez în ele. O dată în viață, puteam să fiu sincer cu mine, așa cum dumneavoastră n-o să fiți nici la 80 de ani: eram un profesor stingher, megaloman, invidios; un bărbat necăsătorit, fără familie și copii, făcând sex pasional, de trei ori pe săptămână; un ins fără griji și fără conștiință, capabil să ascundă orice lucru bun ca să mimeze toate lucrurile rele. Examenul apărea spontan, fără motiv, ca un sâmbure ținut prea mult în colțul gurii; trăiam haotic, multumit, la întâmplare, ca și cum aș fi avut tot timpul din lume să pun lucrurile la punct. N-aveam. Îmi consumasem ultimele 18 secunde din viață, ca operatorul de pe «Air Kazah 1907», înainte să se ciocnească la 4500 de metri de Boeing-ul sudit, deasupra aeroportului din New Delhi; conștient de catastrofă, incapabil s-o evit. Muream cu încetinitorul." (p.158)

Cred că nicăieri în proza de după 1989 nu am întâlnit o asemenea capacitate de absorbție a realului ca în romanul lui Ion Manolescu. Biografismul primește alte valențe și alte deschideri, îndreptându-și atenția – mereu egală ca intensitate – asupra celor mai nebanuite pliuri ale cotidianului. Cu terminațiile nervoase în stare de veghe continuă, Alexandru Robe adulmecă fiecare por al lumii în care trăiește: tenebrele

Facultății de Litere (spațiu magmatic, precum Muzeul Antipa la Cărtărescu sau biblioteca lui Eco), societatea bântuită de automatisme și anticariatele prin care căută Pif-urile copilăriei. Însă Alexandru nu este un solitar. Povestea lui dezvăluie, verigă după verigă, inexplicabila regăsire în *celălalt*. Nimic nu pare să-i unească pe Alexandru și Maria, în afara libertății de a iubi. Cu alte cuvinte, îi unește totul. Nu mai are importanță că Maria i-a fost studentă, că el vine din Dorobanți și ea din Pajura, că el e literat preocupat de știință, iar ea, specialistă în artă. Maria este un personaj covârșitor prin puterea de atracție a feminității proteice. E prietena, amanta, copila și femeia la un loc. Întreaga ramificație narativă a romanului se organizează în jurul magnetismului dintre Alexandru și Maria – comuniune de nerv, tristeți și dăruire, încântări și bosumflări de copil cu capricii nevinovate. Fără să își mai dorească nimic (nu vorbesc despre căsătorie și nici despre copii), se bucură de iubirea lor de parcă fiecare clipă ar fi prima și ultima. Sunt racordată la timpul prezent și îl exploatează cu voluptatea celui care descoperă minunea de trăi *frumos* iubirea. Fac dragoste pe albume de artă, își creează un adăpost și un limbaj al lor, potrivit cu evoluția unui cuplu care se redescoperă cu acea curiozitate înfometată ce transformă rutina în magie.

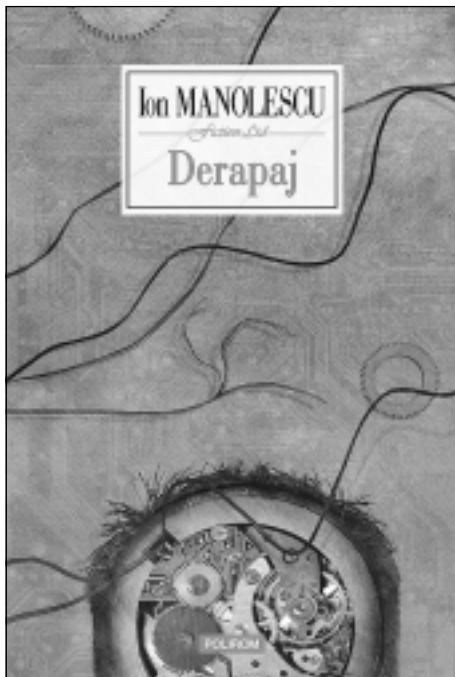
Driunde își îndreaptă pașii, Alexandru Robe trece realitatea imediată prin filtrul sensibil al memorării. Între lumea de azi și cea de ieri se insinuează o serie lungă de paralelisme, prin care se pun în balanță forfota mall-urilor și vechile bănci de lemn, acum dispărute. Remarcă miasmele gregare sau dihonile intratabile ale blocatarii și își amintește ororile din anii comunismului, care i-au pigmentat (deformat?) copilăria. "La școală trebuia să mă îndrăgostesc de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Insista directoarea, insistau portarii, ne bătea la cap tovarășa Pora, învățătoarea noastră. Până și-ai mei mă sfătuiau să repet la ora de citire că e «conducătorul nostru iubit». Arăta rezonabil în poza aia alburie de deasupra tablei: tinerel, voios, cu părul pus grijuliu pe bigudiuri. Nici nu se sinchisea de noi. Băieții îl bombardau pe-ascuns cu cretă, și el zâmbea în continuare, ca un tembel. Parcă-mi ardea mie să-i sar în brațe și să mă pupe sub ureche (așa auzisem proceda cu pionierii care-i duceau flori)? Tăceam, făcând pe prostul, dar știam eu mai multe." (p.59)

Evocările periodice ale ceaușismului intră într-un proces prelungit de purificare a trecutului. Vitală pentru alungarea contorsionilor mentale, această exorcizare întârziată vine să spele murdăria pe lângă care oameni întotdeauna grăbiți trec cu ochii închiși. O murdărie adunată în decenii de istorie și ignorată cu obstinație, dar care se strecoară pe sub prag și ne otrăvește, încet și sigur, mințile. Anihilează prezentul, substituindu-l cu fantomele convenționale ale unui trecut rămas parcă în *stand-by*. *Globalmind*-ul de astăzi nu este prea departe de excrescențele tumorale din vremea Securității, Anticarii, Academicienii și blocatarii au destule în comun cu mafia, fie ea și ucraineană, iar realitatea virtuală mânuiește vieți și clatină conștiințe, până la sufocare.

Pentru că **Derapaj** este și un roman care își afundă personajele (și cititorii) în cele mai neașteptate răsturnări de situație. Conspirații mondiale bine articulate, spații alternative

și cyber-literature, indivizi din lumea interlopă, colecții de Pif-uri și tablouri "cu cheie", nanocomputere și coduri uitate se amestecă toate într-o țesătură perfect încheată epic, fir cu fir și secvență cu secvență. Însă, în afara tensiunii incandescente a tramei, romanul lui Ion Manolescu este una dintre cărțile din care e foarte greu să citezi, de teamă să nu îi strici frumusețea. Distinsă și echilibrată, vocea naratorului-personaj curge impecabil pe notele unui diapazon care îmbină hipersensibilitatea ochiului cu originalitatea stilistică. În combinația reușită de melancolie și umor, unele lămuriri difuze sau încrengături sociale greu plauzibile nu reușesc să afecteze farmecul cărții. O carte care câștigă un pariu important, arătându-le acelor care încă mai aveau îndoieli că lumile virtuale, aventura, misterul și căutările detectiviste își pot găsi un loc confortabil în literatura de primă mână.

Sigur pe el în alunecarea printre spații și timpuri, **Derapaj** e – în egală măsură – mărturisirea înclinării (in)controlabile care captează pulsația bolnavă și neprețuită a vieții. Sau a clipei de-acum, contaminată de răul unui trecut ale cărui distorsiuni pot fi șterse numai prin asumare critică și prin sublimare estetică. După

ION MANOLESCU

Derapaj

(prefață de Luminița Marcu)

Polirom: Iași, 2006, 648 p.

modul în care a incorporat otrava unei epoci și a eliberat energia radiantă a alternativei, **Derapaj** este, fără îndoială, romanul pe care – timp de mulți ani – am sperat să-l citim.

COMUNICAT

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor din România a luat în discuție proiectele culturale depuse la concursul de finanțare pe semestrul I al anului 2007 de către membriiUSR, reviste, filialeUSR și alte organizații din care fac parte membri aiUSR.

Comitetul Director a avut în vedere următoarele:

- suma maximă acordată unui proiect a fost de 10 000 RON.

- nu s-a acordat sprijin proiectelor privind editarea de cărți sau reviste, acestea făcând obiectul altor programe finanțate deUSR.

Proiectele care vor primi sprijin financiar pe semestrul I al anului 2007 sunt următoarele:

Aplicant: organizație sau individual	Proiectul Titlul și conținutul	Suma acordată de cătreUSR (RON)
Fundația Culturală Hyperion Botosani (Gellu Dorian)	Congresul Național de Poezie, ediția a II-a	10 000
Filiala Chișinău	Club literar, manifestare săptămânală	4 900
Filiala Chișinău	Festivalul de literatură de la Cetatea Orheiului-Vechi	4 000
Revista Convorbiri literare - Iași	Manifestare omagială 140 de ani	10 000
Revista Orizont (R. Șerban, C. Chevereșan, R. Gheo, C. Lazurcă)	Timișoara citește! Redescoperirea diversității	10 000
Asociația Nevăzătorilor (Radu Ruba)	Să ne cunoaștem scriitorii în MP3 (înregistrări audio de opere literare pentru nevăzători)	7000
Asociația Scriitorilor București Secția Poezie (Linda Maria Baros)	Primăvara poeziei (festival de poezie în 35 de orașe)	9000
Filiala Sibiu	Marile orașe și literatura, coloviu în cadrul manifestărilor Sibiu capitala culturală europeană	3 000
Fundația 22	Promovarea imaginiiUSR în Revista Bucureștiul Cultural	5 000
Andrei Bodi	Maratonul poeziei. Recitaluri poetice. În cadrul manifestărilor „Sibiu – capitală europeană”	10 000
Filiala Sibiu a U.S.R.	Colocviu Cercul literar de la Sibiu	1 000
Filiala Sibiu a U.S.R.	Colocviu literar - Zilele Justin Panja	1 700
Fundația Culturală Orient-Occident Carolina Ilica	Nopti de poezie la Curtea de Argeș	5 000
Fundația Culturală Ramuri	Concurs de eseuri „România, brand de țară”	7 500 proiectul a fost retras de inițiator
Asociația Scriitorilor București Secția dramaturgie (M. Ghițulescu)	„Clubul Dramaturgilor”, manifestare lunară. lecturi de piese inedite sub forma unor spectacole urmate de debateri	6 000
Miljurko Vukadinovic	Cât de bine ne cunoaștem minoritățile? Prezentări de scriitori minoritari la București și Belgrad	5 000
Filiala Bacau	Festivalul poeziei de avangardă Avangarda XXII	2 000
Filiala Bacău	Salonul Artelor	6 000

Total acordat: 99 600 RON

În cazul altora dintre proiectele depuse Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor a hotărât următoarele:

Filiala Cluj (R. Cesereanu)	Colocviu de cursuri creative writing	Se amână pe semestrul II 2007
Al. Dobrescu	Documentare pentru lucrarea „Istoria plagiatului”	Se acordă ajutor pentru deplasări din alte programe (2000 RON)
I. Lazu, G. Istrate, I. Murgeanu	Crearea unor biblioteci în casele de creație	Se află în desfășurare prin alte programe ale U.S.R. la care inițiatorii se pot alătura
I. Lazu	Poezia română în Metrou	Se află în desfășurare prin alte programe ale U.S.R. la care inițiatorul se poate alătura
Fundația Secolul XXI	Studierea fondului de carte donat de Ștefan Augustin Doinaș Uniunii Scriitorilor	Se amână decizia pentru precizări din partea inițiatorului

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor precizează că pentru concursul de finanțare pe semestrul II al anului 2007 se primesc proiecte până la data de 1 mai 2007. Discutarea lor va avea loc în cursul lunii mai 2007.

O PASIUNE CONTAGIOASĂ

ALEXANDRU BUDAC

Citesc de ani buni cronicile de film ale lui Alex Leo Șerban și îi parcurg eseurile ori conferințele publicate cu un mereu proaspăt interes. Câteodată, după vizionarea vreunui film, refuz să-mi formulez opiniile, fie și numai în fața prietenilor, până când *a.l.ș.* nu-și dă "verdictul", și asta nu pentru că n-am curajul asumării propriilor opinii, ci pentru că am întotdeauna certitudinea că el va surprinde detalii și nuanțe care mie mi-au scăpat – prilej de bucurie și de frustrare totodată –. Dar nu orice detalii, și nu orice nuanțe, ci doar pe acelea care invită la revizionare ori, dimpotrivă, anulează pretențiile filmului de a fi Cinema. Nu o dată am considerat că aprecierile făcute de Alex Leo Șerban sunt mai bune decât filmul în sine, și asta se întâmplă pentru că pasiunea cu care scrie este contagioasă. Are fler, are stil, referințele culturale curg, nu e pedant, dar este elitist, scrie *pour les connaisseurs*, e heterodox și provocator, e spectaculos, dar nu lipsit de grație, e incisiv, fără să fie gratuit. Tocmai de aceea, apariția la Editura Polirom a volumului *De ce vedem filme. Et in Arcadia Cinema* este un prilej de reală bucurie pentru cinefilul pasionat care mă pretind a fi.

Bucuria aceasta nu e prilejuită doar de faptul – deloc lipsit de importanță – de a avea între copertele aceleiași cărți tot ce a scris mai bun Alex Leo Șerban între 1993 și 2006, ci și de posibilitatea de a urmări firul roșu – "firele roșii" ar fi mai corect – prin care se leagă textele unui est et autentic. Cartea nu este o simplă culegere de cronici deja publicate și reciclate, ci o colecție minimalistă de lecții despre Cinema. Spun "minimalistă" pentru că, deși are 527 de pagini, eseurile, cronicile, conferințele, meditațiile cuprinse aici fascinează prin economia lor. Autorul mărturisea într-un interviu că nu-i place să predea Cinema, și că volumul se adresează "unui public de nișă", cinefililor puri și duri. Alex Leo Șerban nu decodifică filmele, nu face "lectură de simboluri" și nici critică ideologică. Grilele interpretative îi repugnă. Spectatorul ideal, în viziunea lui, este asemenea cititorului ideal al lui Nabokov care caută doar o inefabilă *aesthetic bliss* și nimic mai mult, iar menirea criticului nu este nicicum aceea de a dubla filmul, adică de a-l povesti pe înțelesul tuturor.

"Privind un film, nu mă gândesc să-l transform în cronică: pur și simplu mă bucur (sau mă exasperez) de el. Scriind despre un film, nu mă gândesc să-l transform în literatură: pur și simplu îl pun pe cântar. Povestind un film (uneori n-ai încotro), mă grăbesc să bifez cât mai repede, fără a spune niciodată tot: doar câteva detalii pentru a înțelege analiza. Analizând un film, încerc să o fac în așa fel, încât să-i las filmului șansa de a fermeca în continuare: a-l "înțelege" până la un punct și apoi să-i menajezi marjele de mister (suprainterpretarea este o soluție) ..." (p. 70). Foarte *zen*, după cum recunoaște însuși autorul.

Durează prea mult să faci un film, spunea Orson Welles. Marea problemă e că filmele sunt întotdeauna *old-fashioned*, deoarece atunci când ideile tale ajung pe ecran, filmul e deja mort. Mă gândesc la această sentință a lui Welles ori de câte ori văd o versiune *Director's Cut*. Trăim nu doar în era hypertextului, ci și în

cea a filmului re-montat, în care publicului cinefil i se pun la dispoziție filme vechi cu retușuri noi. Dincolo de politicile de marketing, aceste "versiuni definitive" – de la *Touch of Evil* la *Apocalypse Now*, de la *Alien* la *Pulp Fiction* – par a se opune scurgerii timpului prin posibilitățile pe care le deschid imaginației și apelul la memorie prin acel "așa ar fi putut/trebuia să arate, dar...".

Relația dintre Cinema și temporalitate, dintre Cinema și memorie este complexă și fascinantă, iar Alex Leo Șerban este cel mai indicat ghid în explorarea ei. Filmele bune și, mai cu seamă, cele foarte bune, sunt pentru criticul de film precum acele obiecte, mirosuri, sunete, gesturi din *A la recherche du temps perdu*, menite să declanșeze memoria involuntară. Samuel Beckett le numea "fetișuri". *De ce vedem filme* este un album cu fetișuri cinematografice surprinse cu misterul și poezia lor. Ce înțelege Alex Leo Șerban prin Cinema? Răspunsul e implicit în acest elogiu făcut lui Bertolucci:

"Ceea ce nu i se poate lua este pasiunea cinefilă "pură și dură", cultura și rafinamentul: în fața unui film de Bertolucci [...], ceea ce vezi și se întoarce înzecit prin toate filmele văzute de el, de tine, de ceilalți și

pe care pelicula le restituie, empatic, ochilor *care au mai văzut*; departe de orice urmă de pedagogie, Bertolucci reface Memoria cinematografică din micile bucurii ale recunoașterii (și recunoștinței) – ca o formă (încă una) de iubire. Un cineast-cinefil "etimologic", aproape, în care cinefilia rimează cu Iubirea (spontană), și cu Memoria ("înregistrată"); în absența lor, nu poate exista Cinema demn de acest nume, ci numai un lanț de supermarketuri cu produse destinate uitării" (pp. 440-441).

Alex Leo Șerban nu este însă genul de intelectual orientat nostalgic spre trecut. Viitorul ecranului cinematografic îl preocupă, posibilitatea ca a șaptea artă să devină complet digitală, îl îngrijorează. Pe de altă parte, este încrezător într-un Cinema al viitorului modelat de cinești precum Peter Greenaway sau Wong Kar-wai. Primului îi taxează excesele, dar îi recunoaște meritele avangardiste. Celuilalt îi adoră perfecționismul și găsește în filmele lui maniere noi de a vedea Cinema, și asta tocmai acolo unde alți critici nu observă decât posibilități ratate.

Atunci când Rick Deckard pornește în urmărirea androizilor Roy Batty, Pris & comp., Ridley Scott nu pierde ocazia de a-l copleși pe spectator cu trimiteri la arta

occidentală, strecurând citate și pastişe inspirate pe toată durata lui *Blade Runner*, unul dintre cele mai sofisticate filme ale anilor '80. Atunci când Alex Leo Șerban scrie despre Cinema, nu ezită nici un moment să pună în joc tot entuziasmul și erudiția ce-i sunt proprii, dar el nu va spune niciodată "...all those moments will be lost, in time, like tears in rain."

OGLINDĂ, OGLINJOARĂ...

(REVISTA DER SPIEGEL LA 60 DE ANI)

RODICA BINDER

Există într-una din prefetele pe care Stendhal le-a scris la propriile sale cărți o secvență în care autorul își compară romanul cu o oglindă: cel care-și vede chipul în ea, total nesatisfăcut de imagine, sparge oglinda. Revista *Der Spiegel* - "nomen est omen", este și ea o oglindă, ce-i drept, una specială. Fără să tremure, de 60 de ani, săptămînă de săptămînă, ea ține clasei politice oglinda direct în față. Și reflectă nu imaginea dorită, ideală, ci fizionomia reală a subiectului reflectat, dezvăluindu-i necruțător cutele și imperfecțiunile.

Istoria acestei reviste - al cărei titlu trimite inevitabil cu gîndul și la vocația năstrușnicului "Eulenspiegel" - a început la 4 ianuarie 1947, cînd cititorii au putut cumpăra primul număr al unui hebdomadar care a devenit în timp o adevărată instituție, un sinonim al jurnalismului de investigație, dezvăluind scandaluri politice, afaceri oneroase, transformîndu-se astfel ea însăși în obiect de scandal, dînd însă și tonul unor dezbateri politice și de idei.

Der Spiegel este însă înainte de orice istoria unui succes datorat echipei sale redacționale care și-a mai făcut un titlu de glorie și din refuzul categoric de "a sta la masă cu marii zilei". Editorul și redactorul ei șef a fost Rudolf Augstein, pe-atunci încă foarte tînăr, dar deja reputat pentru pana sa ascuțită. El a imprimat publicației inconfundabilul ei stil care a făcut școală în jurnalismul german. În 1962 *Der Speigel* face o dezvăluire considerată inițial drept trădare de țară: publică un document secret al Bundeswehrului referitor la manevrele comune NATO din care ar fi rezultat că armata federală nu ar fi dispusă decît condiționat să se apere. Din ordinul procuraturii sunt percheziționate birourile redacției, cu sediul la Hamburg, iar unii redactori (între ei și Rudolf Augstein) sunt arestați.

Ancheta judiciară a declanșat proteste în masă, s-au făcut referiri directe la un atac împotriva libertății presei, ulterior s-a dovedit că cel care a ordonat ancheta și arestările a fost tocmai Franz Josef Strauss, ministrul apărării la acea vreme. Bănuielile împotriva revistei nu au putut fi dovedite, Strauss a trebuit să demisioneze iar cancelarul Adenauer și-a văzut prestigiul și fonat. În schimb, revista a avut de profitat, sporindu-și renumele și peste Ocean. New York Times scria în 1965: "*Der Spiegel* este vocea profetului care sună în deșert, este la nevoie și avocatul

diavolului în viața publică a republicii de la Bonn".

Augstein a fost cel care dintru început a imprimat hebdomadarului profilul specific și orientarea," în caz de dubiu, spre stînga". Numele lui s-a legat definitiv de titlul și destinul publicației, chiar și după ce în 1996 s-a retras de la conducerea ei. L-a numit pe Stefan Aust, inițial moderatorul emisiunii *Spiegel TV*, în locul său.

În ultimii ani, revista a devenit ținta unor critici datorate, nu în ultimă instanță, și felului în care Aust înțelege să o conducă: ca și cum publicația ar fi o instituție economică. *Der Spiegel* are propria editură, un program la televiziune care-i crește ponderea în peisajul mediatic și influența în mediile politice. Veștile "bombă", "scoop"-urile le dă de obicei *Der Spiegel*. În ultima vreme, revista, după o îndelungată rezistență, pare a se fi cedat unei vagi tendințe bulevardiere în alegerea unor subiecte, abordate "prin gaura cheii". Poate și pentru a putea ține piept acerbei concurențe de pe piața mass media. Nu puțini dintre vechii cititori regretă absența a ceea ce Augstein, fostul ei director, a avut obiceiul să facă în fiecare număr: să comenteze pe larg și în profunzime, un subiect de actualitate.

Cu toate acestea și la cei 60 de ani bătuți pe muchie, în pofida copleșitoare oferte de informații ce domnește acum pe piața presei scrise din Germania după lansarea cu relativ succes a unei publicații oarecum "rivale" (revista *Focus*) ca și a consolidării prestigiului unui mai vechi partener de drum, hebdomadarul *Die Zeit*, *Der Spiegel* rămîne un sistem de referință și la nivel european, "un zid protector al democrației", o publicație care incită, care dă de gîndit, dar în primul rînd informează și reflectă realitatea fără a-i deforma imaginea. Aceasta, deși graficienii și artiștii plastici care semnează legendarele coperti ale revistei, reproduse într-un album și prezentate în expoziții internaționale itinerante, au uzat la nevoie și de virulențele iconografiei pentru a șoca sau măcar trezi din cînd în cînd spiritele la realitate.

P.S.Scriind aceste rînduri "aniversare" mă întrebam cînd oare sau dacă vreodată modelul *Der Spegel* va face școală și în România.

Deutsche Welle Bonn

"GERMANUL" VIOREL COLȚESCU

CORNELIU BERARI

Nu pot să mă gândesc și, cu atât mai puțin, să-l evoc pe Viorel Colțescu, profesorul meu de Istorie a Filosofiei de la Universitatea de Vest, fără a fi cuprins de o surdă strângere de inimă și de un copleșitor sentiment de regret. De fapt, regretul este sentimentul universal împărtășit de toți cei cu care am discutat despre domnul profesor în anii scurși de la fulgerătoarea sa dispariție, într-un moment în care tocmai începuse să-și cuprindă în cărți gândurile și cercetările sale la care a șlefuit cu spinoziană migală ani și ani de zile.

Extraordinara capacitate de a concentra și rezuma fără a simplifica sau a vulgariza gânduri și concepții dintre cele mai complexe precum și conciziunea și claritatea de cristal pe care le întâlnim în paginile celor două volume postume de istorie a filosofiei mărturisesc cu prisosință despre profunzimea unui mod de a înțelege filosofia și istoria ei la care ajunsese Viorel Colțescu în urma unei angajări de o viață cu operele esențiale ale gândirii occidentale. Undeva, în *Jurnalul de la Păltiniș*, carte-reper pentru mai toți cei care s-au pasionat pentru filosofie în anii 80 și în primii ani de după 89, Constantin Noica afirma că decada a șaptea din viață este cea mai importantă pentru un filosof, fiind decada sintezei și maturizării depline. Din păcate, lui Viorel Colțescu nu i s-a îngăduit această decadă.

Regretul față de timpurie dispariție a domnului profesor e cu atât mai mare cu cât poate, precum în cazul meu, e posibil ca mulți nu-l vor fi descoperit pe Viorel Colțescu în dimensiunile sale reale decât atunci când nu le-a mai fost profesor sau, și mai trist, abia după trecerea sa dintre noi. În ce mă privește, abia treptat, la mulți ani după consumarea propriilor aventuri filosofice la Timișoara, am putut să pricep cât de cât mai bine cărei familii de spirite aparține dascălul care m-a impresionat în prima mea zi de universitate prin ținuta sa de o demnitate serenă și deplină. Viorel Colțescu m-a marcat atât prin temeinicia cursurilor pe care, cu distincție și calm, ni le prezenta de la catedră cât și prin faptul că părea să întruchipeze întru totul idealul filosofului de vocație, așa cum fusese el promovat în acei ani de scrierile lui Constantin Noica. Într-un context instituțional marcat de improvizație și comentariu minor, profesorul nostru insistă asupra muncii cu textul și a necesității învățării limbilor fundamentale pentru filosofie, precum greaca și germana.

Totuși, în ciuda impresiei puternice pe care mi-a lăsat-o ca profesor, nu pot să spun că Viorel Colțescu m-a "cucerit" sau m-a "câștigat" pentru filosofie. Asta și pentru că, probabil, nu era nimic de cucerit. Constatând destul de devreme lipsa a ceea ce Noica numea "organ filosofic" am renunțat în întregime la ceea ce ar fi putut fi filosofia ca proiect intelectual. Nu am renunțat, însă, la proiectul însușirii instrumentelor esențiale ale cercetării științifice. În realizarea acestui proiect o contribuție esențială au avut-o în studenție întâlnirile cu Viorel și Gabriela Colțescu, precum și accesul la formidabila lor bibliotecă personală. Nu voi uita niciodată emoția pricinuită de primul contact cu volumele unor mari cărturari care, pentru un student trăitor în deșertul bibliografic timișorean de la începutul anilor 90, riscău să nu rămână altceva decât o simplă și inaccesibilă referință bibliografică. Noile orizonturi deschise și cu ajutorul cărților împrumutate din biblioteca domnului profesor n-au făcut însă altceva decât să-mi întărească decizia de a părăsi definitiv drumul către Castalia filosofiei.

Ulterior însă, la câțiva ani după consumarea "despărțirii" de filosofie am început să realizez că, îndepărtându-mă în mod voit

de filosofie și de cercetarea filosofică așa cum o propunea Viorel Colțescu, m-am îndepărtat și de un model de formare intelectuală cu valențe unice în contextul educațional al prezentului. De fapt, abia după ani buni și după experimentarea unor medii universitare radical diferite de cel din România și din Timișoara, am început să am impresia că înțeleg cu adevărat modelul intelectual la care (cred că) subscria Viorel Colțescu. Îmi amintesc, de pildă, că la un moment dat, în cea de a doua parte a anilor 90 mi-a arătat o carte a lui Heinrich Rickert, insistând, în mod cu totul neobișnuit pentru dumnealui, asupra fotografiei filosofului german, pusă la deschiderea respectivei ediții. Din fotografie ne privea senin, demn (și puțin distant) un venerabil cărturar german de la începutul secolului XX, un veritabil Markgraf al cunoașterii care radia seriozitate, onestitate și libertate interioară. La momentul respectiv n-am înțeles semnificația acestei insistențe dar mai apoi, rememorând întâmplarea, am realizat că, dincolo de toate distanțele și comparațiile posibile, atât filosoful neokantian de la Heidelberg, cât și profesorul nostru de istorie a filosofiei de la Universitatea de Vest aparțineau aceleiași familii de spirite. Alături de pasiunea comună pentru opera lui Kant, impresia mea este că Viorel Colțescu împărtășea cu Heinrich Rickert aderența la un model de a defini cercetarea și condiția universitară care este caracteristic pentru ceea ce a fost la un moment dat civilizația de tip *Bildungsbürgertum* din Europa Centrală.

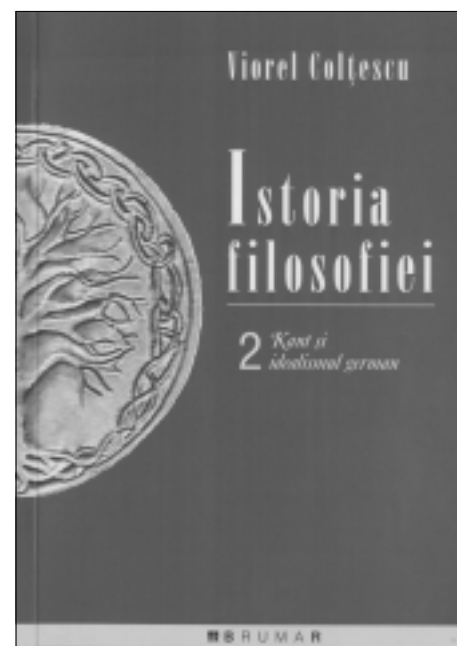
Dominant la un moment dat în țările de limbă germană, acest model și-a avut reprezentanții săi și în România, fiind ilustrat la nivelul cel mai înalt de figuri precum Titu Maiorescu, P.P.Negulescu, Constantin Rădulescu-Motru sau Mircea Florian. Nu cunosc îndeajuns împrejurările în care Viorel Colțescu, a cărui perioadă de formare intelectuală s-a suprapus cu una dintre cele mai sumbre momente din istoria recentă a României, și-a asumat un mod de a trăi filosofia și vocația universitară aflat în continuarea acestor iluștri predecesori și care este deplin convergent cu ceea ce a fost, la vremea ei, marea tradiție universitară a Europei Centrale. Racordarea la această tradiție universitară a fost de o importanță covârșitoare pentru maturizarea și profesionalizarea universităților românești de dinainte de 1945. Răsturnările ulterioare din România au rupt legăturile mediului universitar românesc cu această cultură universitară, care, profund afectată și alterată de consecințele războiului de treizeci de ani dintre 1914-1945, s-a diluat până spre dispariție sub impactul noilor modele universitare importate de peste ocean și al revoluției culturale asociate cu generația 68. În ciuda acestui aparent ireversibil *Untergang*, în timpul propriei mele experiențe universitare în spațiul german, am mai întâlnit figuri care încă mai posedă un gen de erudiție aparte, substanțial diferită de ceea ce am experimentat în lumea britanică sau în cea central-europeană de stil american, și care, într-un fel sau altul mi l-au amintit pe Viorel Colțescu. Faptul acesta mi s-a părut cu atât mai remarcabil și mai paradoxal cu cât, după câte cunosc, cu excepția unui scurt sejur în Germania la mai puțin de un an înainte de moartea sa, Viorel Colțescu nu s-a bucurat de nici un stagiul universitar în spațiul cultural german.

Drept urmare, atunci când îl rememorez pe Viorel Colțescu nu pot să nu fiu cuprins de regretul că, prin pierderea acestui singular profesor de istorie a filosofiei, mediul universitar din România și în mod particular, cel din Timișoara, a pierdut, pe lângă un remarcabil profesionist, și pe unul dintre ultimii reprezentanți a ceea ce a fost cultura

universitară a Europei Centrale. În mod evident, această cultură universitară aparține în bună măsură trecutului chiar și în locuri cu o tradiție universitară incomparabil mai solidă și mai veche decât este cazul în România. La urma urmei, declinul acestei culturi universitare nu e altceva decât o parte din fenomenul mult mai larg al erodării valorilor și prezenței sociale a ceea ce a fost *Bildungsbürgertum*-ul european. Nu este exclus ca, după cum se exprima într-un seminar ținut la Universitatea Central Europeană din Budapesta marele exeget al acestui fenomen, profesorul Jürgen Kocka, în viitor elementele esențiale ale culturii burgheze să devină opace și chiar incomprehensibile pentru majoritatea tinerilor din țările europene.

Din păcate, mă tem că, în ciuda puternicei impresii pe care o lăsa figura magisterială a lui Viorel Colțescu, puțini au fost studenții capabili să înțeleagă și cu atât mai puțin să și urmeze modelul intelectual propus de profesorul lor de istorie a filosofiei. În ce mă privește, spun cu mult regret că nu l-am ascultat pe Viorel Colțescu cât mi-a fost profesor, iar de înțeles ceva despre șansa întâlnirii cu domnia-sa nu cred că am înțeles decât atunci când a fost prea târziu. Prinși, pe de o parte, între realitatea unei lumi universitare parohiale, balcanizante și baronizante, în care

trista compilație de tip Ștefan-Gheorghiu dă măsura cugetării "filozofice" și, pe de altă parte, între cântecul de sirenă al antreprenoriatului universitar bazat pe *grants, links and scholarships*, tinerii studenți de acum pot avea serioase probleme în a înțelege figura unui universitar precum Viorel Colțescu, care, asemenea unui veritabil cetățean al Castaliei, a exersat ani și ani, cu pasiune și răbdare, jocul cu ideile filosofiei europene. Pentru cei care încă mai gustă zăbava lecturii, cele două volume ale cursului de *Istorie a Filosofiei* reprezintă o șansă apreciabilă de a se familiariza cu ideile fundamentale ale gândirii filosofice occidentale prin intermediul magistralei sinteze realizate de Viorel Colțescu. Cele două volume ale lui Viorel Colțescu oferă publicului românesc un instrument de cercetare a istoriei filosofiei care, din multe privințe, este comparabil cu unele sinteze clasice din publicistica filosofică germană, precum cele realizate, la diferite intervale temporare, de Johannes Hirschberger, Karl Vorländer sau Wilhelm Windelband. Nu pot decât să sper că, asemenea unor astfel de sinteze, cartea profesorului meu de istorie a filosofiei va rămâne pentru generații și generații de studenți un punct de referință esențial în încercarea lor de a desluși gândirea marilor autori ai tradiției intelectuale europene.

NOU la CURTEA VECHE

O LECTIE SIMPLA SI RARA

ADRIAN ATANASESCU

Pentru mine Profesorul Colțescu a însemnat ani la rând întruparea admirabilă a teoriei morale kantiene. Într-una din paginile *Criticii Rațiunii Practice* Kant scrie: "Fă-ți drept scop al acțiunii tale propria-ți perfecțiune și fericirea celorlalți". Perfecțiunea proprie, pentru că lupta pentru desăvârșire nu o poți purta în locul altcuiva, ea este o luptă cu tine însuși, dusă în "singurătatea sufletului", niciodată câștigată definitiv, mereu reluată de la capăt. Fericirea celorlalți, pentru că numai astfel putem locui demn alături de semenii noștri, fiind cea mai frumoasă formă de sacrificiu pe care o datorăm lumii fenomenale, lume în îmbrățișarea căreia ne găsim cu toții prinși, mai mult sau mai puțin, de-a lungul vieții noastre.

Cred că interesul și aplecarea pentru opera lui Kant pe care Profesorul știa să le inspire studenților săi se datorau în mare măsură faptului că simțeam cu toții imediat o afinitate extraordinară între textul kantian și Profesorul din fața noastră. De unde acest sentiment ce ne invadea brusc la seminariile noastre pe filosofia lui Kant? În mod sigur nu din faptul că textul kantian l-ar fi însuflit pe Profesorul nostru, conducându-l, dominându-l în timpul întâlnirilor noastre. Nu, realizam acest lucru foarte bine de îndată ce reluarea textului kantian acasă, în camera de cămin, în pregătirea pentru seminarul următor, se transforma într-un efort prelungit. Textul singur nu are această putere. Este monoton, prelung, contorsionat, dens, important și obscur. Sentimentul nostru era provocat de faptul că Profesorul Colțescu însuflă textul și nu invers, el, Profesorul, îi dădea viață și îl trăia, în cel mai deplin sens al acestui verb. Îl trăia nu numai în sala de curs sau seminar, nu numai în Universitate, ci în fiecare clipă a vieții sale.

Îmi amintesc foarte bine prezența sa din întâlnirile de curs și seminar de-a lungul anilor în care am studiat istoria filosofiei. O persoană liniștită, limpede și luminoasă, de o eleganță discretă și sobră, văd și acum colțul batistei albe din buzunarul sacoului, de o corectitudine germanică și punctualitate englezească. Într-o lume de abia ieșită din falsitatea, naturalismul și sufocanta gregaritate a comunismului această îmbinare fericită între *hoch Kultur* și rezerva britanică aveau un efect imediat. Cumva intuitiv

și fără să realizăm prea bine, precum Adeimantos și Glaucon altădată, la începuturile filosofiei, cred că ne așteptam ca Profesorul să ne îndrume afară din peștera umbrelor, a minciunilor, a copiilor imperfecte, să ne răsucescă și să ne tragă în sus către Adevăr.

Dar mai era ceva care ne atrăgea către Profesorul Colțescu. Exista o tensiune permanentă, dominată foarte bine, ce putea fi citită în liniștea atitudinii sale, în limpezimea de cleștar a ochilor albaștri, senini, plini de lumină, o lumină densă, materială, care se plimba peste lucruri cu un soi de siguranță neîngăduită unui muritor de rând și totuși atât de timidă în natura-lea ei. Era siguranța unui gânditor autentic, șopteam noi mândri, și ea ne devenea accesibilă și nouă în desenul asimetric al zâmbetului adus în colțul stâng al gurii, care se ivea senin și cald după ce Profesorul explica un principiu, un argument, un aspect important pentru un autor sau altul – o explicație de fiecare dată atentă, încrețită, ce necesita concentrare și încordare maximă, liniște a minții și asceză a gândirii.

Urmam cu toții gândul Profesorului, unii mai aproape, alții mai în urmă, într-un efort colectiv ce ne unea în acele momente, urcam din greu și așteptam cu sufletul la gură momentul înțelegerii, ce venea ca o descărcare tăcută în liniștea vibrantă a încăperii de seminar. Și zâmbetul era de fiecare dată acolo, ca o răsplată mult așteptată, bijuteria respectivă fusese desfăcută în bucăți și montată la loc, gândul filosofic fusese rearticulat și fără a fi fost rănit, ciobit, știrbit, el strălucea acum în fața noastră.

Și noi râdeam fericiți și surprinși ca niște tineri autori deveniți dintr-odată celebrii, absolviți într-o secundă de ipocriziile cotidiene, de mizeria camerelor de cămin studențesc, de mize mărunte și de dialectică pe cât de derizorie, pe atât de nervoasă și trufașă, de nopțile consumate în fum de țigară și alcool ieftin, de toate trădările și meschinăriile clandestine ale orgoliilor noastre tinere și uriașe. Da, râdeam, căci am fost absolviți de impostură.

Alături de zâmbetul discret al Profesorului Colțescu, această lecție simplă dar atât de rară a autenticității filosofice o voi purta cu mine oriunde voi merge.

DISTANTA CARE TE APROPIE

CONSTANTIN ORZESCU

Sunt un absolvent de Filosofie relativ mediocru al UVT (nefiind nici timpul, nici locul pentru a susține să fiu crezut pe cuvânt). Dacă vorbesc azi despre profesorul-omul Viorel Colțescu este pentru că m-am hrănit și mă hrănesc din mintea și sufletul său și, deși "comețul" meu cu filosofia este unul demult încheiat, discuția la care domnul Colțescu m-a invitat acum 12 ani, alături de colegii mei de generație, despre "filosofie și istoria ei", este una pe care foarte probabil o voi termina la încetarea mea din viață. Vorbesc așadar nu ca un expert în domeniu, ci ca un "pățit" al cursurilor și seminariilor sale. Vreau să creionez în linii mari în ce constă pentru mine "miracolul" Viorel Colțescu, pe care-l regăsesc în *Istoria filosofiei (perioada antică, medie și modernă)*, editată postum la Editura Brumar, exact așa cum ne-a obișnuit la cursuri și seminarii ori în puținele întâlniri extra-academice.

O spun deschis: nu mi-a plăcut de domnul Colțescu chiar de la prima întâlnire. Rigurozitatea metodică rece și politețea extrem de galantă cu care ne introducea pentru prima dată în problema filosofiei și a istoriei sale îmi păreau ale unui om lipsit de pasiune. Sau, în orice caz, foarte departe de suferințele personale care m-au adus la Facultatea de Filosofie. Pur și simplu nu-l puteam suspecta de vreo suferință. Mai mult, fiind un ținț cu lecturi extrem de modeste cantitativ și calitativ, mă cam speria erudiția sa limpede și coplesitoare. Oare cum o fi la examene?! Mi-am dat seama în scurt timp că nu e un profesor "cuminte" și am avut șansa să aflu și... cum e la examene.

Este posibil ca la prima întâlnire cu *Istoria filosofiei* a lui Viorel Colțescu să ai acest prim sentiment, al savantului-profesor liber de pasiune, în ciuda oralității extraordinare a textului. Și totuși, chiar sub zâmbetul enigmatic-protocolar cu care te întâmpină de îndată ce deschizi opera vieții sale, Viorel Colțescu ascunde un mare pătimas: al "distanței". O "distanță" spirituală auto-impusă față de oameni, evenimente și idei, care, așa cum argumentează (și ilustrează prin propria operă și viață), este specifică actului filosofic și comună tuturor filosofilor. Conștient permanent de faptul că "trăim (și gândim) în cerc" și că apropierea de lucruri (sau oameni) poate deveni acaparatoare până la sufocare, îți "propune" mereu, fără a-ți impune vreodată, să-ți depășești sistematic "cercul" prin efortul

reflexiv de distanțare inclusiv față de propriile interpretări. Pentru aceasta, *Istoria* sa îi invită la o "discuție" cu tine pe o parte din "eternii noștri contemporani" (K. Jaspers citat de dînsul). Față de toți aceștia, ca și față de tine, profesorul exercită constant un echidistant "patos al distanței" (folosesc acest termen dat de Fr. Nietzsche, dar nu în sensul dat de el, ci de "patimă a actului de filosofare", de care poate fi suspectat din plin dl. profesor). O "distanță" care nu înseamnă cîtuși de puțin rupere indiferent-ironică ori scîrbită de lume; dimpotrivă, presupune o profundă *implicare detașată*.

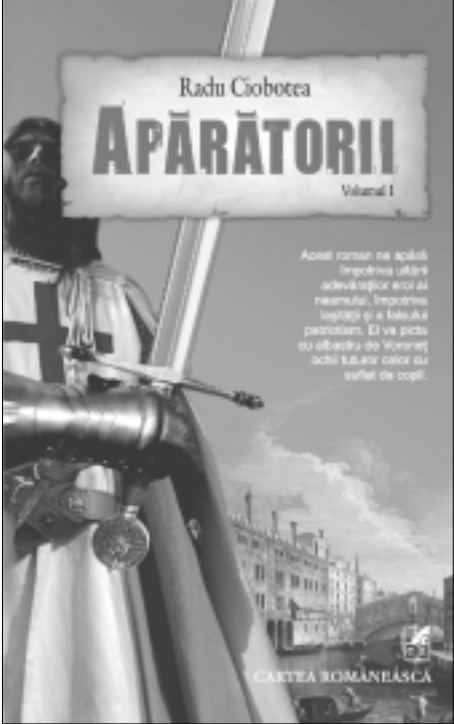
Ca și în viața de zi cu zi, Viorel Colțescu se comportă în *Istoria filosofiei* asemenea unui moderator cu un impecabil fair-play. Însăși erudiția sa (care-mi lasă impresia unui devorator devorat de fiecare "pradă", de fiecare dată cînd se năpustește "distant" asupra-i) poartă amprenta fair-play-ului. Atît de mult, încît ai zice că este chiar consecința acestuia. Un fair-play care-l "obligă" pe dl. profesor să caute, pe de o parte, să nu lase pe cineva sau ceva în afara discuției, iar pe de alta, ca nici unul din punctele de vedere discutate – oricît de plauzibil ar fi – să nu devină tiranic. Distanțarea perpetuă față de interogațiile și față de răspunsurile filosofice pentru a le privi din perspective mereu noi este "imperativul categoric" al *profesorului* V. Colțescu. Un imperativ repetat cu (la fel de detașată) încăpăținare în toate seminariile sale: "Și totuși, să discutăm!". Ca și seminariile, cursurile sale sînt un exercițiu mental pentru cursant și profesor laolaltă, de debarasare de propriile atașamente ideatice și "ticuri de gîndire".

Același fair-play îl determină să se "împrumute" pe sine pentru a da viață gîndirii filosofilor și a te ajuta să devii partener egal de discuție al acestora. Gîndirea sa este pe cît de clară și de logică, pe atît de vie, de fluentă, încît pare instantanee. O gîndire care luminează tot ce cuprinde. Pînă și cele mai complexe concepte și idei filosofice, pe care, fără a le simplifica, le redă într-un limbaj atît de cunoscut, de lipsit de aroganță terminologică (adresîndu-se, așadar, și curioșilor neavizați!), încît te face să te simți extrem de norocos că ești atît de deștept. Numai cînd te desprinzi de el pentru a te aventura pe cont propriu în istoria filosofiei descoperi cît este de greu să înțelegi. După cum descoperi cît este de greu să ... descoperi ceva care să nu fie deja în cursurile sale.

Continuare în pagina 31

NOU

la CARTEA ROMÂNEASCĂ

TU SNIMUI LA LUME...

OTILIA HEDEȘAN

O experiență de teren de mai bine de zece ani în Serbia mă învățase că adevăratul *sesam, deschide-te!* care făcea să fiu acceptată mai întotdeauna ca observator tăcut al celor mai neobișnuite evenimente ori ca ascultător și... să spun așa, inductor de relații dintre cele mai diverse, era să spun că *sunt etnolog*. Nu *folclorist*, așa cum încă mai era bine să declar că ai fi în România și toată lumea se împăca rapid cu prezența ta cam neașteptată în cele mai stranii locuri și la cele mai nepotrivite momente, încercând, apoi, să-ți ofere mostre de *autenticitate* din ceea ce putea bănuți fiecare, în funcție de cât de bine i se înfuseseră în minte prejudecățile, despre ce e acela folclor...

Nu m-am gândit că datele problemei s-ar putea schimba mutându-mă din lumile pe care le cunoșteam (și care mă cunoșteau și ele și, cumva, mă adoptaseră deja) care erau Banatul și Timocul. De ce ar fi fost vorbitorii de română de pe Valea Moravei altfel decât cei printre care umblasem până atunci? Doar trăiseră în aceeași țară, văzuseră la televiziune aceleași emisiuni, învățaseră la școală aceleași lucruri, fuseseră bombardați de aceleași stereotipii și, ca efect, li se induseseră aceleași paradigme mentale... Acum, când scriu, îmi dau seama că eram captivă propriei mele prejudecăți potrivit căreia definirea de către membrii unei anumite comunități a observatorului vieții sociale și a sistemelor de credințe proprii comunității lor este influențată în exclusivitate de sistemele de clasificare și, totodată, de grilele de prestigiu și încredere care funcționează în cultura savantă dintr-o anumită țară. Observația că în România era preferabil să spui că ești *folclorist*, în Serbia că ești *etnolog*, iar în Ungaria că ești *antropolog* punând în aplicare exact aceleași metode, observând exact aceleași lucruri și discutând cu oamenii despre aceleași chestiuni și în maniere similare îmi fortificase această preconcepție.

Valea Moravei venea să mi-o dărâme, odată cu mirarea nedisimulată a tuturor interlocutorilor mei pentru care autodefinirea mea rapidă, profesională dar și indiferentă de *etnolog* nu însemna, evident, absolut nimic. În lipsă de statut, așadar, poziția mea în comunitățile pe care doream să le observ era extrem de discutabilă. Oricât de închise, comunitățile tradiționale din spațiile în care învățasem să fac teren acceptaseră *voyeurism*-ul etnologului (sau, mă rog, al aceluia profesionist pe care preferau să îl admită și asume ca cercetător al lor).

La Treonjivica, lângă Morava, acest lucru nu ținea. Simțeam asta în pofida înregistrărilor prodigioase pe care le produceam neîndoilelnic și ca efect al faptului că mai nici unul din oamenii din partea de sat locuită de români nu prea avea ce să facă, așa că o poveste despre absolut orice subiect prindea bine, fiindcă făcea să treacă mai spectaculos timpul. Numai că, din când în când, profitând de o pauză sau inventând una, interlocutorii mei se trezeau să mă întrebe dacă *și eu sunt novinarka*.

Că nu sunt *novinarka* răspundeam deîndată, cu fermitate, încercând să îndepărtiez orice vagă asemănare dintre ceea ce mă interesa pe mine și ceea ce incumba meseriei care îmi era atribuită, anume cea de jurnalist. Întâmplările cu jurnaliști cărora oamenii le încredințaseră, inocenți, poveștile lor, iar apoi acestea fuseseră scoase la lumina rampei, unde toată lumea putea privi fie cu amuzament fie chiar scandalizată, nu sunt puține. Cariera mea de ascultătoare

de povestiri cu strigoi mă învățase că dacă ceva trebuia clarificat de la începutul începuturilor în discuția cu cineva era tocmai această limpezire a diferențelor dintre jurnalism și etnologie. Povestea pe care eu îi propuneam omului să mi-o spună urma, astfel, să fie conservată într-o arhivă, ca să nu se uite, ca să o asculte oamenii din viitor despre care presupuneam într-o virtualitate absolută că ar putea fi interesați de așa ceva, ea putea servi, eventual, ca exemplu pentru studenți ori putea să fie invocată într-o carte, cândva, într-un viitor care nu era, oricum, de domeniul zilelor, ci al lunilor sau al anilor. Cu aceste tampoane, relațiile se detensionau și puteam trece mai departe.

Pe fondul acesta, aluzia la profesia mea de *novinarka* mă jena, fiindcă memoria involuntară îmi semnala că dincolo de confuzie se poate ascunde ceva rău. Așa că m-am frământat mai puțin de partea cu *și eu...* din întrebare. Seara am discutat cu Biljana, prietena mea de la Belgrad, care mi-a confirmat că și ea fusese întrebată același lucru, că răspunsese că *da* fără să se frământa, astfel că întrebarea care îmi era adresată avea mai degrabă menirea să verifice dacă fac parte din aceeași echipă cu ea.

Cum, însă, nu acceptasem să joc rolul de *novinarka*, venirea mea în sat rămânea de lămurit. Seria de întrebări pe care mi-a pus-o, la un moment dat, unul dintre cei mai raționali oameni din mica comunitate de pe Morava, singurul tip care învățase să citească, singurul care nu credea în vrăjitoare ci în binefacerile medicinei clasice, singurul bărbat care nu se temea de strigoi (și nu știu dacă lista ar mai putea fi completată, dar oricum mi se pare suficient pentru a lămuri poziționarea sa într-un nod al nevoii de a găsi explicații logice pentru orice) mi se pare, *post festum*, o excelentă grilă de control al statutului străinului care eram. Reproduc, aici, după înregistrarea făcută pe 27 august 2002 la Tresnjievica, pe terasa casei impozante a lui Boze Stanojovic: "— *Ai venit să te măriti?* / — *Nu.* / — *A ești măritată tu?* / — *Da.* / — *Au, bărbatu tău doară nu-i bun, te lasă să umbli!* / — *A, nu, e bine...* / — *A copii ai?* / — *Da.* / — *Câți?* / — *Doi.* / — *Mari?* / — *Nu, mici.* / — *Au, bărbatu tău nu lucră!* / — *... / ... ca să steie cu ei până umbli tu...* / — *A, nu, lucră...* / — *Au, a cu cine au rămas copiii?* / ... / — *A ai venit să vinzi ceva?* / — *Ah, nu, nu vând nimic...* / — *Nu vinzi...* / — *Nu.* / — *Și zici că ești dă la Rumânia...* / — *Io o cunosc pă rumâna la care ai venit tu, pe Ioana, ea e dă la Rumânia...*"

Deși am narat de o sută de ori până acum întâmplarea care m-a marcat din clipa în care am trăit-o, abia această repunere în pagină a întrebărilor și răspunsurilor îmi dezvăluie cât de superficial răspundeam la ceea ce eram întrebată, ce complet irelevant era ceea ce spuneam și câtă insatisfacție trebuie să îi fi produs lui Boze. Cum e evident că pentru oamenii din micul sat de pe Valea Moravei etnologia nu există, iar observarea curioasă a ciudățeniilor era rezervată jurnaliștilor, printre care eu nu mă prenumăram, trebuia să mi se găsească un scop al călătoriei. Întrebările lui Boze dovedesc cât se poate de clar că nu se putea alege decât între trei posibilități: să fi mers acolo ca să mă mărit, să vând ceva, sau să-mi vizitez o cunoștință. Altminteri, până la descoperirea etnologiei mai urma să se scurgă un ciclu istoric, iar noi nu aveam timp pentru asta; cât despre turism ori gratuitatea plimbării, hai să fim serioși...

Vrând-nevrând, tripticul lui Boze care s-a repetat în diverse forme mai diluate pe

parcursul zilelor de ședere la Tresnjievica mi-a relevat un lucru fundamental despre lumea pe care îmi propusesem să o observ, notificându-mi deschiderile pe care ea le putea accepta. Dincolo de fiecare chestiune se afla, de fapt, o porțiță deschisă. Nu ar fi trebuit decât să spun da pentru a fi admisă în jocul cu roluri fixe pe care îl reprezenta lumea de acolo: o străină care își caută soț, vinde sau își vizitează o cunoscută, iar între timp, ca să mai treacă vremea, povestește cele mai neașteptate lucruri cu oamenii pe care îi găsește la porți.

Pe de altă parte, însă, insistența lui Boze asupra situației mele din lumea din care era neîndoilelnic că vin — sunt căsătorită, am copii, am un soț bun, care muncește ș.a.m.d. — sunt cel puțin la fel de grăitoare cu adresă directă la societatea în care de fapt ajunsesem. Indirect dar răspicat, mesajul lui Boze este: un soț care te iubește nu poate admite ca tu să umbli brambura, la capătul pământului, riscând să fii confundată cu o oarecare în căutare de bărbăți. Acest lucru s-ar putea petrece doar dacă soțul este rău sau nu lucrează, ceea ce îl pune, desigur, într-o situație de inferioritate: nu poate să îți ceară nimic, ci trebuie să stea acasă ca să îngrijească copiii.

Ceea ce îi oferisem eu, de fapt, lui Boze era o poveste de succes — cu mine într-o

călătorie făcută pe cont propriu, departe de casă și fără un țel prea limpede, dar și cu un soț iubitor, care se ocupă și de copii și merge și la serviciu — din aceeași lume în care se inventase și etnologia, iar aceasta se despărțise deja de jurnalism, dintr-o lume prin care vântul feminismului nu bătea prea rar. Dar și acest lucru era la fel de neinteligibil, drept pentru care, în pofida impasului, Boze a trecut la investigarea celei de-a doua variante, cea cu vânzările. Fiindcă nici aceasta nu ținea, omul mi-a oferit ultima șansă, aceea de a cunoaște pe cineva. Iar eu am acceptat-o mai cu seamă plictisită decât înțelegând, pe moment, că ceea ce se petrecea era chiar încercarea disperată de a descrie statul meu în sat.

Fie că nu fusesem prea convingătoare, fie că Boze, nefiind naiv, nu ignora faptul că totuși nu cunosc pe nimeni în sat, peste vreun sfert bun de oră, timp în care înregistrarea noastră despre calendar decurgea bine, într-o clipă de liniște de după întrebarea mea, omul s-a prefăcut din nou că nu mă aude și a rostit clar, ca o decizie care îmi explica prezența în fața sa: Aha, tu snimui la lume... Adică, în traducere liberă, pentru uzul contemporanilor: *Tu îi înregistrezi pe oameni...* *Samo snimui...* — i-am răspuns lui Boze, iar el a părut mulțumit că descoperise sensul perfect abstract al muncii mele, o etnologie care ascultă și colectează.

NOU la HUMANITAS

OVIDIU COTRUS – INCEPUTURILE LITERARE

ALEXANDRU RUJA

Ovidiu Cotruș (n. 24 februarie 1926, Oradea – m. 12 septembrie 1977, Cluj) este de mult timp o legendă. Pentru cei tineri, care îl știu doar din cărți, Ovidiu Cotruș poate părea o ființă neverosimilă prin capacitatea de a acumula cultură, un renașcentist căzut în mijlocul frământatului secol douăzeci poate doar pentru a arăta că omul are deschideri nelimitate spre cultură, pentru a dovedi ce înseamnă nobletea intelectuală și dăruirea pentru oameni. Precocitatea intelectuală a devenit productivă – Ovidiu Cotruș citea, la vârsta adolescenței, *Critica rațiunii pure*. La opt decenii de la naștere prezentarea începuturilor literare completează opera (și așa puțină, datorită cauzelor de acum cunoscute) și aduce în atenție o perioadă necunoscută și necercetată din activitatea sa.

Elev la Liceul "Moise Nicoară" din Arad, Ovidiu Cotruș devine cunoscut în mediile culturale prin colaborarea la presa arădeană. Locuia în casa lui Aron Cotruș, iar vasta bibliotecă a acestuia îi stătea la dispoziție. Deși intrat într-un con de umbră datorită dezvoltării pe care o lua Timișoara, Aradul păstra, încă, orgoliul centrului care a pregătit Unirea din 1 Decembrie 1918. În vremea dintre cele două războaie puteau fi văzuți, la manifestările culturale (la multe erau ei înșiși autori) sau pur și simplu la plimbare pe elegantul *corso* din urbea de pe Mureș, Aron Cotruș și Franyó Zoltán, Perpersicius și Al.T. Stamatiad, sculptorul Romul Ladea și pictorul Cornel Minișan, pianista Elisabeta Cotruș și pictorița Letiția Stamatiad.

În oraș reverbera încă gloria unor publicații ca "Românul" și "Tribuna". La 1 septembrie 1943 apare ziarul "Tribuna Română" (se precizează că apare sub conducerea unui comitet; administrator delegat – Dr. Octavian Lupaș; redacția și administrația: Bd. Regina Maria, 19; înscrisă în reg.[istrul] publ.[ic], Trib.[unalul] Arad sub no. 43/1943), de care se leagă începuturile literare și publicistice ale lui Ovidiu Cotruș. În primul număr din "Tribuna Română" semnează Ștefan Aug. Doinaș, Petru Sfetcă, Petre Pascu, Ion Oana, Octavian Lupaș, Aurel D. Bugariu, Olga Caba, Victor Eftimiș, Petre Bucșa, Dumitru Savu, Alexandru Crișan, Gh. Moțiu, Ilie Dăianu ș.a. Colaborarea lui Ovidiu Cotruș la "Tribuna Română" începe odată cu numărul din 4 septembrie 1943 (cu un reportaj teribilist, în colaborare), dar prima cronică literară o publică în numărul 7 al ziarului (miercuri, 8 septembrie 1943). Pe aceeași pagină cu cronică lui Ovidiu Cotruș este publicată poezia *Fluturi de noapte* de Ștefan Aug. Doinaș și este anunțat volumul *Nebănuitele trepte* de Lucian Blaga. Ovidiu Cotruș scrie despre volumul *Poeme de război* de Radu Gyr (Editura Gorjan, 1943). Cu toată frenezia începutului și o oarecare obstinație cu care vrea să-și demonstreze propriul adevăr, un limbaj critic stăpânit cu eleganță, o fixare pe elemente de estetică a poeziei caracterizează acest text al adolescentului de șaptesprezece ani. Dar, faptul că Ovidiu Cotruș se poate ridica la nivelul discuțiilor mai generale de estetică și filosofie a artei se observă în celelalte texte publicate în "Tribuna Română": *La porțile misterului* (nr.21, sâmbătă, 25 septembrie, 1943), *Războiul antipoetic* ?... (nr.49, vineri, 29 octombrie, 1943), *Iarși... războiul antipoetic* (nr. 54, joi, 4 noiembrie, 1943), *Note despre spiritul contemporan* (nr.57, duminică, 7 noiembrie, 1943). O recenzie la numărul cinci

al revistei "Saeculum" arată atenția cu care urmărea și alte publicații, mai ales de filosofie, literatură și estetică (nr. 39, sâmbătă, 16 octombrie, 1943). Aceste texte sunt ca și necunoscute, rămânând în paginile ziarului arădean, dar ele marchează începutul activității literare a lui Ovidiu Cotruș.

La porțile misterului se subintitulează *note despre poezie* și este un breviar de poetică. Textul este deopotrivă didactic prin explicația clară dată cititorului și captarea afectivă a acestuia, dar și de altitudine estetică prin capacitatea de a discuta la nivelul ideilor cu extins caracter de generalitate.

Ceea ce demonstrează Ovidiu Cotruș, după un periplu imaginar folosit ca exemplu și bază de discuții și generalizări, este foarte apropiat (uneori identic) de ceea ce vor susține despre poezie cerchiștii, când își vor configura estetica literară. Poezia adevărată este o puternică interiorizare, susține tânărul teoretician, și nicidecum o reproducere a realului, care poate fi, însă, un stimul. Ea este, în esență, un act spontan, iar munca pe text nu are alt rol decât a acorda cât mai bine relația fond-formă, crearea unui conținut poetic care să reveleze cât mai exact sensuri ale marelui mister universal. În consens cu viziunea modernistă, poezia este inefabil și sugestie. Desigur, sunt multe lucruri reluate din lecturi, dar și destule intuiții. Important este de sesizat spațiul cultural larg în care se mișcă la această vârstă Ovidiu Cotruș.

"Adevărata poezie este pură interiorizare, izvorâtă din acest *le moi profond* brémondian, este sens ascuns care, exprimat prin limbaj noțional, pierde din intensitate. De aceea ea nu trebuie judecată numai prin ceea ce ne comunică direct, ci mai mult prin ceea ce ne poate sugera, introducându-ne în zonele inexprimabile ale lirismului rarefiat până la incandescență și relevându-ne acel *quelque chose d'ineffable*, pe care numai arta ni-l poate descoperi. [...] Mallarmé este poetul care a reușit să găsească întotdeauna cele mai sugestive cuvinte, fapt pentru care a fost denumit *le magicien des mots*. Prin limbaj luăm cunoștință de transfigurarea lumii exterioare, asupra căreia se proiectează peisagiul interior al creatorului. Baudelaire are o lume exotică, Poë una fantastică, Rilke una mistic-panteistă, Claudel una spiritual-catolică, Jammes și Esenin una rustică, toate ridicate pe planul valorilor veșnice prin harul acestor mari creatori, care au reușit să pătrundă în labirinturile luminoase ale palatului împărațesc. Cuvintele lui André Breton *poesia este un miracol* sunt, deci, din nou adevărate.

Cea mai frumoasă fecioară le-a deschis porțile necunoscutului, acolo unde suflarea muritorului de rând nu poate pătrunde, întărind acel postulat spiritual, enunțat de marele nostru poet Vasile Voiculescu: *Nu este mântuire decât prin frumusețe*."

Capacitatea de generalizare și esențializare, înclinația de a urca spre gândirea filosofică, ușurința cu care se mișca printre ideile unor mari gânditori se observă și în *Note despre spiritul contemporan*, în care tânărul Cotruș încerca să sintetizeze liniile culturale ce caracterizează lumea medievală și lumea modernă de la Descartes încoace. O sinteză care vroia să evidențieze începuturile unei alte epoci culturale, un spirit contemporan dincolo de modernitate, caracterizat printr-o deplină libertate.

"Lumea medievală reprezintă în acest proces teza caracterizându-se prin

predominarea exclusivă a credinței. Formula care rezuma această epocă era vestitul *credo quia absurdum* a lui Tertulian, expresie fidelă a unei mentalități, prin esență religioasă."

În analiza sa, Ovidiu Cotruș accentuează pozitivismul lumii moderne, cartesianismul, primatul rațiunii, o îndepărtare de metafizic pe care el o găsește chiar în sistemul filosofic kantian, considerat, de altfel, una dintre marile realizări ale epocii moderne. Un anumit exclusivism există în raport cu viziunea asupra rațiunii, dar el vine dintr-o exaltare specifică vârstei. Raționalismul excesiv a născut, cum era firesc, o evidentă reacție, polul opus reprezentându-l susținătorii iraționalului. Ovidiu Cotruș găsește în libertatea meditației metafizice una din coordonatele esențiale ale noii epoci. El se dovedește un bun cunoscător al orientărilor din filosofie și înainte de a ajunge student l-a citit cu atenție pe Lucian Blaga. Cunoașterea intuitivă prin iraționalul artei este o dimensiune esențială în teoria cunoașterii blagiene. Blaga însuși se raliază unei orientări cu predominanță în filosofia europeană a timpului.

"Lumea nouă e o lume metafizică și, deci, o lume a libertății spirituale, o lume în care toate facultățile au dreptul la existență, pentru că nu mai există încercuiri dogmatice, nici scolastice, nici pozitivistice, pentru că personalitățile care o reprezintă, peste orice deosebiri de structură, sunt arși de aceeași febră a cunoașterii, pe care și-o satisfac în diferite moduri – fie prin marile certitudini ale credinței, fie prin problematica rațională – fie pe drumul cerului, sau pe panta infernului. De un secol întreg această lume se naște. Poeți, filosofi, teologi, oameni de știință, revoluționari o definesc în diferite moduri, se ciocnesc, se contrazic, uneori cu violență (semnul vitalității unei epoci), toți fugind, însă, printre relativități, după același absolut, purtând cu ei blestemul de a nu-l ajunge niciodată.

Dostoievski, Baudelaire, Nietzsche, Kierkegaard, Bergson, Husserl, Berdiaev, Pappini, Rilke, Gide, Unamuno, Spengler,

Keyserling, Valéry, Bremond, Maritain sau la noi, în România, Pârvan, Nae Ionescu, Blaga și mulți alții, personalități diferite atât ca structură cât și ca orientări, au dat și dau acestei epoci un caracter de *armonie dezechilibrată*, (observ că m-a apucat și pe mine mania paradoxelor) care e necesar pentru a întreține starea de veșnică luptă, cu tendință de a reduce totul la echilibru.

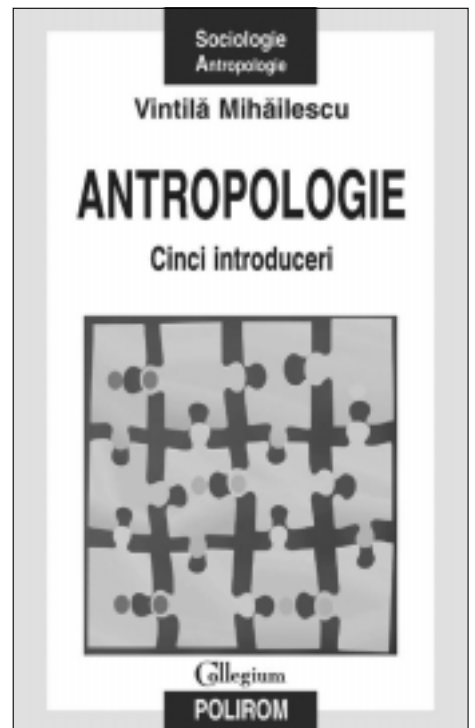
Dacă epoca medievală a trăit sub obsesia dogmei teologice, cea modernă sub obsesia dogmei științifice, cea contemporană trăiește sub obsesia libertății metafizice, care nu desființează pe niciuna din ele, ci le completează, această libertate neoprind pe om, ca în mod liber să se afilieze dogmei, iar, în ciuda tuturor exagerărilor ei, această epocă e singura care poate da omului conștiința existenței sale în spirit, deoarece, numai în măsura în care e liber, omul e *om*."

La calitățile de teoretician al artei se adaugă, de pe acum, cele de polemist. Tânărul exeget polemizează cu Petru Sfetcă, pornind de la articolul acestuia intitulat *Războiul antipoetic*, publicat în "Tribuna Română" (1 octombrie, 1943). Petru Sfetcă, la rândul lui, pornește de la un comentariu al lui Marin Sărbulescu, publicat în "Fapta", care are în vedere considerațiile scriitorului spaniol Josè del Rio Seinz din articolul *La guerra antipoetica*, din revista "Jo". O insuficientă clarificare conceptuală și de atitudine estetică se observă în ambele luări de poziție din această polemică.

Pentru Ovidiu Cotruș libertatea creatorului este nelimitată, iar motivele și temele literaturii nu pot fi restricționate. Condiția valorizării nu stă în temă, ci în capacitatea autorului de a o ridica la nivelul artisticului.

Cu o bună mânăire a argumentației și o surprinzătoare stăpânire a esteticii, Ovidiu Cotruș insistă pe specificul estetic. El disecă și, din rațiuni de argumentare, explică mecanismul artei, care nu este și nu poate fi unul al imitației realului. Pentru un poet adevărat nu există materiale poetice sau nepoetice.

NOU la CARTEA ROMÂNEASCĂ

ATI SCRIE BIOGRAFIA UNUI AUTOR ROMÂN (STRAIN)? DE CE?

MIRCEA ANGHELESCU

Am făcut o biografie și vorbesc în cunoștință de cauză: biografia unui autor te ajută, de regulă, să-i înțelegi opera pentru că te ajută să-i înțelegi epoca și felul în care se așază el în epocă, cu împlinirile, cu frustrările, cu imensa cantitate de imponderabile care participă la viața și deci la "creația" lui. Sînt scriitori la care acest ajutor este minim și este mai ales de ordin general, cum e cazul lui Bacovia; la alții, biografia este esențială. Au arătat-o istorici literari din toate epocile și de toate vîrstele, de la Călinescu sau Caracostea cu Eminescu, la Daniel Cristea-Enache, cu I.D.Sîrbu. În general, însă, nu scrii într-o viață mai mult de o biografie, cel mult două, pentru că o asemenea carte te domină și te "ocupă" pentru mulți ani. Nu e vorba de simpla documentare, oricît de amplă și anevoioasă, ci de conviețuirea cu răposatul în ale cărui tipare ajungi să te instalezi abia după ce ai terminat, în mare, documentarea, de "identificarea" cu personajul istoric pe care poți, eventual, să-l înțelegi după ce ai trecut nu o dată, ci de mai multe ori prin toate detaliile: ale vieții și ale operei.

E puțin probabil, deci, să mai scriu vreo biografie, dar, dacă aș face-o, m-ar atrage Odobescu, cu enorma duplicitate a personajului, care-și compune o mască publică olimpiantă, maioreșciană, dedesubtul ei colcăind pasiunile prea omenești, de la plăcerile rafinate ale artei și mîncării (tot o artă!) la cele carnale, pentru care s-a sinucis nu o dată, dacă pot să spun așa, ci de două ori (prima nu i-a reușit). Despre toate acestea există o mare cantitate de texte – scrisori și mărturii – care pot întemeia o carte substanțială. M-ar mai interesa scriitori precum Sebastian sau Aderca, poate, la care problemele identității se pun în termeni mai dramatici pentru că le implică nu numai existența (viața în sine, cu peripețiile, iubirile, prietenii ei), ci și existența lor ca scriitori, arta lor care-și caută rădăcini în mai multe culturi; din acest punct de vedere m-ar interesa poate și Haig Acterian, cu același tip de căutări – într-un spațiu atît de important și de mobil precum teatrul – rezolvate altfel, dar personajul, interesant, are probabil un profil prea puțin distinct, cred, pentru o "biografie". Dacă mă uit la numele pe care le-am enumerat mai sus, văd că este vorba de autori de valori inegale, dar toți sînt inovatori în domeniul lor, contribuția lor la arta respectivă este efectivă, deci de autori cu un profil uman bine marcat.

ȘERBAN AXINTE

Utilitatea monografiilor/ biografiilor pentru cercetarea literară nu poate fi pusă la îndoială. E adevărat că marile lucrări de sinteză sunt mai atractive, pentru că îți oferă posibilitatea de a plonja în mai multe spații, domenii, opere. Dar și studiul unidirecțional, centrat pe viața și creația unui scriitor, are farmecul său. Poate fi de-a dreptul fascinant să recompi destinul unui om, pornind de la niște fișe ce conțin informații disparate sau de la niște documente arhivate, de care nu s-a mai interesat absolut nimeni până la tine. Vorbesc despre bucuria de a restitui istoriei literare un autor complet uitat. În cazul marilor scriitori, cercetătorul trebuie să țină seama de toate contribuțiile anterioare, dar să ia totul de la zero, să verifice pas cu pas informațiile furnizate de bibliografie. Parcurgerea aceluiași drum nu presupune automat ajungerea la aceeași destinație. Din

punctul meu de vedere, scrierea unei monografii dedicate unui autor clasicizat trebuie să se petreacă după ce cercetătorul/ biograful a trecut prin toate fazele de cunoaștere a subiectului său, de la atracția epidermică, până la consubstanțialitate și ...detasare. Am un bun exemplu la îndemână. Recent a apărut una dintre cele mai convingătoare monografii publicate la noi în ultima vreme. Mă refer la *Eugène Ionesco: teme identitare și existențiale* de Matei Călinescu. Lucrarea relansează ideea de monografie, e un excelent model pentru cei care vor să practice acest tip de cercetare.

O vreme s-a insistat foarte mult pe ideea că doar textul, creația contează și că autorul, ca persoană biologică, istorică, nici nu trebuie adus în discuție. Complet eronat, după parerea mea. Aspectele biografice, chiar dacă nu sunt determinante pentru unele scrieri (uneori chiar sunt!), pot veni în sprijinul unei receptări cât mai exacte. Biografia poate fi aliatul exegetului în confruntarea cu opera. Nu mai vorbim de acele situații în care, prin scoaterea la lumină a unor date despre un anumit scriitor, se limpezesc mai bine alte aspecte legate de contextul general, de viața culturală a epocii respective. Arheologia literară rămâne un domeniu inepuizabil, ale cărui rezultate pot fi utilizate în diferite ramuri ale științei. Studiile culturale, ce capătă o pondere tot mai mare în zilele noastre, au nevoie de baze solide, multidisciplinare. Acestea ar fi doar câteva dintre numeroasele motive ce probează utilitatea monografiilor sau biografiilor.

Mă tentează să scriu *Viața și Opera* cuiva care a dispărut aproape complet și de multă vreme din memoria lumii, deși sunt conștient că o astfel de lucrare ar avea un public limitat. Ar fi actul meu gratuit, m-aș munțumi doar cu gândul că omul respectiv a trăit și a scris pentru mine, fără să-i treacă prin cap că, la un moment dat, mă voi naște.

IOANA BOT

Dacă aș avea timp, aș scrie... Nu știu dacă aș scrie biografii de scriitori. Și cred că opțiunea mea pentru unul sau altul dintre scriitorii români ale căror biografii își așteaptă cercetătorii depinde de mulți factori: de la necesitățile mele didactice (predau cu precădere cursuri despre literatura română a s. XIX), la ritmurile mele interioare. Din necesități didactice, aș scrie, poate – sau, mai bine zis, îmi doresc să scrie cineva – biografia lui Mihai Eminescu, nu ca "un român verde de tip carpatin", așa cum l-a imaginat Călinescu, nici ca "ucis de un complot iudeo-masonic" (cum înțeleg că se poartă mai nou, din păcate), nu ca un "mare român", ci – ca un mare scriitor român, trăitor în a doua jumătate a secolului al XIX-lea...

Dacă ar fi după ritmurile mele interioare, mi-ar place să reconstitui bucățile componente ale unei biografii de scriitor român care a trăit în vremea dictaturii comuniste: cu reușitele și naivitățile sale, cu negocierile, rezistența, oportunistele, libertățile și închisorile ei. Un fel de "istorie literară recentă", restituită de la firul ierbii, de la gri-ul cotidian și spectaculos și urcînd apoi – dacă se poate, dacă este unde urca – spre momentele de eroism, de înălțare, de triumf, de (atît de omenească) frică. Dar eu nu sunt o bună povestitoare de vieți omenești, și epoca aceea îmi este încă prea aproape. Sub aspect profesional, ideile (literare) mi se par niște personaje mai interesante decît oamenii, iar pentru cititorul ingenuu din mine un erou fictiv poate fi

mai ilustrativ pentru o epocă decît un personaj real...

PIA BRÂNZEU

Când scrii o biografie, pătrunzi în viața unui om, îi afli secretele, te plimbi prin ascunzișurile sale mentale și reușești, parțial măcar, să îi înțelegi firul vieții. Procesul poate fi extrem de provocator, astăzi, pentru cititorii epocii voyeuriste în care trăim: datorită mutației provocate de ecrane, suntem mereu tentați să privim, să privim și, iar, să privim... Iată una din explicațiile pentru care multe din recent publicatele cărți de "bio-ficțiune" au devenit best-seller-uri pe piața internațională de carte.

Personal, găsesc fascinantă biografia lui Shakespeare. Dacă sunt întrebată de ce, pot să și răspund: pe de o parte, sunt foarte multe date rămase necunoscute despre el și, pe de altă parte, am ocazia să scormonesc în viața lui, oferind propriile mele interpretări, de fiecare dată când îmi țin cursul la anul al III-lea. De pildă, ca să dau doar două exemple, se știe că la 18 ani, Shakespeare s-a căsătorit cu Anne Hathaway, deși era cu opt ani mai în vîrstă decît el, probabil pentru că rămăsese gravidă cu primul copil. Nu se știe însă de ce, după ce mai are doi copii cu ea, o părăsește brusc și pleacă la Londra. De asemenea, se știe, din sonete, că a iubit o doamnă brună și un domn bogat și tânăr, protectorul său, care, ambii, l-au înșelat la un moment dat, îndrăgostindu-se unul de celălalt. Nu se știe, însă, cine au fost persoanele și nici cum s-a derulat toată povestea. Biografii învâluie figura dramaturgului în ceața unor interpretări ipotetice.

Dacă știu foarte bine motivele pentru care aș scrie biografia lui Shakespeare, nu știu însă cum aș face-o. În mod obișnuit, autorii pleacă de la puținele detalii cunoscute și aleg una din trei direcții posibile. Prima, cea mai comună, o reprezintă biografia cuminte, concepută în manieră științifică, în care se reconstruiește evidența și se acoperă, prin ipoteze verosimile, paginile rămase albe în viața dramaturgului. Este cazul studiilor lui A. L. Rowse, S. Schoenbaum, Anthony Burgess, Haig Acterian și a multor altor autori, studii care, în general, au multă "bio" și mai puțină "ficțiune".

Există apoi varianta în care un autor pleacă de la realitate, ficționalizează, inventează, forțează biograficul într-o direcție ce i se pare verosimilă. Așa face Robert Nye, în *Răposatul domn Shakespeare*, unde povestește viața dramaturgului din perspectiva unui presupus actor și prieten

mai tânăr al său. E o carte fantezistă, cu mult mai multă "ficțiune" decît "bio", dar e plăcută pentru că tonul e amuzant și simți în permanență cum naratorul, un om cu o gândire naivă, răstoarnă șabloanele, stabilește asocieri neașteptate și transformă evidențele în exact contrariul lor.

În fine, există a treia variantă, cea ilustrată de filmul *Shakespeare in Love*, unde mai totul e ficțiune, spre disperarea celor care sunt cât de cât familiarizați cu viața epocii elizabethane. Întreaga idee a filmului este greșită: piesa "Romeo și Julieta" a fost preluată cu toate detaliile sale din colecția de nuvele a lui Bandello și nu a fost nicidecum scrisă și rescrisă după cum își trăia autorul propria sa poveste de dragoste. În plus, abundă greșeli de tipul celei în care rolurile de femei sunt interpretate de bărbați maturi, când ele erau interpretate doar de tineri până la vârsta la care își schimbau vocea, greșeli de-a dreptul groțeste și de neînțeles.

Ceea ce mie mi-ar place ar fi să descriu maniera în care Shakespeare își compunea textele, cum folosea pana și călimara, cum gândea despre moarte, crimă și nebulie sau despre toate celelalte lucruri comentate de personajele sale, dar care apar abordate în maniere atît de diferite încît nu pot fi considerate păreri proprii ale autorului. Sau, ca să o iau cu totul razna, mi-ar place să accesez ceea ce se numește Cronica Akasha, unde se află înscrise toate evenimentele trecute și viitoare și să văd, pentru un moment măcar, filmul creației. Atunci aș afla cât timp își studia sursele, de unde le primea, de câte ori își rescria un monolog, dacă se ruga înainte de a începe să scrie pentru a se deschide energetic și a primi informația de undeva de dincolo sau dacă, poate, făcea dragoste pentru a-și activa potențele literare prin sex.

Noroc, însă, că nu mi-e la îndemână o asemenea sursă. Aș pătrunde prea brutal într-o zonă a misterului, care, anulată, ar micșora în bună măsură farmecul dramaturgului. Geniile se nasc rar, iar misterele lor e bine să rămână, pe veci nedezvăluite, ale lor. Dacă pentru nimic altceva, atunci măcar pentru a da bătaie de cap biografiilor...

MARIUS CHIVU

Mi-am propus cînd voi avea răgaz să scriu eu biografia lui Anton Holban. Lucrînd pentru antologia de proză scurtă *Conversații cu o moartă* pe care am publicat-o acum doi ani la Editura Polirom în colecția Fiction Canon, am descoperit în Holban un autor subevaluat și un personaj fabulos pentru care am făcut, recunosc, o adevărată pasiune.

Am citit și recitat tot: romanele, proza scurtă, însemnările de călătorie, publicistica și corespondența, fără să pot distinge între omul Holban și scriitorul Holban. Cum îmi place să spun, Anton Holban și-a scris viața și și-a trăit cărțile.

O mai perfectă suprapunere a vieții peste literatură (sau viceversa) nu cred să existe în literatura română. De altfel, la finalul fiecărei proze am adăugat fragmente de publicistică și pasaje din scrisori pentru a arăta coerența și felul cu totul special în care viața și literatura s-au inspirat și ambiguizat reciproc. Atunci când nu scria exact ce trăise și își permitea să inventeze, viața se conforma ficțiunii în scurtă vreme. Biografia lui Holban nu lasă loc nici unei îndoieli că literatura era chiar viața lui: prototipul Irinei din *O moarte care nu dovedește nimic* a fost Nicoleta Ionescu, după a cărei moarte reală – prevăzută, așadar, de scriitor (acesta se va "conversa" și cu ea moartă în nuvele) –, s-a căsătorit cu Maria Dumitrescu, fostă elevă a Nicoletei Ionescu și cea care va deveni ea însăși personajul din *Ioana...*

Anton Holban este cu adevărat părintele autoficțiunii românești, autoficțiune pe care o înțeleg și o accept numai conform teoriei lui Michel Leiris: autoficțiunea recuperează și înregistrează eul (singurul subiect al scriiturii) în succesiunea sa psihologică, în transformarea și devenirea lui, întotdeauna altul și mereu același; o multitudine de euri, avatarurile și coprezența lor. Imaginea de ansamblu a opereii sale ne arată un proiect scriptural singular în epocă și mult mai radical decât pare. Înnoitor în mai mare măsură decât Camil Petrescu, deși mai puțin înzestrat ca teoretician, influența lui Holban asupra prozei românești este încă subevaluată. Psihologismul exclusiv care îl face cel mai proustian dintre romancierii noștri și prezența celor mai numeroase elemente gidiene de metaroman mă îndreptătesc să-l consider cel mai radical pionier al romanului românesc.

Pentru un autor dispărut de tânăr (la 35 de ani), cu o operă considerată neîncheiată, posteritatea critică s-a arătat plină de surprize. E de-ajuns să enumerăm ce au preferat criticii din opera lui pentru că vedea cât de complexă e: Pompiliu Constantinescu a preferat *O moarte care nu dovedește nimic* (1931), Nicolae Manolescu *Ioana* (1934), Mircea Cărtărescu *Jocurile Daniei* (apărut postum în 1971), Ion Bogdan Lefter le-a considerat pe toate trei "de o remarcabilă omogenitate"; cât despre nuvele, G. Călinescu aprecia *Bunica se pregătește să moară*, Al. Călinescu *Chinuri*, Al. George *Conversații cu o moartă*. Asta dă de gândit!

Pînă să-i scriu biografia, lucrez la un eseu în care arăt că *Jocurile Daniei* este cel mai înnoitor roman românesc din interbelic, cea mai bună scriere a lui Holban și unul dintre primele 10 romane din literatura noastră.

COSMIN CIOTLOȘ

Răspund sec: Andrei Codrescu, *hélas!* Sunt atâtea de povestit și de repovestit, atâtea câte s-au întâmplat și ar putea să se întâmple în viața autorului lui *Wakefield*, încât cu mare dificultate aș găsi motive să nu scriu. Un scriitor care încântă în emisiunile radiofonice de pe N.P.R., un român ajuns în Statele Unite mai cunoscut decât Președintele (rămâne, amical, între noi), un autor cu două jumătăți geografice de existență nu e de ici-de colo. Mai mult, când din aproape orice poți născoci povestioare pe care le numești fie romane, fie poezii, fie eseuri *or God knows*, când prima fotografie americană e făcută în balconul lui Andy Warhol, deja poți vorbi despre biografie privind – demn – opera în ochi.

Să pornești pe urmele adolescenței care i-a recitat lui Codrescu un fragment din romanul aflat încă pe masa de scris poate deveni o aventură aproape personală. Să discuți cu puștiul din Sibiu în care poetul s-a regăsit, convins, pe sine, e un joc cum nu se poate mai tentant. Să-ți dorești ca o simplă omonimie să certifice înrudirea cu Felix Aderca (Perlmutter, după mamă) e un risc frumos. Să cauți în arhive poemele genuinului Andrei Steiu și să găsești cursuri de electronică semnate de un oarecare inginer Codrescu, sună însă halucinant. Lucrul mi s-a întâmplat și, mărturisesc, nu l-aș da pe oricâte coincidențe.

O asemenea eventuală biografie are datele unei relații speciale, ale unui *road movie* prin care, evident, obscurul cameraman străbate aceleași spații cu protagonistul. De la un punct încolo și de la un nivel emoționat încolo, numele de pe copertă și titlul încep să comute în neștire. Dar nu văd cui i-ar dispăcea o asemenea carte de istorie literară. Sau chiar de critică în timp real.

ADA D. CRUCEANU

"Lucian Blaga e mut ca o lebădă". Un indiciu (auto)biografic de luat (și luat) în seamă de către toți cercetătorii "vieții și opereii" poetului. Nu mai puțin, de poetul însuși, transferându-și un handicap al primilor ani în cheia (figura) personală biobibliografică – de viață și creație așadar. Ulterior, nimic nu împiedică realitatea de atunci și expresia ei textuală să devină "mit" (formator) al chiar lecturii opereii blagiene. Și totuși, ce vor fi însemnat, în realitatea-reală, anii aceia de handicap pentru copilul Lucian și mai cu seamă pentru părinții acelui copil, natural înspăimântați de non-normalitatea pruncului... Cât din reacțiile lor – și cum – va fi fost receptat de copil (pe care nu de un act volițional îl putem bănuși pentru ne-grăirea lui)? Psihanalizabil/analizat, cazul ar avea (a avut?) relevanță în științele despre om (mai multe decât strict cele ale literaturii), ar structura (a structurat) el o altă înțelegere/abordare decât cea privind "deficiența" în situații similare? Cu ce anume rezultate? Dar pot fi ele similare, astfel de cazuri?

Ne place tuturor să credem că intervalul de, să-i spunem, quasiautism al copilului de altădată a fost (așa cum, în general, gândim despre funcțiile/efectele copilăriei, indiferent de datele ei individuale) condiția *sine qua non* a opereii de mai târziu. Tezaurizate integral, nerisipite așadar în "vorbă" atunci, toate cele ale zilelor și nopților, întâmplare/suferite/acumulate pe durata a patru ani, înfloresc/explodează în "cuvântul" scris!

Atât cât poate fi (sau ar trebui să fie) "model", biografia – în acest context și în acest "caz" – își ratează, evident, scopul. Câți părinți și-ar dori copii "muți" – care să se dovedească, doar atunci când lucrurile se limpezesc, dar nu sub controlul lor – de "geniu"? Câți adolescenți (presupunând că "modelul" biografic lor li s-ar adresa în primul rând și că ei l-ar chiar lua în calcul, mai ales în acest timp al nostru) ar visa la un astfel de viitor prunc al lor?

Dar, mai cu seamă, cât și cum s-ar putea demonstra că opera de mai târziu este îndatorată acelui timp – sau altor timpi, altor ritmuri, altor întâmplări în varii alte "vieți și opere" –, că este așadar, măcar ca și "configurare", determinată de *ceva anume* din existența "vizibilă" a unui scriitor? Pentru că, în fapt, dacă nu este "romanțată", doar cu lucruri la vedere se poate ocupa o biografie. Or, la vedere sunt mai degrabă fapte și lucruri dintre cele mai obișnuite, întâmplare oricui, urmele lor însă putând – sau nu? – să apară și să intereseze numai dacă sunt legate de anumite "destine", de cele ce produc/ lasă

ceva "vizibil" pentru ceilalți. Un joc al vizibil-invizibilului inevitabil, ducând, pentru biograf, la "păcatul" interpretării, al propriei sale "figuri" bio(biblio)grafice interferând figura celuilalt și substituind printr-o "ipoteză" ceea ce va fi fiind adevărata viață care a condiționat, cu adevărat, opera. Oricum însă, tentant jocul și, până la urmă, în literatură, singurul posibil în "lanțul" scris-cititului. Pentru mine, argumente grație cărora aș scrie și, deopotrivă, nu aș scrie o *biografie*. A lui Sorin Titel, de pildă.

CĂLIN ANDREI MIHAILESCU

Biografia celui mai productiv autor știut, Anonimus, e singură-n literatură pură. Numele propriu îl desparte pe autor de operă: un duct prin care viața "sa" trece în opera "sa". Anonimus, însă, leagă opera de viață și-l mîntuie autor de nemurirea post-mortem. Biografia lui Anonimus este opera sa.

Realul *bio-graph*ein nedegradabil e cel al lui Anonimus – căci *elea* e aproximarea numelor noastre adevărate, și nu biografia celor cu nume date (Dante, Dostoievski...), purtate (Eminescu), sau luate:

- în retro-fals pios, ca Dionisie Areopagitul;
- în numele unei secte secrete de orbi, ca Homer;
- în pana lui, ca Lautréamont;
- în genul Shakespeare, ca Francesca Bacon;
- în cumetrie cu Rousseau, ca Jean-Jacques.

Anonimus și-a petrecut viața (în grafie) fără fudulie de faimă și spaimă de hybris, fără trădări, ratări, resemnări și colaborări; viață multiplă, sfîntă, abstractă de fiară simplă: zoș trăită în anonimalitate, fără slalom, fără fetiș dincoace și dincolo și dincolo de moarte.

Viețile paralele ale lui Anonimus se întîlnesc în infinit; acolo doar *anonyma nuda tenemus*.

TANIA RADU

Ce plăcere să bați câmpii despre un proiect pe care n-o să-l faci niciodată! Iar o biografie știu sigur că n-o să scriu nicicând, cu atât mai puțin aș risca să ratez biografia lui Marin Preda.

Autorul *Moromeților* e ultima mea revelație în materie de figuri prea cunoscute pentru a fi cu adevărat cunoscute. Cel puțin două cărți au adus la iveală mare parte din ceea ce trebuia să știm despre el: cartea de *Convorbiri cu Marin Preda*, făcută în anii șaptezeci de Florin Mugur, și corespondența dintre Marin Preda și Aurora Cornu, publicată nu demult de Eugen Simion, căruia i se datorează și multe superbe interviuri cu

fosta soție a prozatorului. În ultimii ani, informații extrem de interesante au venit, însă, și tangențial: din memoriile Ninei Cas-sian, de pildă, unde sunt de găsit excepționale crochiuri despre Preda, caracterizări greu de egalat, care pun în joc intensitatea unei mari pasiuni, vremelnice, a poetei pentru el, dar și talentul ei de scriitor, în egală măsură.

Ce se vede în aceste ultime mărturii? Că imaginea lui Marin Preda ca natură difi-cilă, cu bruscheți adeseori inestetice, cu o anumită amprentă rudimentară ale cărei rădăcini au tot fost căutate în ascendența lui țărănească, trebuie corectată. Bietul Preda a fost, și este încă, obiectul cearcafurilor de presă despre cum a murit, ce ascundea muțenia autodestructivă din ultimii ani de viață, dacă a fost sau nu asasinat ș.a.m.d. Cel mai recent exemplu e un articol din ianuarie, dintr-un mare cotidian bucureștean, care redezgroapă, nitam-nisam, vechiul scan-dal. Nu cîntește însă pe nimeni în ziua de azi că în memoria femeilor din viața lui Preda este un bărbat fascinant, delicat, tandru, de o mare bogăție lăuntrică, de o mare inte-ligență a afectelor. Preda nu înțelegea femeile – a spus-o în multe feluri în scrisul lui – dar le însoțea în viață într-un fel foarte spe-cial, care dovedea o înțelegere la alt nivel, dincolo de rațiune, și care a lăsat urme durabile în amintirile fiecăreia dintre ele.

Mi-ar plăcea așadar să torc toate astea într-o carte pe care n-o s-o fac: despre lumea literaturii lui Preda, care să-l aibă în centru și care să ne pună într-o altă relație cu un scriitor foarte mare, strămtorat și de vre-murile în care a trăit și de prostea grăbită a ceea ce i-a urmat.

SIMONA SORA

Probabil dacă m-aș apuca de așa o delicată chestiune ca biografia, personajul principal ar fi unul dintre cei mai misterioși critici literari din cîți a avut literatura română: Lucian Raicu. Ar fi, desigur, mai degrabă o biografie a opereii (căci *Critica formă de viață* a fost lema minuțios repectată a criti-cului) decât o biografie a parcursului vital, deși, prin tot felul de surse de primă mîină au ajuns la mine în ultimii ani tot felul de amănunte biografice despre Lucian Raicu pe care nu le cerusem. În reverii deloc critice, *mi-l amintesc* (deși nu l-am văzut niciodată) pe L. R. tăcînd alături de Gabriela Melinescu, la un pahar de "vin onest" alături de Matei Călinescu, sau foarte răcit, suportînd un masaj administrat de Mircea Dinescu. Iar printe ultimele "amintiri" raiciene, povestite de Sonia Larian, prin releul binevoitor al domnului Radu Cosașu: *atenția* cu care asculta, pe patul de spital, lectura unor articole din *Dilema* făcută cu voce tare de soția sa.

EUROPA CRESTINĂ. PORTRETUL UNEI APOSTAZII COLECTIVE

TEODOR BACONSKY

BRASOV, UNIVERSITATEA TRANSILVANIA
24 OCTOMBRIE 2006

Andrei Bodiu: Brașovul găzduiește, pentru al treilea an la rând, una dintre Conferințele *Microsoft*. În 2004 l-am avut invitat pe Gabriel Liiceanu, în 2005 pe Vladimir Tismăneanu. Anul acesta îl avem alături de noi pe dl. Teodor Baconsky, eminent teolog, eseist, publicist. Îi voi prezenta pe cei care ne onorează astăzi, începând cu *Microsoft*-ul: dl. Silviu Hotăran, manager pentru Europa de Sud-Est al companiei, dl. Ovidiu Artopolescu, manager pentru România, d-na Paula Apreutesei., director *Microsoft* pentru strategia afacerilor în Europa de Est. Sunt aici co-organizatorii evenimentului de la Fundația *A Treia Europă* (dl. Mihăieș, d-na Adriana Babeți, dl. Marius Lazurca, viitorul ambasador la Vatican) și, nu în ultimul rând, dl. Vladimir Tismăneanu. Îl rog acum pe dl. Mircea Mihăieș să modereze întâlnirea și să prezinte un fost și posibil viitor ambasador, dl. Teodor Baconsky.

Mircea Mihăieș: Nu vă voi reține atenția foarte mult; destui dintre dv. ați participat și la celelalte ediții și știți ce își propun aceste conferințe. Voi aminti doar că nu ne-am schimbat deviza (*Comunitate și diversitate*), în spiritul căreia am încercat să aducem în dialog cu dvs. personalități ale culturii și științei românești actuale. Îmi face o deosebită plăcere să fiu alături de Teodor Baconsky, diplomat din generația lui Andrei Pleșu. El a pătruns atunci în mediul diplomației românești împreună cu o pleiadă de tineri care, acolo unde s-au aflat, au schimbat, cred, percepția asupra României - în măsura în care a fost omenește posibil. Dl. Baconsky e momentan între două mandate de diplomat; începând de mâine este consilierul pentru politică internă al președintelui Traian Băsescu. Nu ne vorbește în această calitate oficială, ci în cea de strălucit intelectual al României, de care ne leagă extrem de multe lucruri.

Mulți îi cunoașteți activitatea publicistică (rubricile din *Dilema* și suplimentul de duminică al *Ziarului financiar*), cărțile care încep să fie reeditate - de la *Răsul patriarhilor*, care cred că a început să facă școală în România abordând niște chestiuni de teologie aproape tehnice. Teodor Baconsky ne-a dus înspre o zonă a culturii înalte, a filosofiei religioase. În spiritul atracției originilor, îl rog de această dată pe Vladimir Tismăneanu, născut la Brașov, să îi facă o scurtă prezentare, după care dl. Silviu Hotăran va vorbi despre legăturile între cultură și spațiul virtual de care se ocupă.

Vladimir Tismăneanu: Am venit să ascult, nu să vorbesc, fiind foarte atașat atât de proiectul *Microsoft*, cât și de urbea în care mi-a fost dat să mă nasc. Când citesc presa română pe Internet sau primesc *Dilema*, articolele lui Teodor Baconsky sunt o prioritate. Tocmai i-am citit - și îl recomand - un text din *Cotidianul*, *Soarele negru*, poate unul dintre cele mai tulburătoare documente legate de răul absolut care a fost Securitatea, cu metodele ei de informare despre oameni, pătrunderea în viața lor privată, denunțuri ș.a.m.d. E vorba despre propria sa experiență.

Am urmărit cariera de diplomat a d-lui Baconsky. Ne-am cunoscut acum aproximativ trei ani la New York. Ne-am reîntâlnit în cadrul unui excelent program organizat de prietenul nostru Bogdan Tătaru-Cazaban la

Cotroceni - deschiderea palatului pentru oameni care doresc să asculte dezbateri. Am asistat la o dezbatere la care participau Daniel Barbu, Teodor Baconsky și Dan C. Mihăilescu, pe teme legate de viitorul religiei în lumea contemporană. Ne unesc foarte multe lucruri; înainte de toate, respectul pentru diversitate, individ, toleranță, valorile liberale ale modernității politice - înțelese în sens larg, nu de partid, ci ca valori civice -, pe care le acceptăm și respectăm. Sunt încântat să fiu aici, mulțumesc organizatorilor.

M.M.: Astăzi dimineață, văzând de pe geam Biserica Neagră, mi-am amintit de cartea omonimă, cu destin foarte zbuciumat, a lui A.E. Baconsky, părintele invitatului nostru, și de titlul articolului citat de dl. Tismăneanu, *Soarele negru*. Mă gândeam că negrul nu are neapărat doar conotații sumbre, funerare, ci poate fi metafora unei lumi pe care ne dorim să o descoperim. Vrem mereu să vedem ce e dincolo de negru. *Microsoft*-ul se ocupă, cred, și cu așa ceva, cu sondarea găurilor negre care există peste tot - în noi, între noi, în univers. Îl invit pe Silviu Hotăran să ne spună câteva cuvinte, după care dl. Baconsky își va susține conferința.

Silviu Hotăran: Bună ziua. În decembrie vom aniversa zece ani de la înființarea *Microsoft* România și trei ani de la demararea conferințelor. Le organizăm pentru că, într-o perioadă în care tehnologia joacă un rol atât de important în schimbarea lumii, dorim să explorăm și alte dimensiuni. După trei ani, aceste conferințe sunt încă un eveniment singular în cadrul companiei, aparțin de fapt acestui grup care se simte bine împreună. Eu, cel puțin, am învățat foarte multe încălzindu-mi și sufletul. Una dintre dramele epocii trecute era că nu erai motivat să te descoperi; erai canalizat. Am ales matematică-informatică pentru că ni se părea unica zonă în care te puteai simți oarecum independent, la adăpost de presiuni.

În ultimii cinsprezece ani am avut șansa să descopăr o mulțime de lucruri despre mine. Sunt de la natură o persoană cu foarte multe griji. Îmi imaginez scenarii catastrofice și posibile soluții. Nu e neapărat negativ, dar când îmbrățișezi o arie complexă de activități, trebuie să îți controlezi această înclinație; e vorba de supraviețuire. Ca să pot rezista mi-am impus să-mi modific nu reflexele comportamentale, ci atitudinea: să încerc să gândesc pozitiv. Întotdeauna va apărea o provocare, în general alta decât cele imaginate. Când schimbi lumea apare elementul de neprevăzut; trebuie să fii pregătit, să găsești oportunitatea. Acum câteva luni, după un talk-show la *The Money Channel*, cineva mi-a spus: "sunteți prea optimist!"

Fără să uităm sau să ignorăm trecutul, ar trebui să încercăm să fim mai optimiști. Tehnologia informației este una dintre puținele ramuri economice competitive din România - dacă nu singura. Cartea lui Friedmann, *The World Is Flat*, afirmă că nu contează unde sunt plasate geografic creierile care lucrează, important e să le ai. În România există un potențial remarcabil de a inova și de a crea: avem destule motive de optimism. Dacă acum câteva sute de ani aurul negru, petrolul a schimbat soarta unor țări, sper că într-un viitor pe care îl vom trăi cu toții, aurul cenușiu, puterea minții va fi cea care va schimba în bine soarta României. Vă mulțumesc și îl invit pe dl. Teodor Baconsky să își susțină conferința.

"Dacă morții nu învie, să bem și să mîncăm, căci mîine vom muri"
(Epistola I a către Corinteni 15, 32)

"CONSTRUCȚIA EUROPEANĂ": O RASPINTIE PERPETUĂ

"Europa se află la o răscruce epocală. Ne luăm astăzi adio de la vechea Europă. Începe o nouă eră, ale cărei mișcări nu par să fie bine măsurate de către seismografele politice. Procesul de integrare își modifică natura - între entuziasmele unora și criticile altora. Cu toate acestea, schimbarea sistemului politic al Uniunii Europene nu este însoțită de o dezbatere publică în stare să le ofere cetățenilor săi sentimentul dimensiunii istorice al viitorului proces de unificare europeană. În fapt, ne lipsește chiar și dezbaterea strategică la nivelul elitelor - atât de necesară în raport cu amploarea inevitabil radicală a unei schimbări epocale a politicii europene. (...) Din punct de vedere istoric, călcîiul vulnerabil al Europei constă în abandonarea tentativei de aprofundare a identității europene și de stabilire a unei platforme culturale pentru acțiunea politică".¹ Aceste considerații pesimiste nu aparțin vreunui teolog antrenat în cine știe ce război de uzură cu modernitatea, ci unui politolog german, care - impregnat de spiritul conservator al Bavariei - constată, rece, absența unui proiect european/respectiv incapacitatea constructorilor de a pune la punct "o nouă logică a politicii de stabilitate" în perspectiva unei noi "paradigme". De curînd, un alt bavarez, mai cunoscut sub numele de Benedict al XVI-lea, a folosit o expresie și mai justă, vorbind despre "apostazia tăcută" care a cuprins Europa.

Sfîrșitul războiului rece a deschis, într-adevăr, un nou capitol în istoria construcției europene. Clasicele rivalități - dorite sau, în cazul sateliților URSS, mai degrabă impuse - au lăsat locul unor eforturi de armonizare la capătul cărora sperăm să obținem o Europă unită, democratică, prosperă și respectabilă. Sîntem departe de momentul cînd Richard Coudenhove-Kalergi² identifica în comunism, naționalism, militarism și industriile protejate de bariere vamale principalii adversari ai unei federații "pan-europene": în 2006, liderii noștri își doresc, se pare, "mai multă Europă", cu toată respingerea Tratatului Constituțional în Franța și Olanda. *Cine* vorbește în spatele acestui "noi"? Instituțiile europene, pe care precipitarea evenimentelor le forțează să se

adapteze permanent, înainte de a-și fi apropiat stabilitatea aducătoare de prestigiu? Guvernele statelor membre și ale celor candidate - neîncetat împărțite între presiunea electoratelor și exigența concertării? Opinia publică? Mass-media și marile companii multinaționale? Bisericele? ONG-urile - care și-au pierdut inocența și care se transformă, sub ochii noștri, în voci guvernamentale alternative? Elitele academice, aproape invizibile în tentativa lor de a-și recuceri o "față umană"? Tineretul (dez)inhibat, care-și dorește, euforic, suprimarea oricăror granițe? Comunitățile locale, cu dinamica lor regională și transfrontalieră? Minoritățile imigrate - mai euroentuziaste decît autohtonii blazați ai unor democrații aparent consolidate? Și apoi: ce fel de Europă? Structură federală sau confederală? Entitate condusă de un guvern supranațional dotat cu puteri executive reale sau conglomerat mixt, din care participanții se pot retrage ca dintr-un club? Ce element prevalează în articularea acestui ansamblu? Geografia, cu a sa definiție gaullistă "de la Atlantic la Urali"? Istoria, cu lacunele, controversale și reconstituiri sale caleidoscopice? Relațiile internaționale, încă hașurate de posteritatea evanescentă a Congresului de la Viena, dar supuse unor evoluții greu predictibile? Interesele principalilor jucători, precum Germania, Franța sau Marea Britanie - care utilizează cauza europeană în cheia nostalgică a unei supremații drastic puse în dubiu prin dinamica globalizării? Putem vorbi despre Europa secolului XXI în afara *statu quo*-ului postbelic, bazat pe protecția - și hegemonia - Statelor Unite? Va fi Europa capabilă să elaboreze o politică externă și de apărare comună? Va reuși ea să păstreze ceva din *Welfare State*-ul caracteristic, rămînînd totodată un competitor eficient al marilor puteri emergente (precum China și India) sau al vechilor concurenți precum Japonia și, din nou, Statele Unite? Dar Rusia, Turcia și Israelul? Sînt asemenea vecinătăți strategice - și incontestabile - integrabile în proiect sau capabile să-l blocheze? Din catalogul - incomplet - al problemelor structurale pe care le-am enunțat rezultă - dacă mai era nevoie - că materia primă a oricărui construct ideal ("Europa") rămîne ambiguă și volatilă. Nici unul dintre ingredientele "rețetei" europene nu a fost standardizat. În asemenea circumstanțe istorice, euroscepticismul pare de rigoare. Asemenea credinței în Dumnezeu cel viu al Sfințelor Scripturi, credința într-un "destin" al Europei cunoaște un declin perfect explicabil după măcelul științific al

CONFERINȚELE MICROSOFT

conferințele microsoft

celor două războaie mondiale și deceniile de matracaj propagandistic inerente confruntării dintre comunism și "lumea liberă". Cu toată această ereditate negativă, sîntem cu toții – estici și vestici – condamnați să avansăm către un scenariu capabil să ne asigure un viitor. Trebuie să-i dezmințim și corectăm pe filosofii sfîrșitului (sfîrșit al istoriei, al Occidentului, al creștinismului) care proclamă "epuizarea" fără să ne ofere vreo alternativă (nu o antimodernitate, ci o *altfel* de modernitate).

EUROPA CA PRINCIPIU ANIMAT

Există încă un clivaj între "Occident" și "cealaltă Europă": avem pe de o parte Vestul bogat, postmodern, liberal și democratic, iar pe de altă parte Europa celor 10 plus 2, mai săracă, pe alocuri premodernă, scadentă la capitolul drepturile omului și împărțită, ca mentalitate, între integrismul legitimist al conservatorilor și hedonismul noilor generații dornice să ardă etapele. Limitele acestor descrieri sintetice sînt evidente: în Vest persistă anumite zone subdezvoltate /sau mari inegalități regionale/ așa cum în Est au apărut deja enclave de prosperitate, într-un cuvînt, dinamici de tip occidental. Diferențele sînt mai curînd de ordin spiritual și cultural. Cu toate că discursurile despre identitatea europeană abundă la nivel mediatic, universitar, sau în sfera birocrăției comunitare, cetățenii continentului nostru se simt prea puțin "europeni", atît la nivelul auto-reprezentării, cît și la acela al motivațiilor practice. Europeanitatea rămîne o calitate - difuză - de substrat. O calitate virtuală, cu geometrie variabilă.

Știm cu toții – ne-o spusese deja Robert Schuman /"L'Europe ne se fera pas d'un coup"/ - că vom deveni cu adevărat "europeni" la capătul unui proces cultural de (lungă) durată și finalizată deocamdată incerte. Un proces complex, punctat de reculuri și urgentat de scadențe, a cărui dezvoltare pretinde politici educaționale și strategii de comunicare bine focalizate, dar și o "epopee", în care voința constructivă, gestiunea riscurilor, capacitatea de compromis și apetența creativă își vor demonstra, succesiv, utilitatea. Pînă acum – și în pofida generoaselor viziuni creștin-democrate împărtășite de către "părinții fondatori" - construcția europeană s-a bazat pe un concept negativ: ea este mai puțin consecința unor stări de agregare simbolică și identitară, cît expresia politică a necesității de a menține pacea (ca stare de non-beligeranță). Foștii adversari /imperiali sau șovini/ au preferat să devină parteneri de afaceri, sfîrșind prin a crea un spațiu economic unitar, scutit de bariere vamale și stimulat de circulația unei monede comune.

Conform Tratatului de la Maastricht (1992), UE se fondează pe trei "piloni": Comunitatea Economică Europeană, Politica Externă și Securitate Comună (PESC), Justiție și Afaceri Interne: coordonarea membrilor în sfere precum economia, diplomația, apărarea, justiția și ordinea civilă pare, deci, să asigure viabilitatea funcțiunilor vitale. Este însă acest concept suficient pentru a "face" Europa de mîine? Eu cred că nu. Și dacă nu, ce ne lipsește? Cîteva fapte ni se impun, fie statistic, fie la modul observației empirice. Cetățenii nu prea mai votează, tehnicalitatea suficientă a eurocrațiilor generează repulsii sau confuzii, frustrările primitive sînt capitalizate pe seama partidelor extremiste, publicul se dezinteresează de subiectele "continentale" și se repliază în orizontul comunităților locale, iar grosul clasei de mijloc nu pare deloc interesat să finanțeze costurile extinderii, mai ales de cînd șomajul de lungă durată sau criza sistemului de pensii și asigurii medicale par să periclitizeze rutina unei bunăstări pînă acum garantate.

Din păcate, reîntîlnirea dintre națiunile

separate prin Cortina de fier a decepționat. Printre motivele de insatisfacție se numără și unul "inefabil". Este vorba despre impresia larg împărtășită că Europa nu are un "suflet" – adică un sistem de valori comune, o tradiție vie, o linie de forță semnificativă. Unica referință general-acceptată pare să fie democrația, care – după 1990 – a devenit valoarea-refugiu a celor peste 50 de state regăsite în Consiliul Europei. Dar e suficient să-l citești pe Giovanni Sartori /cu a sa *Teorie a democrației reinterpretată* – pentru a te convinge că "democrația" continuă să fie un concept *fourre-tout*. Un concept heterogen, cu o scală semantică prea largă pentru a suscita concertarea civică și voluntariatul obștesc. Un set de proceduri formale, debilitat prin actuala relativizare a distincției tradiționale între "dreapta" și "stînga", dar și o formă de guvernămînt compromisă prin corupție, populism și evitarea necondiționată a conflictului, chiar și atunci cînd urmărirea consensului pune în dubiu principii altădată sacre, sau recomandările bunului simț.³

Rămîne așadar deschisă întrebarea: de unde își va extrage Europa secolului XXI energia de a face istorie, "sufletul" ecumenic, starea de spirit dominantă? Cum își vor asigura cele 500 de milioane de locuitori ai acestui spațiu legătura socială – și proiecția ideală - în absența cărora nu se poate vorbi despre o "comunitate" europeană? Nu din deconstructivismul post-modern, nu din eclecticismul spiritual post-industrial, nu din frenezia sociopată a profitului idolatrizat, nu din evaziunea în spațiul virtual al Internetului și, cu siguranță, nu din stufos-juridicele tratate de bază ale Uniunii Europene. "Sufletul" - metaforă vitală legată de metafizica tradițională - presupune "valoarea adăugată", creația de bunuri intangibile, capacitatea de a opera cu simboluri, angajamentul unui credo, pe scurt: contactul cu o transcendență care încheie "istoria", deschizînd simultan perspectiva eshatologică a unui "după" integrator.

Dacă europenii vor o identitate distinctă, dacă mai au orgoliul unei diferențe specifice și ambiția de a conta în noile aranjamente geopolitice, atunci vor fi nevoiți să-și amintească de unde vin și să reintegreze în canonul lor fundamental ideea creștină. Creștinismul depășește cadrul european – atît ca difuzare, cît și ca stil. Există un creștinism în afara Europei, dar poate exista o Europă în afara creștinismului? Deși religia lui Hristos s-a născut în Asia Mică, Europa *este* creștină înaintea oricărui alt continent, iar primatul acesta se impune atenției indiferent de unghiul din care privim lucrurile: demografic, geografic, istoric, cultural, patrimonial, spiritual, misionar, filosofic, politic, economic și *ecumenic*. Din această ultimă perspectivă, creștinismul european se arată a fi, în fond, cel mai puțin fragmentat /întrucît atomizarea confesională s-a accelerat mai ales după 1600 și s-a concentrat în afara spațiului nostru continental (numai schismele metodiste din aria anglo-americană sînt mai numeroase, de exemplu, decît ansamblul rupturilor consumate la nivel european, înainte de Reformă)⁴. Europa a reușit cel mai bine să disimuleze discontinuitățile istoriei sub forma organică a "emergențelor" creatoare, treptat incluse în propriul sistem de reprezentări / și nicăieri nu se observă mai limpede această propensiune decît în Biserica catolică, al cărei pluralism intern – ordine, congregații, curente – menține și îmbogățește ansamblul.

PEISAJ DUPĂ BĂTĂLIE: CREȘTINISMUL ȘI MODERNITATEA

Puține alte rezumate ale spiritului modern par să fie mai limpede decît următorul pasaj, datorat lui Olivier Clement: "În Occident – scrie acest catolic devenit ortodox

- , după un mileniu de războaie religioase și de "pedagogie a fricii", revolta împotriva totalitarismului clerical suscită revendicarea "drepturilor omului". "Declarațiile drepturilor omului" de la sfîrșitul veacului al XVIII au, fără îndoială, rădăcini creștine, dar se opun instituției ecleziastice. "Creștinii fără Biserică", cum îi numește Leszek Kolakowski, au jucat un mare rol în elaborarea lor. Desacralizarea puterii realizată de Reformă (pentru care puterea degradează totul, rămînînd totuși indispensabilă, de unde necesitatea unor *checks and balances*) converge, în secolul XIX, cu iudaismul în sfîrșit emancipat și cu un umanism rămas deschis valorilor evanghelice, în vederea stabilirii "statului de drept". În fața gîndirilor totalizatoare, fenomenul evanghelic continuă să fie activ, în pasiunea creștină și existențialistă a unui Kierkegaard sau Dostoievski, în formarea unor democrații mai mult sau mai puțin echilibrate, în socialismul asociativ, acest "creștinism din afară" cum spunea Péguy, și ale cărui origini creștine sunt evidente în Franța și Anglia. Complexă, adeseori tragică, modernitatea europeană s-a născut astfel dintr-o dublă opoziție: aceea a "drepturilor" lui Dumnezeu împotriva omului, și aceea a "drepturilor" omului împotriva lui Dumnezeu. Tentată de prometeism, creația umană liberă se ridică împotriva "Dumnezeului moral" mult prea adeseori conceput ca un Dumnezeu-jandarm, tată sadic și castrator".⁵

Cu ale sale numai două secole de revoltă (a)gnostică, Europa revoluționară, iluministă, progresist-socială, tehnologică, ideologizată, secularizată excesiv, rămîne însă un pustiu amnezic, în care umanismul ateu depersonalizează indivizii și ofilește savoarea "lucrului public". Cu alte cuvinte, Europa va exista numai dacă bătaia pentru memoria ei colectivă va fi cîștigată.⁶ Bătălia aceasta înseamnă mai mult decît rescriererea manualelor de istorie (potrivit exercițiului reușit în cazul tandemului franco-german) sau bugetarea unor programe de tip Socrates, Cultura 2000 etc. A devenit necesară o mai mare adîncime în cunoașterea mutuală și apropierea dintre popoarele continentului nostru, iar această țintă nu poate fi atinsă doar prin schimburi culturale telegidate de la Bruxelles sau prin uniformizarea infrastructurilor.

Deși freudismul s-a demodat în ansamblul lumii occidentale, clișeul potrivit căruia "memoria" are ca obiect exclusiv "traumele" refulate în subconștient a făcut o funestă carieră politică. De peste cinci decenii încoace, auzim – din cele mai varii sedii guvernamentale – că "a ține minte" înseamnă a fi nefericit (pentru

că obiectul rememorării este neapărat negativ). Această medicalizare a memoriei colective este vinovată de faptul că, la ora de față, nu ne mai putem "aminti" ceva important decît în contexte terapeutice asortate, în cazul așa numiților *survivors*, cu incitarea la violență reparatorie⁷. Amintirea a devenit doar o tehnică de abolire a efectelor presupus nocive ale evenimentului rememorat. Pentru europenii moderni, căile libertății s-au redus finalmente la experiența uitării, sau – printr-un straniu maniheism – la o autoflagelare corelată cu inexpiabila vinovăție a crimei care *nu poate fi povestită*. Culpabilizarea retroactivă a creștinismului și pseudo-dezbaterea filosofică referitoare la "valorile universale" ca mijloc necesar al dezvoltării societăților umane au alimentat masochismul pedagogic al unei Europe incapabile să mai distingă binele și răul din propriul trecut. În realitate, cunoașterea trecutului – ca bătaie pentru memorie - implică mai cu seamă depășirea *alienării religioase* a noilor generații față de tradiția și tradițiile creștine. Această orbire mentală nu sacrifică doar moștenirea creștină, ci orice formă de creație religioasă – la care omul occidental – fanatic al unei *libertăți fără sens* – nu mai are, practic, acces. În fond, nici est-europeanul din respectiva clasă de vîrstă nu se poate lăuda cu mai mult, chiar dacă multe state post-sovietice au reintrodus catehismul în școlile publice. Iar urmașii amîndurora – educați în școli care continuă să perpetueze ficțiunea unei Europe non-creștine/ sau mitul unei societăți fără mituri – riscă să moștenească handicapul unei "conștiințe europene" dezarticulate.

RUPTURILE CONFESIONALE CA SURSA A DIVIZĂRII CONTINENTULUI

Conflictul secular dintre creștinismul instituționalizat și clasa politică burgheză (în care se răsfrînge tensiunea dintre libertate și rațiunea totalitară) a fost mereu invocat în discuțiile despre deșertificarea spirituală a Europei. Sînt mereu mai numeroși filosofii și specialiștii în științele omului care deplîng destinul obtuz al unui continent dominat de individualism, consumism, frica de a muri pentru o cauză, dar și de neglijarea binelui comun, ca să nu pomenesc demagogia sentimentală a unei pietăți limitate la subiecte precum "sacralitatea naturii" sau "unitatea speciei umane". Acest fenomen de opacitate metafizică (legat de proba postmodernă a faptului că *producția sensului*

Continuare în pagina 18

conferințele microsoft

Urmare din pagina 17

este imposibilă la nivelul culturii)* nu este singurul factor de stagnare în contextul integrării europene. O altă cauză a stagnării ține de *rupturile confesionale*, care reprezintă matricea războiului civil dintre europeni – de la 1024 până în 1945, cu prelungirile post-comuniste manifestate în perimetrul fostului spațiu iugoslav. Epoca Luminilor a proclamat intrarea omenirii în etapa "religiei naturale" /asociate cu deismul/ tocmai pentru că Bisericele continentului nu reușiseră să stabilească, prin negocieri și compromisuri, o veritabilă *pax fidei*. De cel puțin două secole, criza conștiinței europene este deci asociată cu resemnarea elitelor față de starea "definitivă" de conflict între diferitele Biserici /în care nu se cuvine să vedem niște instituții suspendate, ci o multitudine de comunități palpabile, formate din indivizi reali, a căror gândire confesionalizată întreține, dincolo de fațada secularizării, o foarte corozivă cultură a disprețului.

De la formarea sa în sinul elenismului mediteranian și până la babilonicul ei statut planetar de astăzi, Biserica lui Hristos a cunoscut trei mari fracturi: față de Sinagogă, între Orient și Occident și, mai apoi, între adepții și adversarii apuseni ai instituției papale. Fiecare dintre aceste fracturi a determinat escamotarea unui element capital din arhitectura unei Biserici creștine complete: simțul profetic s-a atrofiat din pricina cripto-marcionismului (sau a numitului antisemitism teologic), "pierderea Orientului" a prefăcut binomul credință-rațiune într-un antagonism păgubos și a relativizat, pe de altă parte, funcționarea colegialității episcopale, iar subminarea protestantă a monarhiei papale a declanșat "dezvrăjirea" modernă a unui *homo hierarchicus* de acum "acefal". Oricum am interpreta această serie de înstrăinări mutilante, fapt este că gândirea creștină captivă în mentalitatea confesională a sfârșit prin a interioriza pomenitele schisme. Le-a transformat în peisaje socioculturale "naturale" și nu și-a refuzat răsfațul masochist de a aborda rupturile ecleziale ca pe o sursă de legitimitate unilaterală. Se cuvin citate, într-o lumină contrară, izbucnirile profetice din preajma și de după revoluția comunistă, când rușii sau felurii teologi occidentali au desenat utopii unioniste pe temeiul îmbrățișării parabolice dintre "Martha" și "Maria" (respectiv pe temeiul complementarității dintre valorile vieții active, specifice Apusului, și cele ale vieții contemplative, proprii Răsăritului). Chiar dacă asemenea viziuni - private, întrucât nesancționate de către ierarhia Bisericilor creștine - s-au bucurat de respectul unor medii intelectuale, ele n-au reușit să pătrundă în textura comunităților parohiale, adică acolo unde locurile comune cele mai tenace se traduc la nivelul conduitei curente.

Astăzi, toți au convingerea că religiile apar, se dezvoltă și pier asemenea speciilor biologice sau că ele cunosc grandioase și decăderea oricărei societăți umane. Aici, nu doar teologii au de dat seama asupra legăturii dintre "imperfecțiunea" – sau perisabilitatea creștinismului – și adevărul său intrinsec. Problema cea mai delicată cu care se confruntă această gândire evoluționistă este aceea că "moartea Dumnezeuului" (creștin) – pe care o proclamăm de două secole – nu a generat decât un post-creștinism în care s-au instalat *creștinii înșiși*. Aceștia – ca membri ai Bisericilor – și nu "dușmanii" lor exteriori sînt cei care nu vor să-și mai trăiască religiozitatea ca *reziduu cultural*, respingînd totodată ideea că "adevăratul" creștinism se măsoară după criterii exclusiv premoderne. Cu alte cuvinte, creștinismul nu poate fi înlocuit, ci doar reformulat – chiar dacă sarcina acestei permanente definiții nu-i mai revine, cum ar fi normal, clerului, ci – așa cum se petrec lucrurile acum – laicului de toate confesiunile.

E inutil să stabilim o conexiune între declinul practicilor liturgice sau ignoranța teologică a noilor generații și "inevitabila" agonie a religiei lui Hristos. În societatea bizantină, bunăoară, 99 % din populație era analfabetă /și e de presupus că iconografia bisericilor – gândită ca o

Biblia pauperum – oferea o palidă compensație acestei unanime inculturi religioase. Cu cît modernitatea a difuzat mai mult Biblia (și literatura religioasă în general), cu atît s-a extins coabitarea tipic neo-testamentară dintre "prisosirea harului" și "înmulțirea păcatului". Dacă ar fi să utilizăm termeni din afara jargonului paulin – și mai apoi augustinian -, ar trebui să spunem că societățile occidentale devin tot mai creștine pe măsură ce renunță la valorile evanghelice înțelese ca *ideal*. Creștinarea medievală a puterii politice și desacralizarea modernă a lumii sînt expresiile complementare ale aceluiași fenomen: pulsiunea antimundană a creștinismului ca religie a salvării unei lumi blestemată.

Istoria ereziilor și a schismelor coincide cu istoria revenirilor obsesive la forma presupus nealterată a unui creștinism original, pe care Biserica oficială, aliată cu politica, l-ar fi denaturat. E cazul să înțelegem din această constantă critică faptul că nivelul oficial al creștinismului – religie de stat, religie unică, religie fără dușmani – a generat efectiv o serie de perturbări spirituale direct responsabile de criza sistemului cosmologic și teologico-politic de tip medieval. Chiar și atunci cînd aveau de partea lor adevărul conciliar, reprezentanții ierarhiei au comis erori – tactice, strategice, misionare, pastorale și chiar dogmatice – provocate de interesul imediat al păstrării puterii sacerdotale. Un creștinism renovat – și acceptabil la nivelul tuturor confesiunilor europene – va trebui să ia în calcul această posteritate grevată nu atît de "abuzuri" (așa cum ar fi ele definite din perspectiva "drepturilor omului"), cît de atitudini neevangelice, legitimate autoritar.

CREȘTINISMUL CONTEMPORAN/ "BELIEVING WITHOUT BELONGING"

În primele două milenii, creștinismul s-a considerat moștenitorul paradigmei imperiale romane. Adoptarea acestui model deopotrivă prestigios și comod a determinat apariția unei teologii misionare axate pe interacțiunea dintre un centru unic și niște "periferii" virtualmente extinse "pînă la marginile pămîntului". O asemenea opțiune a politizat ideea creștină și a înlocuit dezbateră cu privire la veracitatea *adevărului de credință* într-o bătălie simbolică pentru dreptul de a-l formula (și impune). Este desigur greu – dacă nu cumva incorect – să judecăm două milenii de creștinism cu măsura unui model explicativ singular. Și tot la fel de improbabil pare ipoteza morală că, pînă acum, o mare religie universală s-a dezvoltat, pentru a spune astfel, "pe baze greșite". Fie că gîndim în termeni finaliști, providențialiști sau agnostici, trecutul Bisericii ne apare ca un spațiu omogen, care nu poate fi modificat printr-un simplu demers analitic.

Alături de organizarea centralistă a magisteriului, creștinismul tradițional a mai avut de înfruntat o limită: aceea a inflației hermeneutice. Putem fi de acord că actul hermeneutic a avut (cel puțin în etapa creștinismului patristic) menirea prioritară de a completa lacunele privitoare la viața terestră a lui Iisus Hristos și de a-i clarifica doctrina. Dacă la început această necesitate era firească, în timp ea a devenit patologică. S-a scris *prea mult* (mai ales pe tema relației *obligatorii* dintre credință și rațiune)⁹, fapt care i-a transformat, cel puțin pe europeni, într-o categorie excesiv de inteligentă, adică într-o "specie" bolnavă de mania interpretărilor (reducționiste sau instaurative) – pentru care cuvintele/și ulterior imaginile/au căpătat o importanță mai mare decît realitatea perceptibilă prin simțuri. De partea ei, casta sacerdotală nu a rezistat socului produs prin democratizarea lecturii și dispariția cititorului consacrat. Diletanții – cei care "se joacă" atunci cînd descifrează mesaje scrise – i-au înlocuit pe exegeții autorizați. Asemenea mutații, consumate în durată lungă, au declasat prestigiul sacral al unui text transformat rînd pe rînd în suport de îndoctrinare și mesaj publicitar. "Viața" creștină a sucombat sub dictatura citatului, a refrenului inexpressiv și a decretului doctrinar. Acum, un creștinism personalizat,

care se lipsește la modul protestant de medierea dogmatică a unei preoții harismatice, pare să-și proclame triumful asupra celor două limite "clasice": comunități descentrate și competențe individuale se afirmă pe sine într-o aparent imparabilă jubilație a marginalității. Creștinii înșiși au găsit "soluția" de asumare a modernității pe care Bisericele – inclusiv cea catolică, după Conciliul II Vatican – le-au ratat, deformat sau amînat prea mult timp.

Cu un deceniu în urmă, Fundația Giovanni Agnelli din Torino a publicat un volum despre starea sentimentului religios în cîteva state occidentale (cu singura excepție estică a Ungariei)¹⁰. Din defilarea datelor reiese că popoarele occidentale subscriu tot mai puțin la învățăturile fundamentale ale credinței creștine. Credința rămîne inspiratoarea unor atitudini implicite – mai ales în chestiunile morale – dar participarea la ritualurile religioase și legătura altădată expresă dintre credință și apartenența religioasă au intrat în regres. Creștinii cred încă în propozițiile capitale (existența lui Dumnezeu, divinitatea lui Iisus Hristos, prescripțiile Decalogului), dar frecventează mult mai rar formele de cult și "selec-tează" principiile morale în funcție de o mentalitate anti-doloristă, hedonistă, orientată spre convingerea că fericirea terestră este un drept și că sancțiunile postume ("infernul") sînt, de fapt, produse culturale expirate. Acest *main-stream* este dublat de cîteva manifestări protestatate, care primesc uneori forme extreme. Există, pe de o parte, grupuri creștine fanatizate, care nu contestă numai ordinea secularizată a societăților de apartenență, ci "trădarea" adevăratei credințe de către o majoritate creștină prea acomodantă (în această categorie se pot înscrie protestanții englezi din așa-numita *House Church*, martorii lui Iehova, adventiștii de Ziua a șaptea, mormonii și o serie de formațiuni integriste catolice – active mai ales în Italia și în Franța).

La polul opus, contestarea stării de fapt se organizează pe direcții non-creștine, prin adoptarea – inclusiv în cazul celor care nu și-au părăsit, formal, confesiunea creștină tradițională – a unor elemente de doctrină preluate din alte orizonturi religioase (pot fi citate, pe acest plan, difuzarea credinței în reîncarnare, precum și aculturarea în context creștin a unor credințe legate de astrologie sau de fenomenele paranormale). Asemenea hibridări doctrinare – specifice unui anumit bricolaj sincretic individual – nu ilustrează doar diversificarea subiectivă a unui creștinism "personalizat", ci și reacția față de excesele implicit dogmatice ale gîndirii raționalist-științifice – incapabile să satisfacă deopotrivă simțul misterului și exigența răspunsurilor definitive, încă prezente la nivelul psihologiei "normale". Tendințele schițate arată că modernitatea tîrzie nu a lichidat religiozitatea, ci i-a permis – sau impus – o serie de reconfigurări. În discuție nu este pusă relația individului cu o instanță transcendentă și nici nevoia sa de ritualizare a existenței, cît fidelitatea de tip premodern față de o doctrină

"ortodoxă" resimțită ca fiind prea rigidă și uniformizantă. Atît credința religioasă, cît și protestul anticlerical sau ateismul au intrat într-o altă fază istorică, stimulînd mai ales *indiferența* față de organizarea tradițională a faptului religios, fără a submina capacitatea indivizilor de a-și folosi noua religiozitate "privatizată" ca instrument de schimbare socio-culturală și de fructificare a propriilor oportunități.¹¹

SPRE O NOUĂ TEOLOGIE POLITICĂ

Realizăm astăzi că secolul XXI nu va fi neapărat caracterizat printr-o nouă orientare istorică /de tipul "întoarcerea sacralului" vs. "dispariția religiei". *Gîndirea slabă* a postmodernității pare ultima instanță de coagulare a unor schimbări *tari*, iar progresul tehnologic nu poate genera, *per se*, revoluționarea viziunii noastre "normale" asupra lumii. Chiar dacă echilibrul dintre secularizare¹² și noile religiozități va fi obținut, el nu se va preciza sub impactul unei ideologii sau al unei dezbateri religioase și nici măcar sub influența erei informatice, cît ca efect al unei noi paradigme occidentale definite prin cuvîntul-cheie *flexibilitate*. Dificultatea de a interacționa cu trecutul creștinismului se datorează mai puțin modernității, cît faptului că – pînă la 1989 – Bisericele creștine au fost construite (fizic și instituțional) într-un spațiu de tip euclidian: orice balans, orice pendulare ar fi avut asupra construcției exact efectul pe care un cutremur puternic îl are față de un edificiu cu fundații subterane și structură de beton. Cred - pe linia *teologiei politice* teoretizate de Carl Schmitt - că regula potrivit căruia fiecare perioadă istorică de după Hristos a avut "propriul" creștinism se va menține: există o corepondență instrumentală directă între structura socio-politică a oricărei epoci și reprezentările sale teologice. Dacă această supoziție este pertinentă, atunci creștinismul – și soarta unității sale ideale – vor fi obligate să se încadreze în "era flexibilității". Această adaptare nu înseamnă validarea vreunui nou relativism, cît reconstrucția ansamblului conform noilor tehnici intelectuale, inspirate de convingerea că economia post-industrială /totul se poate traduce în termeni de *servicii* sau de *acces*/ reprezintă - prin policentrismul, orientarea simbolică și plasticitatea ei – singurul palier intra-occidental în care modelul creștinismului primitiv a fost aplicat pînă la capăt. Ideea că religia lui Hristos a fost evacuată exact din modernitatea pe care a pregătit-o, istoric, timp de două milenii implică deopotrivă recunoașterea unui eșec neconsumat și neîncrederea (creștinilor) în libertatea Sfîntului Duh de a "sufla", efectiv, unde voințe.

PIEDICI ÎN CALEA UNEI EUROPE CREȘTINE:

1. Blocajul defensiv

Există o diferență fundamentală între societățile politeiste tardo-antice – care se opuneau unei noi religii – și societățile post-industriale care caută formule de viață religioasă

conferințele microsoft

în afara creștinismului instituțional. De când "sfînta" lor alianță cu puterea seculară a luat sfîrșit prin revoluție, Bisericile europene se *apără*, ceea ce revine la a spune că nu mai au răgazul fundamental de a face pastorație. După două secole de exerciții regresive, paseiste și "reacționare", în care progresul social a fost blamat (într-o logică *Ancien Regime*) sau gîndit *împotriva* guvernelor (și a partidelor politice necreștine), Bisericile Europei au căpătat o reputație conservatoare pe care nici compromisurile ocazionale, nici documentele de poziție față de "problemele" actuale nu par capabile să o îndulcească. Exclusiva lor strategie defensivă le-a cantonat într-o retorică a protestului moral, pe deplin previzibil și mai curînd ineficient (mai ales din anii 70, de cînd emanciparea sexuală a omului occidental a limitat mediatizarea mesajelor creștine "oficiale" la negarea, trunchiată și agresivă, a dreptului la o viață privată "liberă"). Acceptîndu-și ostracizarea fără a reuși să inspire, în contra-partidă, o veritabilă *reorientare lăuntrică* a corpului eclezial, "Bisericile" (reduse treptat la "reprezentanții" lor clericali) au sfîrșit prin a consolida repulsia "societății civile" față de divinitatea castratoare pe care modernitatea o alungase din cetate.

2. Carențele "noii evanghelizări"

Biserica catolică – inițiatoarea unei complexe "politici" de *aggiornamento* - și-a asumat, la capătul epuizantei sale lupte cu modernitatea, ideea că popoarele continentului s-au decreștinat și concluzia că o *noastră evanghelizare* devine imperativă.¹³ În ce le privește, Bisericile ortodoxe post-comuniste se află încă într-o stare de auto-complezență inertială. Ele se complac într-o percepție selectivă a realității și consideră că secularizarea nu decurge din istoria însăși a creștinismului, ci mai curînd din proasta influență a "Occidentului" păgînizat. În aceste condiții, reacția Bisericii ortodoxe față de starea de fapt a desacralizării cosmosului creștin medieval se limitează la încurajarea unui naționalism retoric¹⁴ (asemenea națiunii, dreapta credință se "apără" ca o cetadelă, prin închiderea porților) sau preferă să limiteze conceptul de *populus Dei* la cerul adulților tradiționaliști, care frecventează bisericile pentru că nu au acces mental și economic la nici un stil de viață alternativ. Într-o lectură "politică" – improprie, dar posibilă, Ortodoxia răsăriteană se așază pe poziții la fel de "reacționare" (paseiste) precum acelea adoptate de către Bisericile apusene, pe tot parcursul secolului al XIX-lea. Ea refuză să devină o campioană a democratizării Estului și un turn de monitorizare al felului în care societățile post-comuniste respectă drepturile omului atît pentru că nu are obiceiuri de acest ordin, cît și pentru că nu vrea să "copieze" strategiile pastorale specifice catolicismului contemporan (detestat generic pentru slăbi-ciunile sale față de "lume").

Relația potențial-ostilă față de sistemul democratic și denunțarea drepturilor omului ca ideologie antropocentrică, refuzul de a legitima realitatea unei etici private, ignorarea tendinței urbane de independență față de Bisericile instituționalizate, tratarea vieții sociale secularizate ca sursă de rău moral/și nu ca prilej de *metanoia*/suprapunerea rigidă între teritoriul canonic și conceptul statului-suveran sînt principalii factori disuasivi din cauza cărora Ortodoxia răsăriteană nu reușește să contribuie, teoretic și pastoral, la articularea unui proiect european pe temelia unei teologii politice de inspirație creștină. Vor fi capabile Bisericile ortodoxe să priceapă că filetismul este una dintre manifestările cele mai insidioase ale secularizării interne și că discursul lor are toate șansele de a fi primit, cu condiția de a renunța la autismul moral și la dogmatismul exterior în care s-au închis, nevoite, după căderea Imperiului bizantin? "Noua evanghelizare a Europei nu poate avea ca scop reconstituirea unei "creștinătăți" în care statul, de pildă, ar impune tuturor preceptele moralei creștine. Aceasta ar însemna "ideologizarea" creștinismului. Mai prin exemplu, și cu mare discreție, ba chiar în tăcere, evanghelizarea trebuie să aibă drept scop aprofundarea pluralismului, ajungînd pînă la ceea ce un mare filozof contemporan, Paul

Ricoeur, numește "o toleranță fără scepticism" Astfel, deși marchează sfîrșitul clericalismului, societatea secularizată poate deveni pentru Biserici locul unei iradierii dezinteresate, deopotrivă fecunde și periculoase, căci, pentru a fi profetic, parteneriatul trebuie uneori să devină contestatar" ¹⁵

Grație numeroaselor sale voiaje apostolice, Papa Ioan Paul al II-lea ilustra faptul că Biserica romană a înțeles urgența de a valoriza patrimoniul bisericilor locale și de a stopa tendința centrifugă a creștinismelor naționale prin continua prezență a Supremului Pontif "la fața locului" (și prin "înalțarea la gloria altarului" a personalităților religioase populare). Bisericile protestante – pulverizate comunitar – au deja experiența tactică a intervenției diaconale punctuale, iar Bisericile ortodoxe – privilegiate pneumatologic – dețin la rîndul lor mobilitatea necesară pentru a se insera suplu în concertul reevanghelizării. Dacă reevanghelizarea Europei va fi gîndită ca întoarcere la *statu quo ante* / monarhie papală, dogmă unică, instrumente de omogenizare exterioară/atunci proiectul va capota – neoferindu-ne decît *le retour du meme* – adică blamabilul conflict dintre libertate și servitutea binelui definit din afara persoanei. Pentru un observator lucid, reevanghelizarea Europei implică necesarmente: 1. o stare de spirit "luminoasă", fără a fi "sentimentală" (în stilul teologilor "sublime" ale infinitului romantic). 2. cultivarea *în-grijorată* a diversității ca principiu al *unității analogice* dintre persoane, grupuri și comunități. 3. reconcilierea inteligentă cu (post)modernitatea, dar nu prin compromisuri formale sau concordii de circumstanță, ci prin redescoperirea omului post-modern ca *aproape* în Biserică. 4. dezvoltarea unei mentalități și a unei practici ecumenice debarasate de politic și pe deplin fidele Tradiției patristice a Bisericii nedespărțite. 5. efortul teologic de a privi sexualitatea ca dat antropologic *vital* și *neutru*/păcatul originar semnifică îndepărtarea de Creator, nu "alunecarea" omului în condiția de pro-creator. 6. schimbarea accentului pastoral de pe *negația culpabilizantă* /pervers inspirată de paradigma tipic modernă a "certitudinii"/pe *afirmația iertătoare*/bazată pe paradigma ioaneică a "adevărului care eliberează". 7. reformularea istoriografică a istoriei bisericești din perspectiva afinităților și a valorilor etice aflate la temelia comunicării permanente dintre popoarele Europei. 8. adoptarea unor poziții trans-confesionale comune în fața provocărilor anti-creștine, anti-umaniste și anti-democratice.

3. Conflictul cu ideologia "corectitudinii politice"

Timorate de acuzațiile curente (intoleranță, fanatism etc.) Bisericile europene nu au reacționat încă la amenințarea – crescîndă – a "corectitudinii politice" (pe care au privit-o fie ca pe un curent universitar strict american, fie ca pe o variantă acceptabilă a spiritului socialist, de care creștinismele occidentale s-au lăsat, nu o dată, contaminate)¹⁶.

Primii creștini au fost o minoritate persecutată. Creștinii de astăzi sunt în situația de a deveni apărătorii unei majorități diabolizate. Primii creștini au fost victimele unui aparat statal care stabilea limitele pluralismului din-coace de monoteism. Cei de astăzi sunt contestarii unui "cult al victimei" – instigat de paranoia pluralismului *nelimitat*. În primul caz, revolta lor dezavua celebrarea transcendenței fără chip. Acum, ea denunță îndestularea unui chip lipsit de transcendență. Dacă e să evite ceva, apoi tocmai statutul de victimă trebuie să-l evite creștinii zilelor noastre. Ar fi bine să ne amintim de *Scrisoarea către Diognet*, text paleo-creștin unde ideea credinței ca *factor mundan transcendent* apare ca program:

"Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin pămînt, nici prin grai, nici prin haine; fiindcă nu locuiesc în orașe proprii, nu se folosesc de un dialect paralel și nici nu duc o viață paralelă. Învățătura lor n-a fost găsită printr-o invenție sau excogitare a unor oameni curioși, nici nu promovează vreo doctrină omenească, ca alții. Locuind în cetăți eline și barbare, cum i s-a hărăzit fiecăruia, și urmînd obiceiurile locului în ce privește hainele, regimul

hranei și restul vieții, arată constituția cetățeniei lor ca una minunată și în mod recunoscut paradoxală. Locuiesc în patrii proprii, dar ca niște imigranți, iau parte la toate treburile publice ca niște cetățeni și suportă toate îndatoririle ca niște străini. Orice pămînt străin le este patrie și orice patrie le este străină." ¹⁷

Ei nu trebuie să se transforme în minoritate, chiar dacă sfințenia rămîne o țintă rară. După două milenii de civilizație creștină, învățătura lui Hristos este mai necesară și mai reacționară ca oricînd. Această învățătură are acum vocația de a preveni transformarea corpului social într-un mozaic de minorități egalizate pînă la indistinție. Tema creștină prin excelență este astăzi coeziunea interumană, obținută prin personalizarea minorităților și discriminarea pozitivă a majorității. Așa cum observa Ovidiu Hurdzeu¹⁸ – "minoritarul" discriminat pozitiv, în numele "corectitudinii politice" nu este *un om* căruia i se protejează dreptul de a fi diferit, ci un element captiv în statutul impersonal de "victimă". La fel, majoritatea etnică, lingvistică, confesională sau culturală nu mai este o sursă de legitimitate (democratică) și de identitate (națională), ci un spațiu al vinovăției, atacat cu perfidie tocmai în numele consolidării democratice și al "armonizării" (inter)naționale.

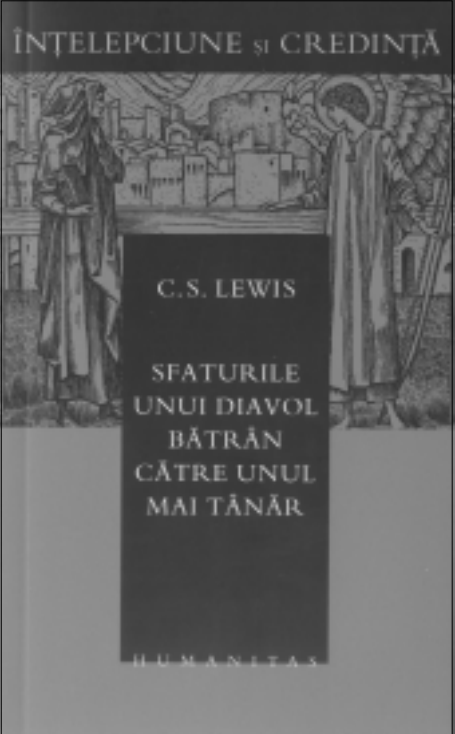
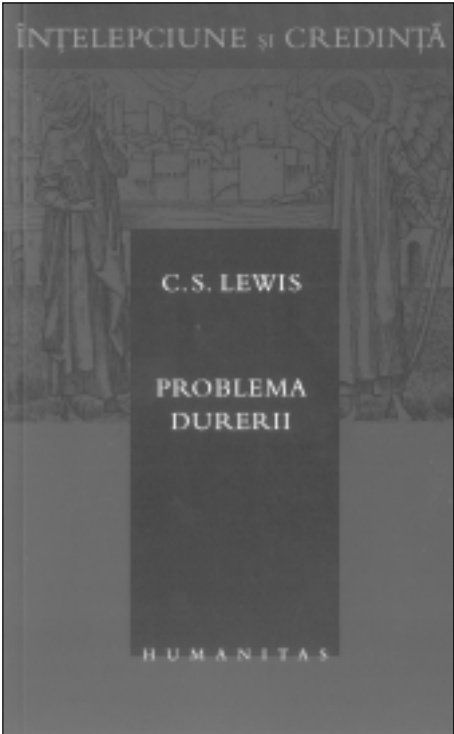
4. Stagnarea dialogului teologic dintre ortodocși și catolici

Potrivit unei opinii istoriografice aproape canonice, schisma dintre Orient și Occident /

16 iulie 1054/a început de fapt încă din primele secole creștine și s-a concretizat evenimential în momentul tragic al deturnării celei de-a IV-a Cruciade /cucerirea Constantinopolului de la 1204. În zorii modernității – două sinoade unioniste desfășurate la Lyon (1274) și Ferrara-Florența (1438-39) au devenit echivalentul conciliar al scolasticii și respectiv al primului umanism "european". Cu acele prilejuri, elitele politico-eceziastice ale Bizanțului și-au dorit unirea cu Roma, dar "poporul" a respins hotărîrile amintitelor foruri, demonstrînd *ipso facto* atît divorțul mental dintre clasa conducătoare răsăriteană și masele "populare", cît și incapacitatea guvernanților de a-și impune voința asupra celor guvernați. Au urmat – pe fondul prăbușirii imperiului grec sub loviturile turcilor otomani - secole întregi de ostilitate hrănită cu neînțelegeri, gesturi disprețuitoare și, practic, negarea "realităților" ecleziale din afara propriului spațiu confesional. Putem vorbi, așadar, despre rușinea cronică a eșecului creștin într-o Europă intrată, treptat, pe orbita unei gîndiri aconfesionale. De abia în anii 1960 s-au înregistrat, de ambele părți, primele schimbări semnificative de atitudine. Pentru catolici, momentul de răscruce a fost convocarea Conciliului II Vatican (la care au participat, în premieră, observatori ortodocși) și adoptarea documentului *Unitatis redintegratio* (14-18) pe temeiul căruia dechiderea față de "răsăriteni" a devenit imperativ oficial. Doctrina catolică despre unitate a rămas totuși tributară

Continuare în pagina 20

Noua HUMANITAS

conferințele microsoft

Urmare din pagina 19

principiului petrin: Biserica este dintru început *una*, datorită singularității Întemeietorului ei, Iisus Hristos, dar și a unicei sale surse de "animație": Sfântul Duh. "De la început – notează Catehismul BC – această Biserică unică se prezintă, *totuși* (s.n.) sub o mare *diversitate* provenind deopotrivă din felurimea darurilor lui Dumnezeu și din multiplicitatea persoanelor care se bucură de ele. Diversitatea popoarelor și a culturilor se reunește în unitatea Poporului lui Dumnezeu".¹⁹

Se știe că ecumenismul e privit cu suspiciune în mediile integriste din sînul Bisericilor participante la dialog. Adepții liniei antiecumenice se tem, pe bună dreptate, că Mișcarea ecumenică poate degenera (sau este obligată să se dezvăluie) fie într-un sentimentalism pietist, iresponsabil pe plan doctrinar, fie într-o utopie metaconfesională sincretistă și fragilă, fie într-o ideologie pan-umanistă bazată pe un concept filantropic egalitarist (adică "de sînga"), fie într-un ethos tranzacționist, în virtutea căruia Adevărul de credință se relativizează la scara unei "familii umane" lipsite de un profil distinct. Ecumenismul devine, în asemenea situații, nu altă o soluție, cît o parte a problemei: nu duce la Unitatea creștină creștină și nici nu le permite urmașilor lui Hristos să discute sincer despre lucrurile ultime, care nu pot face obiectul unor "tratative" de tip politic.

După 1990, dialogul teologic a rămas – ca întotdeauna – tribut ar istoriei imediate. Căderea comunismului – și relegalizarea consecutivă a Bisericilor Unite cu Roma – au determinat retragerea, autosuspendarea sau scăderea nivelului de reprezentare a Bisericilor Ortodoxe din Serbia, Bulgaria, Cehia și Slovacia, care – confruntate cu probleme interne de adaptare la noua societate democratică /sau cu litigii patrimoniale amplificate mediatic/și au încetinit, dacă nu cumva sabotat, agenda curentă a întîlnirilor programate. În prezent, dialogul se află într-o stază împiedicibilă și se caracterizează prin echilibrul instabil dintre păstrarea achizițiilor recente și descurajarea inovației. Cele două Biserici apostolice au realizat însă un potențial atitudinal paneuropean din păcate nefructificat: poziția lor comună de centru-dreapta (moderat conservatoare) se reflectă atît în chestiuni dogmatice sau canonice și de cult, cît și în abordarea bioetică, socială și politică (democrația personalist-comunitară), izolîndu-se oarecum de pozițiile protestante – dispersate sau axate pe comuniuni mondiale focalizate în afara spațiului european.

BISERICILE CRESTINE SI UNITATEA EUROPEANA

Ramurile etnice majore ale Europei – popoarele neolatine, germanice și slave corespund, în mare, tripartitei confesionale dintre catolici, protestanți și ortodocși. Această suprapunere între familia etnică și cea confesională demonstrează că Europa nu va fi "una" decît dacă diviziunile confesionale vor trece într-o unitate spirituală validă (adică liber consimțită, asumată cu argumente, sancționată prin evoluții instituționale corespunzătoare și consfințită prin practici religioase stabile).

În 1971, catolicii au creat *Consilium Conferentiarum Episcopaliū Europae* (CEE) alcătuit din reprezentanții tuturor Conferințelor Episcopale Catolice naționale din Europa – și care a devenit, treptat, partenerul constant de "travaliu european" al CEC.²⁰

Cu prilejul reuniunii mixte CEC/CEE de la Strasbourg (18-21 aprilie 2001) a fost adoptată *Carta Ecumenică a Europei*. E vorba despre un document interesant atît ca filosofie constitutivă, cît și ca test al distanței dintre viziunea creștină asupra "viitorului Europei" și viziunea clasei politice europene: în fond, nivelul de adresare diferă fundamental, pentru că Bisericile vor democrații comunitare și personaliste, pe cînd politicienii imaginează o Europă pragmatică, bazată pe drepturi civile garantate și pe standarde morale laice.

E curios că tatonarea neutră și suspiciunea drapată în curtoazie au fost obligate să avan-

seze spre ceva mai consistent – ca urmare a unui eveniment petrecut în afara Europei: atacurile teroriste împotriva SUA, de la 11 septembrie 2001. După tragedia americană, guvernele și forumurile europene au "descoperit" importanța dialogului interconfesional și interreligios, acceptînd în fine faptul că abordările paralele și pur teoretice nu pot înlocui dialogul efectiv dintre cei care decid în politică și cei care reprezintă, nemijlocit, religiile lumii /începînd cu exponenții celor trei monoteisme.

CAZUL ROMÂNIEI

Societatea românească postcomunistă și-a fixat ancora geopolitică în spațiul euroatlantic. Singura dilemă²¹ – tradusă prin costisitoare fluctuații de comportament diplomatic – privește prioritatea dintre SUA și UE (pe care guvernele post-comuniste le-au favorizat alternativ, fără a percepe corect interdependența celor două procese de integrare și interesul american pentru stabilitatea continentului – care nu se poate realiza dacă extinderea UE trenează).

Bisericile din România /și în primul rînd cea ortodoxă, larg majoritară²² – stabiliseră legături cu Europa occidentală încă din anii comunismului. În ciuda unor condiții de penibilă manipulare – cel mai adesea acceptată ca monedă de schimb pentru felurite "concesii" interne - episcopii itineranți și-au făcut prieteni printre colegii lor apuseni, cu care vorbeau uneori în deplină sinceritate, sfidînd "regulile" războiului rece și "sarcinile" încredințate lor de la București. E păcat că această complicitate - țeșută cu sacrificii care ar merita studiate -, nu s-a transformat, după 1989, într-o bază convergentă de acțiune proeuropeană și prodemocratică. Se poate chiar spune că relațiile ecumenice europene s-au atrofiat în lumina puternică a libertății – care a expus, subit, dispute interconfesionale artificiale congelate de-a lungul dictaturii comuniste. Însă Bisericile au continuat să adopte poziții proeuropene formulate fie în termeni legitimiști /România revine într-o Europă căreia i-a aparținut dintotdeauna/, fie din inerție "simfonică"/ Bisericile sprijină – necondiționat - politica externă a statului pe teritoriul căruia ființează. În primul caz, ele au forjat o viziune anacronică – inspirată cumva din perioada cruciadelor fîrzii /care a coincis cu formarea primelor formațiuni statale românești. În cel de-al doilea, putem vorbi despre o atitudine binevoitoare și criptomercantilă, pe fondul căreia "evidențele" axiomatice (integrarea ca expresie a interesului național) par totuși să atîrne de "girul" Bisericilor.

În acest din urmă context se înscrie, bunăoară, *Declarația pentru integrarea României în Uniunea Europeană*, pe care Cultele religioase din România au semnat-o, la 16 mai 2000. Documentul – bazat pe o retorică ponderată, denotă rezerva prudentă și mai ales intenția de a integra dimensiunea religioasă în proiectul european. Iată elementele cele mai relevante: a. românii au fost întotdeauna europeni (procesul integrării nu este "ontologic" sau "cultural", ci politic și, din acest unghi, el "servește intereselor credincioșilor noștri, cît și întregii societăți din România". b. Cultele din România reprezintă un segment fundamental al societății românești, rezistent în pofida comunismului și revalorizat cum se cuvine după încheierea epocii totalitare. c. Integrarea implică drepturi, dar și responsabilități: "Avînd o viață religioasă bogată, România este pregătită să contribuie la îmbogățirea patrimoniului spiritual și cultural european, reafirmînd respectul pentru viață, demnitatea persoanei umane, dreptul la proprietate, valoarea familiei și a solidarității umane, acordînd o atenție deosebită garantării libertății de gîndire, conștiință, credință și religie. Procesul de unificare europeană, care vizează în mare măsură o unificare economică, poate fi deplin în condițiile în care se realizează și o îmbogățire spirituală europeană."²³ d. Cultele doresc să participe la rezolvarea problemelor sociale și economice ale țării, dar așteaptă ca statul român și UE să le rezolve propriile "probleme", cum ar fi retrocedarea bunurilor confiscate de regimul comunist, dezvoltarea învățămîntului confesional și sprijinirea (desigur financiară)

a obiectivelor social-caritative. e. în sfîrșit, Cultele vor lucra pentru ecumenism și pacea dintre persoane și popoare (evitînd transformarea religiei în factor de conflict interetnic). Din enumerarea acestor idei, reiese dorința Cultelor de a vorbi "în numele României" (pe fondul identificării reflexe cu statul), ambiția lor de a oferi sprijin pro-european în condiții de asistență materială consistentă și paralelismul sugestiv dintre bogăția economică și cea spirituală a unei Europe "depline". În alți termeni, declarația are, pentru semnatarii ei, valoarea implicită a unui "contract" cu puterea laică și nu pe aceea a unei adeziuni formale, definitive și necondiționate.

CÎTEVA CONCLUZII / DESCHISE

"Promotorii necredincioși ai progreselor moderne au lucrat în fapt spre binele adevăratului creștinism atunci cînd au subminat și înmormîntat falsa viziune medievală despre lume cu dogmatismul ei anticreștin, cu individualismul și falsul ei spiritualism. Lui Hristos ei nu i-au putut dăuna prin necredința lor, au dăunat și dăunează în schimb naturii materiale în numele căreia mulți dintre ei au acționat și acționează în continuare. Împotriva falsului spiritualism al unui pseudo-creștinism care vede în natura materială principiul răului, ei au opus o altă concepție, deopotrivă de falsă, care nu vede în natură decît o materie inertă, o mașină fără suflet. Și iată că natura pămîntească, ofensată de ambele aceste erori, refuză să mai trăiască umanitatea. Acest pericol comun trebuie să-i unească pe credincioși și pe necredincioși. Este într-adevăr timpul ca și unii și alții să recunoască și să realizeze solidaritatea lor cu pămîntul-mamă, scăpîndu-l de la moarte, ca să se salveze ei înșiși de moarte (...). Progresiștii necredincioși se străduiesc, de bine de rău, să creeze o astfel de solidaritate și au făcut deja ceva în acest sens. Cei ce-și zic creștini nu cred că aceștia vor reuși, blamează cu malicie eforturile lor și li se opun. Să încerce însă ei înșiși să facă mai mult și mai bine, să creeze un creștinism viu, social, universal."²⁴ Reflecțiile lui Vladimir Soloviev – așternute la sfîrșitul secolului XIX – sînt pe deplin actuale, dacă nu cumva și-au atins scopul abia de atunci încoace.

Mircea Mihăieș: Îi mulțumim d-lui Baconsky pentru savanta și lucida prezentare și vă invităm la dialog. Trebuie spus – cu un caracter istoric-anecdotic – că vizita Papei Ioan Paul al II-lea s-a pus la cale pe vremea cînd invitatul nostru era ambasador al României la Vatican, rolul său fiind esențial. Îi mulțumim și acum pentru că ne-am europeanizat atunci extrem de spectaculos.

Teodor Baconsky: Am să vă spun și eu o anecdotă post-factum. Am publicat în *Dilema* un articol unde mă lăsam enervat de felul în care li s-a tăiat emisia lui Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu ca să-i vedem pe cei de la Real Madrid traversând holul unui salon ofi-

cial. Am primit o replică în *Gazeta Sporturilor* de la un domn Cristian Geambașu. În general era civilizată, politicoasă, dar, pe lângă faptul că m-a anunțat că Ronaldo și restul sunt «kanții și platonii noștri» (la plural cu minusculă!), mi-a spus și că, deși poate o voi considera o blasfemie, venirea galacticilor la București a fost comparabilă ca impact cu vizita Papei Ioan Paul al II-lea!

M.M.: Avem cam o jumătate de oră pentru întrebări concentrate, la care dl. Baconsky va răspunde la fel de concentrat și direct.

Teodor Moldovan (conf. dr. în economie): *Cum vede dl. Baconsky, în contextul actual al Uniunii Europene, simbolul Euro-Tower al Băncii Centrale Europene și cel al Catedralei din Köln date fiind ubicuitatea banului și non-ubicuitatea graduală a simbolurilor religioase? A doua chestiune: care este rolul lui Dionisie cel Mic în organizarea – paradoxal - monetară, economică vieții societății occidentale? A treia chestiune: de ce Vaticanul are bancă, iar ortodoxia nu? De ce nu există asemănarea între bancă și o mănăstire, unde procesul spiritual, precum și cel creator de dobândă, este continuu, spre deosebire de biserici, unde este discontinuu?*

T.B.: Prima întrebare avea un enunț tehnic ce cred că mă depășește (nu sunt finanțist, economist, monetarist), dar toate cele trei întrebări ale d-lui profesor se leagă, punînd în discuție raportul dintre om, timp și D-zeu. E vorba despre timpul negoțului, al depășirii stării de oțiozitate în care se răs fătau oamenii pînă în zorii Renașterii, cînd apar și Băncile. Dionisie Exigul e exaltat în discursul proto-cronist din studiile patristice (există și așa ceva în anii '80). A fost într-adevăr calculatorul cronologiei creștine, s-a înșelat cu câțiva ani. Vaticanul are bancă întrucît, ca entitate statală, e normal să aibă instituții – poștă, radio, televiziune, o mică armată. La o poză de familie cu diplomații trecînd în revistă garda, Papa Ioan Paul al II-lea a șoptit celor din jur în timp ce se deplasau spre locul fotografiei: "nu suntem o putere nucleară, dar avem totuși o armată; nu se știe niciodată". Se pot face nesfârșite digresiuni, așa văd eu structura conceptuală a întrebărilor. Nu am răspunsuri punctuale, putem medita.

Paula Apreutesei: *Ați vorbit despre comunități, care se regăsesc în chiar logo-ul conferințelor noastre despre Comunitate și diversitate. În aceste comunități virtuale ne asociem cu oameni care au aceeași pasiune, dar și un coeficient de inteligență similar nouă. Astăzi vorbim tot mai puțin despre coeficientul de inteligență, chiar și cînd facem evaluări pentru un job. Vorbim de coeficientul de inteligență emoțională (a fi empatic, a-l înțelege pe celălalt) și despre cel de inteligență spirituală. Vi se pare acesta un demers al lumii tehnologice către a îngloba valorile lumii spirituale? Suntem obișnuiți cu ideea că acest coeficient de inteligență este un număr; cum am putea evalua coeficientul de inteligență spirituală?*

T.B.: Din păcate - nu pentru ea, ci pentru cei care nu au acces la ea sau au opțiuni spiri-

conferințele microsoft

tuale deja formate -, lumea high-tech și-a format propria spiritualitate, ce se descarcă și în politici de recrutare focalizate pe "workplace spirituality": cum să faci din mediul de lucru un mediu comunitar, cu oameni empatici care să răspundă interacțiunii umane, cum să reumanizezi locul de muncă, să generezi o cultură organizațională sau de întreprindere care să valorizeze permanent subiectivitatea, dreptul la destindere, relaxare activă sau interactivă. Toate acestea nu se potrivesc cu o religie sau o tradiție. A propos de dictonul "gândește global și acționează local", pot apărea variante ale acestor culturi de întreprindere high-tech cu culoare locală. Ca manager într-o societate majoritar ortodoxă încerci să integrezi în afișe nu neapărat o iconă, ci ceva mai subtil, ceva din spiritul modelat de ortodoxie; să preiei ceva din conținutul de sorginte ortodoxă sau prezent sub formă ortodoxă în mentalitatea colectivă, în felul de agregare al persoanelor, în scala lor de reacții emoționale. Cum orice mare corporație are nevoie de antropologi, poate, într-un viitor rezonabil, această modelare a politicilor de resurse umane se va extinde și prin contribuția unor teologi sau istorici ai unei biserici sau alteia. Sunt lucruri pe care le purtăm în noi chiar fără a ne da seama: până la întâlnirile pe care le avem în viața brută, ni se transmit semnale subtile de la bunica și bunicul. Totul este informat și codificat și în funcție de tradiția spirituală de care aparținem, chiar dacă nu avem întotdeauna conștiința acestei apartenențe.

I.: De ce nu are Biserica Ortodoxă agiornamento, actualizare?

T.B.: Din două motive, după mine. Primul: nu există o presiune de la bază spre vârf în acest sens. Parohiile, comunitățile de la baza bisericii, nu au transmis spre ierarhie un mesaj de acest tip. Dacă fac un păcat, primesc un canon scris în secolul IV de Vasile cel Mare! Sunt o mulțime de anacronisme sau de lucruri care ar trebui actualizate, nu doar ocultate prin ceea ce teologii numesc "obolământ", în ideea că aplicarea canonului e prea dură, deci mai bine nu-l aplicăm deloc. În aceste excese, rolul comunităților e subevaluat de ierarhie și insuficient de pregnant ca mesaj, ca loc unde se nasc mesaje.

Al doilea motiv e tehnic: cadrul pan-ortodox în care Bisericile Ortodoxe ar putea să își fixeze ora exactă și să se acorde cu modernitatea și postmodernitatea ar fi Marele și Sfântul Sinod al Ortodoxiei, un fel de conciliu ecumenic al Bisericilor Ortodoxe. Până acum, izolate în cadre naționale, acestea nu au reușit să genereze o agendă comună pentru acest eveniment, și să vadă, de pildă, nu doar cine plătește cheltuielile, dar și cine este cel care are legitimitatea de a convoca un astfel de sinod. Este foarte greu să faci o medie între legitimitatea istorică a patriarhiei și patriarhului ecumenic ca primus inter pares și realitatea masivă a predominanței rusești în lumea ortodoxă (statistic vorbind, cel puțin). Nu există o preocupare în ierarhia Bisericii Ortodoxe contemporane în acest sens, nu este perceput acest Sinod pan-ortodox care să vadă toate chestiunile: ce a fost cu nazismul sau comunismul, ce e cu gândirea socială, ce reprezintă etica pentru creștinul ortodox de secol XXI, ce atitudine va avea el în politică, așa cum îi recomandă Biserica, până unde se merge în chestiuni arzătoare, la ordinea zilei? Aceste lucruri vor lipsi atâta vreme cât poporul lui Dumnezeu, bisericile însele, nu vor presa, solicitând un răspuns. Nu s-a produs încă o confruntare de acest tip, care să ducă la o soluție comună.

Marius Lazurca: Ce ar putea să determine conștientizarea dependenței reciproce între cele două instanțe pe care le-ați evocat? E greu, de pildă, să înțelegi terorismul cu motivație reală sau imaginară religioasă fără să te adresezi unor teologi sau măcar unor istorici ai religiilor de competență ecumenică. Pe de altă parte, avansurile tehnologice în domeniul genetic, în ce privește terapia durerii până la extrema eutanasiei nu pot fi tratate în afara unor agende morale sau convingeri religioase. Sunt chestiuni ale actualității care ar putea eventual să conducă la apropierea, până acum improbabilă, dintre puterea laică, ce a crezut că se poate dispensa de competența religioasă, și teologi, care au crezut că vor supraviețui într-o lume indiferentă.

T.B.: Nu sunt un adept al teoriei că sacralitatea, sacrul se întorc periodic. Cred că, indiferent cum definim creștinismul - fie ca religie a ieșirii din religie, fie ca victimă a unei forțe din afară care a condus această glaciațiune - nu cred că mai este posibil să trăim vreodată faptul religios în termenii premoderni. În schimb, chiar dacă sacrul nu năvălește peste noi, pentru a-i da dreptate lui Malraux, secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc. Deocamdată, el este. Cât de religios, rămâne să vedem. Țin foarte mult la creaționism: încerc să fiu creativ, să îi apreciez pe creativi, să mă gândesc că doar creația teologică va reuși să producă zguduiuri fertile în interiorul marilor dogme, confesionale. Deocamdată folosim bibliografia din anii '30-'40 în dogma ortodoxă. Există, fără îndoială, o elită intelectuală ortodoxă care s-a manifestat mai ales în America printr-o serie de personalități prost văzute la centru, la Moscova (Meyendorf sau alții). Până bisericile nu vor demonstra fertilitate intelectuală, nu vom avea destule idei și interes să participăm la aceste lucruri. Dogma sau tabuul separației stat - biserică, viață publică - viață religioasă, viață politică - viață spirituală intră în această agendă relativistă postmodernă, nu mai funcționează ca o instanță de fier. Există tot mai multe cooperări, conlucrări, regăsiri, contacte între aceste două lumi la nivelul vieții asociative, dezbatărilor de bio-etică, raportului știință - religie, dialogului creștinism sau Europa versus Islam. A propos de gestiunea acestui dialog în prezența terorismului: e ca și cum două vase care nu comunicau au devenit comunicante. Sunt convins că în următoarele decenii acest lucru va deveni o practică, o necesitate, un reflex regăsit și, în acest fel, fără să își mai dorească supremația simbolică la nivelul societăților, bisericile vor avea din nou și o platformă socială, de vizibilitate publică.

I.: Unde este locul religiei și legătura ei cu tineretul de astăzi? Se va face ceva în acest sens?

T.B.: Postura mea ca laic este ingrată. Sunt un membru al Bisericii Ortodoxe care, diplomatic vorbind, nu are nici un mandat. Nu pot vorbi în numele Bisericii. Pot, ca membru, să constat, să fac o analiză intelectuală și să spun că nu s-a folosit o pastorație care să îi atragă într-adevăr pe tineri sau o parte din tineretul născut după revoluție. Nici aici nu există clasă de mijloc sau, de fapt, măsură. Sunt fie tineri radical-ortodocși ce încearcă să excludă tot ce nu este la fel, fie indiferenți, care spun că nu au nevoie de ceea ce de fapt nu cunosc, e greu de cunoscut, nu e clar la ce folosește în carieră, viața personală, familie. Nu există bunul simț foarte ortodox care să găsească un *mainstream*, o medie. Ar trebui să existe deschidere egală către tradiția ortodoxă, gândirea teologică, istoria propriei spiritualități și istoria religiilor - un mare instrument civilizator și educațional care ar trebui să se predea foarte mult. De abia acum a avut loc primul Congres European de Istorie a Religiilor la București, prin tenacitatea utopică și eroică a unui grupuscul de tineri savanți ce au reușit să aducă aproximativ 250 de personalități din domeniul studiilor religioase și să-l convingă pe președintele Băsescu să le dea și câte o medalie cu Mircea Eliade (în anul căruia ne aflăm). Erau uimiți că șeful statului patronează congrese de istorie a religiilor!

Nu putem generaliza spunând că biserica ar fi pierdut pariul cu tineretul. Sunt o mulțime de preoți de parohie care au reușit să îi atragă pe tineri, nu numai prin predică, ci prin tot soiul de acțiuni, mici pelerinaje, cercuri - intelectuale, de lectură, de studii, caritative. Nu știm cum stau lucrurile pe teren; în multe locuri e mai bine decât credem. Singurul episcop care a m-a invitat să țin o conferință despre integrarea europeană este preasfințitul Casian de la Galați. Toți preoții din eparhie (450) au fost adunați cu mână de fier, a fost extraordinar: ce freamăt, ce interes, ce oameni extrem de vii! Ulterior, episcopul mi-a făcut turul realizărilor lui și am văzut un orfelinat model, unde cam 30 de fete orfane sunt crescute în condiții pe care mulți copii cu familie nu le au. Am văzut și alte câteva lucruri impecabile de acest gen făcute de biserică, despre care oamenii, în afară de cei din Galați sau Brăila,

habar nu au. Pe de altă parte, poate e normal: nu se face caritate bătându-te cu pumnul în piept. Nu așa se iubește și se ajută aproapele.

I.: De ce se spune: m-am născut ortodox/ musulman/ ateu? Dacă nu v-ați fi născut ortodox, tot ortodox ați fi fost acum?

T.B.: Nu ne naștem ortodocși sau altceva; procesul nostru de umanizare trece prin această transmisie culturală. Credința este 'din auzite'; trebuie ca cineva să transmită adevărul revelat, ritmul tradiției care îți intră în urechi de când te naști. Dacă nu aș fi fost ortodox, aș fi fost fără îndoială altceva.

M.M.: După ce l-ați urmărit, veți înțelege de ce Teodor Baconsky a primit până acum o serie de foarte onorante distincții: Marea Cruce a Ordinului Pius al IX-lea din partea Vaticanului, Ordinul Sfânta Agatha (San Marino), Ordinul Național pentru Merit (Portugalia). Noi nu avem să îi dăm nici o medalie. Îi vom mulțumi pentru strălucita întâlnire de astăzi.

Transcrierea discuțiilor de CRISTINA CHEVEREȘAN

¹ Werner Weidenfeld, *Un continente in cerca di senso*, in "LIMES". Rivista italiana di geopolitica 3/2000, p. 29.

² Fac, evident, trimitere, la clasică lucrare *Pan-Europa* - apărută în 1923 și reeditată la Geneva, în 1997, pe seama Paneurope Suisse, cu un cuvânt înainte al Președintelui Uniunii Paneuropene, Otto de Habsburg.

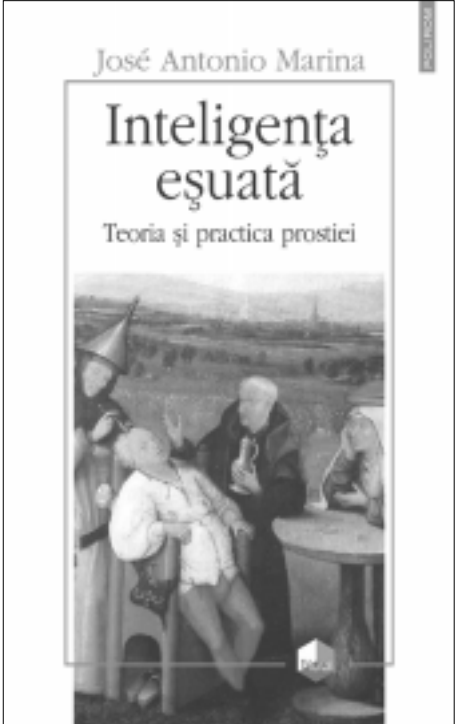
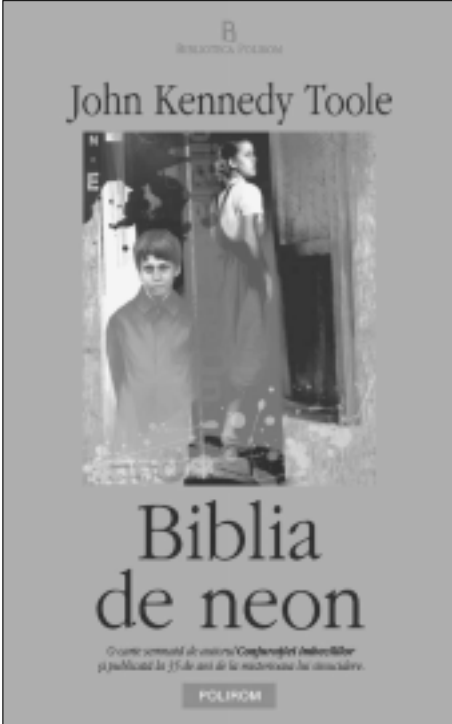
³ "Procesul constant de secătuire care ne-a însoțit în ultimele două secole a condus la epuizarea *idealurilor*. Idealurile occidentale sînt tot mai puțin niște "idealuri", adică standarde valorice, în sensul moral al cuvîntului. Cu alte cuvinte, la bază și de la bun început, criza idealurilor - singura care nu poate fi pusă la îndoială - este o criză etică. (...) Probabil că nu putem vorbi despre moralitate dacă o separăm de religie. Probabil că progresul (idealul) ne-a condus spre o altă traiectorie, iar progresul tehnologic ne-a permis să evoluăm tot mai mult ca animale utilitariste, orientate spre satisfacerea propriilor necesități. Giovanni Sartori, *op. cit.*, Polirom, Iași, 1999, p. 425 (trad. rom. de Doru Pop).

⁴ 1784 Methodist Episcopal Church; 1800 United Brethren in Christ; 1813 Union Church of Africans; 1816 African Methodist Episcopal Church; 1821 African Methodist Episcopal Zion Church; 1836 Methodist Protestant Church - numai diviziunea prin sciziparitate a acestei unice confesiuni desprinse din Reformă a continuat în acest ritm pînă în 1968, cînd apare așa numita United Methodist Church.

⁵ Cf. *Adevăr și libertate. Ortodoxia în contemporaneitate*, trad. rom. Mihai Maci, Deisis, Sibiu, 1997, *apud Gîndirea socială a Bisericii. Fundamente, documente, analize, perspective*, ed. Ioan I. Ică jr. și Germano Marani, Deisis, Sibiu, 2002, p. 509. /în continuare GSB, cu nr. paginii.

Continuare în pagina 31

la POLIROM

PICĂTURA DE CUCUTĂ

UMBRA SCRIBULUI PAUL EUGEN BANCIU

În Muzeul de Egiptologie din Cairo, printre vestigiile unei istorii de șase mii de ani, urme ale vanității faraonilor, figuri stilizate și încărcate de simboluri ale unei mitologii ce trebuia să facă legătura între tărâmul efemer al vieții și nemurirea timpului, stă stingher, într-o aceeași poziție de receptare — scribul, cu papirusul în față, pe genunchi, și cu așchia de trestie în mâna dreaptă, să lase posterității mărturia despre o epocă.

În umbra lui stă o istorie a mai multor continente, viața și măreția oamenilor de ieri, azi o poveste, cum povești vor fi circulat și în vremea în care chipul său devenea simbolul pentru toate generațiile de mărturisitori dreți sau mincinoși ai unor timpuri, despre vremile de dinainte, despre cele ce s-au urmat.

În umbra lui s-au așezat cronicarii, mai apoi istoricii, geografii și povestitorii câtorva sute de generații, cu sentimentul trecerii lor dincolo de barierele unei singure vieți, într-o nemurire a numelui peste timp. De cealaltă parte, furia oarbă a năvălitorilor străini de țară, de urmele păstrate în scris asupra felului de a gândi al celor de acolo, îndreptată împotriva cetăților, dar și a cărților ce păstrau în memorie date despre trecutul și faptele oamenilor dinainte. Biblioteci arse, manuscrise trecute prin foc, ca din cenușa lor să nu se mai poată reconstitui nimic din ceea ce ar mai face legătura cu ce a fost. Voiața de scoatere din istorie a unor oameni iluștri, despre ale căror nume astăzi nu se mai știe decât din scrierile de mai târziu ale altor oameni iluștri, pentru ca poporul acela să nu mai existe nici în memoria celor ce au venit și a urmașilor lor.

În umbra scribului stau azi milioane de scriitori, istorici, ziariști, ce lasă viitorimii mărturie despre ce se întâmplă acum ori doar simple povești în care să se regăsească sufletul celui de azi, ca din urmele acelora cei de mâine să poată reconstitui o epocă, un timp, cu credințele și pasiunile lui, cu felul propriu de a înțelege lumea, în toate culorile ei. Doar grămăticii și geometrii mai cred că de la capătul de început al lumii totul a rămas neschimbat. Culoarea unei epoci o dau cărțile populate cu personalități sau personaje din realitatea imediată, o dau gândurile ce se gândesc pe ele într-un anume fel acum, o dau cercetările fundamentale din varii domenii, destinate doar specialiștilor de mai târziu. Marea groază a omului de cultură ce mai crede într-o Apocalipsă nimicitoare a tot ceea ce e viu este că tocmai aceste urme ale trecerii oamenilor pe pământ vor dispărea, pentru că ceilalți, oamenii, mor mereu, la toate vârstele, unii fără să mai apuce să se bucure de tot ce s-a scris până la ei.

În umbra scribului din Muzeul de Egiptologie stau generații de oameni pentru care lumea reală este doar o paralelă la lumea lor, din care își extrag subiectele ori pe care o cercetează în niște detalii nu la îndemâna oricui ar fi dornic să le afle. Stau toate poveștile despre viețile scriitorilor al căror nume a rămas în istoria scrisă a lumii, ca un surplus de informație trebuitoare doar celor ce le vor urma calea. Anonima statueta care-l reprezintă cu un chip fără expresie, cu niște ochi ce privesc înainte, peste timp, devine în fața omului de cultură de azi chintesența mărturisitorului, a omului așezat în mijlocul comunității sau în apropierea celui ce o conduce, a mitologiilor ce împânzesc imaginarul colectiv cu sumedenie de zei adunați de prin preajma oamenilor, ca niște amulete purtătoare de noroc sau nefericire, pe care trebuie să le porți la tine ori să te lepezi de ele, a unui întreg univers uman trăitor peste câteva milenii de istorie într-un spațiu geografic.

Cu un număr dat de semne hieroglifice, aflate la limita dintre pictură și grafică, simpla lor asociere reușind să dea alte semnificații mesajului, scribul a recompus în tăcere istoriile sângeroase sau de măreție ale celor ce au condus o țară peste patru milenii, fără a se depărta de cutumele lor, de legea înțelegerii omului în relația lui cu cosmosul și natura din jur. Ca peste timp, tot cu un număr limitat de semne, literele, scribul de mai târziu să compună idei, mesaje, chipuri ale contemporanilor, gânduri și sentimente, să lase o mărturie asupra sufletului unei epoci, așa cum a văzut-o un om așezat în mijlocul comunității sau în apropierea celor ce o conduc,

adunând din neantul imaginarului colectiv urme ale simbolurilor zeilor vechi, ce s-au păstrat ca niște umbre ale lor în cugetul oamenilor.

Dar privirea albă a scribului lasă să se înțeleagă și faptul că nu a putut vedea chiar totul, că și el era un simplu om, un meșteșugar cu carte care poate că n-a înțeles în detaliu chiar toate subtilitățile oamenilor din jurul lui ori poate s-a ferit să le spună, să le pună pe hârtie spre cunoașterea celor de mai târziu, niște simpli străini. Nimic emfatic, chiar dacă nu o dată scribul va fi fost și sfetnicul faraonului, în competiție deschisă cu marele preot, a cărui figură stă risipită în tot atâtea simboluri ale zeilor de atunci, fără ca posteritatea să-i cunoască în vreun fel chipul. Totul ostentativ la scribul de mai târziu, din epocile de glorie ale literaturii europene, când figura lui era confundată cu a zeului, când cuvântul său avea greutatea unei sentințe privitoare la un om sau altul, dar care arareori a fost luat de sfetnic de vreun conducător, între cei doi ducându-se lupta surdă pentru trecerea în eternitate, statuile lor în bronz afundându-se alături în viitor.

Gestul mâinii înțepenite pe o hieroglifă trimite la puținătatea mișcărilor pe care trebuie să le facă un scrib, la puterea de a sintetiza doar ceea ce e mai important și demn de a fi consemnat, ca mesajul său să fie cât mai limpede și concis, chiar dacă urmașii lui vor descoperi în spatele fiecăruia papirus o istorie întreagă. Peste timp, în umbra diluată a scribului se adună mii de kilometri de suluri de hârtie, menite să se așeze ca niște perne pe tronul noului faraon, să-l ridice în ochii lumii chiar și atunci când se leapădă de ea, chiar și atunci când lovește în credințele ei. Căci trăind mereu doar în propria lume, unde cel puternic și cel slab stau alături, pe scaune egale, urmașul scribului se simte părtaș la facerea și desfacerea lumii, a destinelor oamenilor reali, și încearcă să ia locul faraonilor pe care-i sfătuiește, acoperindu-se de furia unei glorii ce-i va grăbi ieșirea din istorie.

Umbra scribului e cea a iconarului anonim din Bizanț, care umplea cu povești sacre pereții bisericilor, lemnul sau sticla, pânza sau ocnițele chipurilor din icoanele de aramă și argint, urmaș al pictorilor sihaștri de la Fayum, pentru care suprema șansă a existenței erau clipele în care conturau chipurile sfinților sau ale istoriilor lor. Fără dorința ca numele lor să ajungă la ceilalți oameni, dar să se bucure în taină când aceștia se vor fi minunat de frumusețea lucrării lor ori pur și simplu se vor fi rugat la chipul sacru de pe pânză, lemn sau sticlă, ca și atunci când ar fi avut în fața lor pe unul dintre mesagerii lui Dumnezeu. Nimic din toate acestea în voluptuoasa civilizație europeană, unde arta aduce în prim-plan numele celui ce o creează, unde capodoperele fac adesea compromisul de a pune semnul egal între cel ce le-a comandat și mesajul sacru pe care trebuie să-l transmită.

Nimic sacru în gestul scribului de azi, gata oricând să-și așeze sub scaunul său ineptii pe care grăbitul cititor le ia drept adevăruri supreme. Nimic din simplitatea felului scribului egiptean de a ține papirusul pe genunchi, când calculatoarele pot da informații neesențiale, dar compromițătoare, despre oricine și oricând, într-o egalizare a tuturor ființelor umane pe fiecare dintre palierele unde i-a așezat societatea, puterea banilor, talentul, vanitatea, politica, încât în spatele fiecăreia dintre aceste personalități efemere stă un personaj ce încearcă să fie în același timp și faraonul, și marele preot, într-o lume reală, de dincoace de universul lui paralel.

Ce va rămâne din toate acestea? Nimic, atâtea vreme cât cărțile se tipăresc în tiraje confidențiale, pe care le citesc doar puținii ce mai văd în scris o artă și nu un divertisment sau o diversiune, când memoria artificială înghite filă după filă din memoria scrisă, pentru a fi folosită de nimănui ori unui mic grup de oameni, incapabili să se mai ocupe cu altceva. Umbra scribului se diluează. După șapte milenii rămâne doar statueta ce-l reprezintă, ca simbol al mesajelor unei lumi către viitorime, ca element peren al civilizației umane, care nu poate rezista în timp decât pe locul lui discret, cu un papirus pe genunchi și o trestie în mână.

CORPUL ȘI SPIRITUALITATEA PIA BRÎNZEU

Pentru a evolua spiritual, prezența și ritmurile corpului, cu tot ce înseamnă instinctele și nevoile sale, trebuie reduse, încetinite, anulate. Exercițiile spirituale ale preoților creștini, rugăciunile budiste sau meditațiile yoghine sunt făcute în liniște și nemișcare, într-o luptă continuă împotriva unui fizic care este prea agitat pentru a permite sufletului să evolueze cu adevărat.

Există două notabile excepții: una este reprezentată de dansul călugărilor derviși, o rotire prin care dervișii cad în transă pentru a stabili contactul cu lumea transcendențială; cealaltă o reprezintă corpul actorilor și jocul lor pe scenă.

Dervișii sunt membrii unor secte musulmane sufite, cunoscute pentru ascetismul lor extrem și pentru ritualul prin care ajung la extaz religios, învîrtindu-și corpul în jurul inimii, de la stânga la dreapta. Brațele, la început încrucișate peste piept, se deschid larg, mîna dreaptă îndreptându-se spre cer, pentru a primi binecuvântarea divinității, iar cea stângă spre pământ, îmbrățișând întreaga umanitate într-un gest de dragoste. Prin rotire, haina albă se desface și ea, ca un lîntoliu uriaș, îngropând ego-ul, considerat cel mai de seamă dușman al unui om pornit pe drumul evoluției spirituale.

Cealaltă excepție, mai apropiată de noi, este lumea teatrului. Conform teoriei dezvoltate de Gordon E. Craig și preluate de discipolul său român, Haig Acterian, regizorii și actorii sunt mai importanți decît autorul și textul dramatic. Jocul scenic, esențializat pentru a sugera realitatea fără să o mai imite, a revoluționat teatrul tradițional de la începutul secolului XX. Prin puterea corpului său, actorul stabilește o atmosferă specială: el creează o zonă a spiritualității unde puterea de înțelegere a publicului este amplificată. Evadînd din realism pentru a accede la simbol, actorul răstoarnă șabloane, corectează vicii și impune publicului un nou și neașteptat punct de vedere. Corpul devine astfel o sursă a iluminării, a gândului generos, a puterii de a comunica cathartic și de a purifica sufletul. În acele clipe de intensitate drama nu este doar o imitație a realității, făcută de personajele în acțiune, așa cum o definea Aristotel, ci devine o soluție mîntuitoare.

Corpul nostru cunoaște și el asemenea momente de intensitate dramatică atunci când ne îndreaptă, prin motoarele sale, spre eroare și spre răsufletul greu al pămîntului, acolo unde viețuiește Caliban. Putem scăpa doar dacă, asemenea lui Prospero, ridicăm privirea în sus și soluționăm, ca actorul ce-l interpretează pe scenă, raportul dintre cele văzute și nevăzute în favoarea celor din urmă.

KARAOKE ADRIAN BODNARU

**Ninsorile se despărteau între ele
cu un tren, cu un camion,
cu un ataș de motocicletă prin
albăstrele;
apoi, cu bicicleta, cu mâinile mele
goale, luate de pe ghidon.
Doar o urmă de gheară
se usca în poteca de beton
mai greu decît camera de la drum
prin care treceam tîrînd o sfoară
albă ca pozele din duminica de la
capătul ei.**

**Rămâneam acolo, oricum,
prea mult lângă patul cu tei
și două cutii de pantofi încălțați o
singură dată,
în același loc și pe aceeași vreme
urâtă, de dinainte de altădată,
ca să poată cineva să mă cheme
de departe, de afară.
Începeam, când întîrzii, să vin
prin cămașa de noapte, de seară
și de tot mai devreme
cu câte puțin.**

NOU la CARTEA ROMÂNEASCĂ

DEAL-VALE-DEAL HAI PARIU! ROBERT ȘERBAN

E vremea topurilor, dar și a pariurilor literare. Cum la noi chiar și editorii știu... vag ce vor arunca pe piața de carte a acestui an, am tras cu ochiul pe la alții, până am nimerit în "The Times". Publicația londoneză a publicat în 6 ianuarie o previziune despre ceea ce ar putea fi "hot" în 2007 în Marea Britanie. Printre subiecte: spioni, Stalin, super-motoare și... o Tamisa idilică. Dintre cărțile de non-ficțiune, criticii de la "The Times" cred că vor avea succes mai multe titluri. Ordinea ce urmează este aleatorie. "Cărțile" se vor face din mers! Prin urmare, atenție la:

1. Autobiografia lui Eric Clapton, *The Autobiography*, care va fi lansată concomitent cu o antologie muzicală a întregii sale cariere și cu turneul mondial pe care superstarul îl va face anul acesta.

2. Michael Palin, *Palin's New Europe (Noua Europă a lui Palin)*, un volum de călătorie prin Europa de Est – Croația, Bulgaria, România, Polonia. (*Himalaya*, o altă carte inspirată din călătoriile lui Palin – celebru și pentru serialul TV pe care îl realizează –, a fost bestsellerul nr. 1 timp de 11 săptămâni consecutive).

3. Fostul premier englez, John Major, are toate șansele să dea lovitura cu o carte despre... sport. *More Than A Game: The Story of Cricket's Early Years (Mai mult decât un joc: povestea primilor ani ai crichetului)* prezintă evoluția unuia dintre cel mai iubite sporturi britanice, crichetul, de la origini până la începutul secolului 20.

4. Memoriile lui Günther Grass, *Peeling the Onion* – în traducere din germană, (*Curățând ceapa*) –, au provocat rumoare la apariție, în vara anului trecut, când autorul a șocat opinia publică dezvăluind faptul că a fost membru al SS. Recomandarea din "The Times": "Ajungeți la sufletul omului care își deschide romanul cu o frază ucigătoare: «E cert: locuiesc într-un spital de boli mintale»".

5. Actorii Ewan McGregor și Charley Boorman descriu, în *Long Way Down (Lungul drum la vale)*, povestea expediției lor pe motocicletă prin Africa. (*Long Way Round – Lungul drum de jur împrejur* – un volum despre călătoria lor în jurul lumii, a fost un bestseller în 2005.)

6. Peter Ackroyd urmărește în *The Thames (Tamisa)* drumul Tamisei de la izvoare până la vărsarea în mare, condimentând relatarea geografică cu elemente de istorie, arhitectură, comerț, artă, trai cotidian.

7. Editorialistul de la "The Times", Ben Macintyre prezintă în *Agent Zigzag* povestea inedită a lui Eddie Chapman, un agent dublu britanic care a fost recrutat de serviciile secrete germane în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Publicația clasifică volumul drept unul cu mai multe întorsături de situație decât ultimul James Bond...

8. Studiul lui Charles Leadbeater, *We-Think (Noi-gândim)*, explorează modul în care creativitatea de masă – se are în vedere, aici expansiunea unor site-uri ca Wikipedia și YouTube – poate schimba cursul lucrurilor în lume. (Google tocmai a plătit recent aproape 900 de milioane de lire pentru "YouTube", MySpace a fost cumpărat de News Corporation, companie mamă a "The Times", iar Wikipedia devine din ce în ce mai populară pe zi ce trece.) Pont: o primă versiune a cărții se găsește on-line, la www.wethinkthebook.net.

9. Autoarea Germaine Greer pare foarte bine cotate cu *Shakespeare's Wife (Nevasta lui Shakespeare)* – biografia lui Ann Shakespeare, soția celui mai celebru dramaturg. Un personaj cu reputație de femeie disperată, deloc atrăgătoare, zice-se, o adevărată... scorpie.

10. Publicația îl girează în alb pe David Hart Dyke, autorul lui *Four Weeks In May (Patru săptămâni în mai)* – o mărturie a fostului căpitan al distrugătorului de rachete HMS Coventry despre bombardarea și scufundarea navei în timpul conflictului din Falkland, în mai 1982, de către trupele aeriene argentinene. 19 marinari și-au pierdut viața în acel incident.

11. Simon Sebag Montefiore anunță să facă furori cu *Young Stalin (Tânărul Stalin)*. Cartea se focusează, după cum îi spune și titlul, pe anii de tinerețe ai lui Stalin. (Acum doi ani volumul lui Montefiore *Stalin: The Court of the Red Tsar – Stalin: Curtea țarului roșu*, a câștigat premiul History Book of the Year).

12. Max Hastings, *Nemesis: The Battle for Japan 1944-45 (Nemesis: Bătălia pentru Japonia, 1944-45)*. O istorie comprehensivă a operațiunii navale, militare și aeriene care s-a încheiat la multe luni după Bătălia pentru Europa. Conform HarperPress, cartea "Are toate premisele să devină unul dintre cele mai importante volume istorice ale lui 2007."

Să vedem ce-o să apară dintre aceste cărți în România. Și mai ales când. *Long life!*

TIMIȘOARA CULTURALĂ – UNDEVA ÎN EUROPA RADU PAVEL GHEO

Ne place să credem că Banatul și, desigur, Timișoara au fost dintotdeauna un spațiu european, adică nu numai ceva diferit de restul "levantin" al României, ci și ceva mult mai apropiat de Occidentul civilizat, modelul nostru de două secole încoace. Cei de aici au încercat mereu să-și evidențieze identitatea europeană (și adesea pe bună dreptate), iar noaptea de 31 decembrie 2006 spre 1 ianuarie 2007, noaptea Anului Nou și a intrării oficiale a României în Uniunea Europeană, a însemnat pentru oficialitățile orașului și județului o ocazie de a marca încă o dată ideea de mai sus.

Toate orașele mari din România au încercat să facă din momentul intrării în 2007 (și în UE) un eveniment special. Am văzut la televizor spectacolele din București, Iași, Sibiu (capitala europeană a culturii în 2007) și, desigur, Timișoara. Sărbătoarea organizată în Piața Victoriei din Timișoara m-a impresionat cel mai mult – și nu patriotismul local mă face să declar așa ceva. Ca originalitate, show-ul de muzică și lumini "Undeva în Europa", bazat pe proiectul muzical al lui Ilie Stepan, poate fi comparat în contextul dat cu spectacolul din 1 ianuarie al trupei franceze Groupe F. În plus însă, "Undeva în Europa" a însemnat și o reprezentare muzicală de cea mai bună calitate, creația unui muzician unic în România. Și n-a fost numai atât. Au mai fost și Blazzaj, Cargo, Bega Blues Band, Implant pentru Refuz – formații de muzică prestigioase și (lucru demn de remarcat) timișorene.

Subliniez *timișorene* pentru că, dincolo de mândria localistă, tocmai existența în Timișoara a altor formații importante în muzica românească de azi marchează valoarea propriu-zisă a spațiului cultural timișorean. Presupun că n-ar fi fost greu să fie aduse și aici câteva vedete ori foste vedete ale muzicii pop, rock sau jazz din Europa ori de altundeva. Alte orașe au făcut-o. Dar, pe de altă parte, în alte orașe (poate cu excepția Bucureștiului) ar fi fost destul de greu să se elaboreze un spectacol coerent și de calitate doar cu resursele locale. Astfel, manifestarea a fost și o demonstrație de clasă într-una din puținele zone culturale în care Banatul și Timișoara domină restul țării. Există, bineînțeles, și aici scriitori valoroși, teatrul are în Banat o tradiție îndelungată și realizări remarcabile, artiști plastici din zonă au succes și în România, și în străinătate. Însă fără numele și formațiile timișorene istoria muzicii autohtone, de la cea de factură clasică până la rock și muzică alternativă, ar fi înfiorător de săracă. Iar Ilie Stepan, Pro Musica și Stepan Project sînt puncte de reper majore.

Așa se face că am rămas uimit cînd am văzut pe prima pagină a cotidianului local *Renașterea bănățeană* din 3 ianuarie 2007 un titlu cel puțin ciudat: "Atmosferă de milioane pe muzică de doi bani". Era greu de crezut că articolul se referea la același spectacol. După ce l-am citit, mi s-a părut greu de crezut și că titlul articolului se referea la conținutul propriu-zis. Nu foarte bine scris, textul vorbea despre "o muzică superelitistă", care ar fi dat impresia "că ne pregătim de culcare sau că ne lingem rănile" (ciudată apropiere, dar... mă rog). Bine, presupun că aici era vorba de plata unor polițe sau de cine știe ce neînțelegeri răzbunate în ziar, dar un pic de coerență nu strica. Ori muzică de doi bani, ori superelitistă. Iar în ceea ce privește elitismul... îmi cer iertare pentru răutate, dar știu că Guță, Regele Manelelor, avea deja contract pentru revelion.

Poate că nu trebuia să comentez textul amintit. Dar mi s-a părut ciudat – și, totodată, trist – că un spectacol care, cînd a fost amintit, a fost și elogiat în toate cotidienele din țară ajunge să fie criticat superficial tocmai în Timișoara. Desigur, spectacolul de lumini, baletul scenic ori concepția generală pot fi judecate cu mai multă sau mai puțină asprime, în funcție de gusturi. Dar în ceea ce privește muzica... nici Ilie Stepan și nici ceilalți muzicieni prezenți în noaptea de revelion pe scena din Piața Victoriei nu meritau așa ceva. Cei care au ascultat *Undeva în Europa*, o operă impresionantă, de mare respirație, o știu prea bine. Dar probabil că nimeni nu-i profet în țara lui. Nici măcar compozitorul celei mai triste și mai glorioase piese muzicale despre Revoluția din Decembrie 1989, *Timișoara*.

Pînă una-alta însă (ca să revin la lucrurile importante) show-ul de revelion din centrul Timișoarei, aducînd laolaltă formații din generații diferite și genuri muzicale diverse, a marcat, cum am spus, o idee. Una importantă: că în muzică Timișoara rămîne o forță culturală de prim rang a României. E plasată deja – de multă vreme – pe harta culturală a țării "undeva în Europa".

LINIA ORIZONTULUI DE ION BARBU

MARA, BOCIOACĂ, HUBĂR ET ALII ÎNTRE KARL MARX ȘI MAX WEBER

DANIEL VIGHI

Problematica statutului social a fost subiect al unor dezbateri ample în sociologia clasică. Sub denumirea de Status, dublată de aceea de grupuri de status, dezbaterile a fost prezentă în studiile lui Max Weber și s-a impus prin analiză comparată cu aceea a claselor economice, așa cum au fost ele definite în filozofia marxistă. Conform unui studiu [vezi TURNER, *Statusul...*] al stratificărilor sociale, "*relațiile sociale*" din societatea modernă "*se mută dinspre status spre contract*" [TURNER, *Statusul...*:53 ș.u.] printr-un un "*proces istoric profund de secularizare*". Teza aceasta "*aflată la temelie sociologiei religioase a lui Weber* se regăsește în romanul lui Ioan Slavici prin chiar felul în care se produce această dislocare spre modernitate prin surparea unor bariere ale vechilor poziționări sociale în favoarea unora noi de felul Statusului (sau standing-lui) dobândit, înțeles în sens weberian ca "*relații asociative deschise*". Dificultatea de percepție a conceptului se regăsește în chiar formularea conceptului în care adjectivul "*dobândit*" provine dintr-un participiu. Acesta din urmă se înscrie în seria sinonimică "*împărtășire, părtășire, părțitiv*" [SECHE, DICȚIONAR...: 642] care explică mai bine ceea ce Weber înțelegea prin "*interrelaționări asociative deschise*". "*Status dobândit*" este numele unei procesualități, al unei deveniri și reconfigurări permanente, ca expresie a unei voințe de afirmare într-o lume care permite acest lucru.

Între *Statusul moștenit* și cel *dobândit* diferența semantică, în sens weberian, poate fi tradusă în sintagme ale unei fenomenologii sociale: Status ca procesualitate vie și permanentă pentru *Status dobândit* și încremenire socială prin moștenire implacabilă prin *Status moștenit*. Cel dintâi este specific celor care devin din punct de vedere social: ambițioșii, dar și ariviștii, performerii sociali, culturali, economici dar și parveniții în situația în care devenirea nu are acoperire axiologică. Ceilalți, actorii Statusului moștenit, sunt beneficiarii unui status de tradiție medievală, al nobleței prin naștere în cazul regilor și nobililor sau, în vremea modernă, a grupurilor definite etnic sau prin apartenență la diferențieri de sex.

În tot cazul, conceptul dintâi aparține modernității sociale, este expresia dinamică a unei deveniri neîntrerupte, pe când al doilea concept acoperă semantic o lume a încremenirii. Așadar, pe de o parte devenire și acțiune, de cealaltă, încremenire și reacțiune. Cum am mai spus, unul aparține mai ales lumii moderne, celălalt mai ales vârstei medievale a Statusului. Seria sinonimică a celor două adjective provenite din participii: dobândit și moștenit, pot diferenția și limpezi semantic conceptele. *Moștenit* are seria sinonimică: "*congenital, ereditar, înăscut*" [SECHE, DICȚIONAR...: 547]. Substantivul *moștenitor*, cu sufixul nomen agentis -*tor*, își are implicite dimensiuni sociale în sensul stabilit de Weber: "*succesor, urmaș, moșnean, clironom*" [SECHE, DICȚIONAR...: 547]. Pe de altă parte, *dobândit* are sinonimic o serie care presupune implicit "*interrelaționări asociative deschise*": "*a căpăta, a obține, a primi, a prinde, a încasa, a obține, a agonisi, a procura*" [SECHE, DICȚIONAR...: 547].

Viața Marei, a cuplului Persida-Națl, subsumează aria semantică a ambelor concepte weberiene și, prin ele, luminează

stratificările sociale în lumea Banatului istoric. Și Marx și Weber sunt prezenți în roman: cel dintâi prin ceea ce Turner, pe urmele analizelor lui Weber, socoate a fi "*existența claselor economice bazate pe diferențe de posesiuni sau de capacități de piață*", adică a "*aparității «legăturii banilor» și a capitalismului*" ca orânduire condamnată istoric, pe de o parte, și "*viziunea lui Weber asupra apariției relațiilor asociative deschise*" ca premisă a noilor stratificări sociale în care coexistă clasa social-economică alături de grupurile de status. "*Legătura banilor*" pomenită de Turner ca fundament al stratificării sociale din perspectiva "*claselor economice*" din marxism se regăsește în felul în care se comportă Mara în felul condamnat etic (în filosofia marxistă și în medievalitatea creștină) al bancherului:

"*Au simțit-o și cei strămtorați pe Mara că ar putea, dac-ar voi, să le vie într-un ajutor, așa, cu o sută, două, fie ca să-și cumpere o pereche de boi, fie ca să-și dreagă casa, fie ca să împlinescă prețul unei vii ori al unui pământ scos în vânzare. Până la toamnă, cu camătă bună, se înțelege.*"

- N-am, zicea Mara. De unde aş putea să am eu?

"*Și asta i-ar fi și rămas vorba, dacă n-ar fi fost la mijloc și camăta. Chiar mică fie, dar tot e ceva*". [SLAVICI I:261]

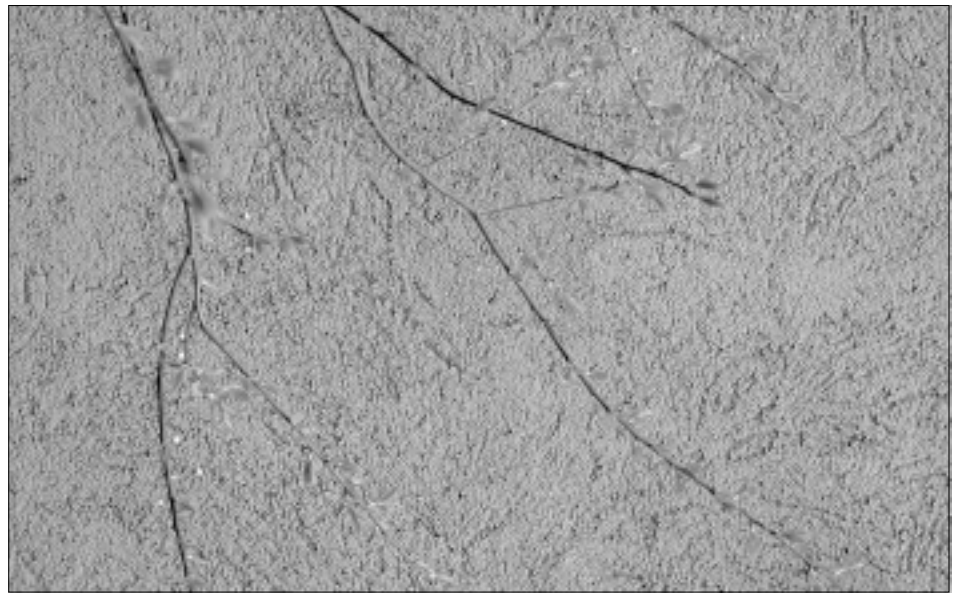
Bariera interdicției străvechi a împrumutului cu dobândă este depășită, iar secularizarea - ca temei al capitalismului în teoria weberiană - se impune în fața medievalului tabu etic și religios al banului. Acesta, după Jacques LE GOFF "*a jucat un rol important în lupta societăților, ce trăiau într-un cadru de economie naturală, împotriva invaziei economiei monetare. Această retragere înspăimântată din fața piesei de metal prețios înțețește blestemele teologilor medievali împotriva banilor - cele ale sfântului Bernard, de pildă - și stimulează ostilitatea la adresa negustorilor, atacați mai ales ca zarați sau cămătari*"[GOFF, *Pentru un alt Ev mediu* ... :152/153].

Pe de altă parte, în teoriile stratificării sociale clasice "*abordările marxiste*" (...) dau "*în general prioritate relațiilor dintre clasele economice, considerând că procesele economice sunt cele mai importante trăsături ale tuturor societăților. De aceea, teoriile marxiste se confruntă cu probleme când vine vorba de etnicitate, distincții de vârstă sau relații dintre sexe*." [TURNER, *Statusul*:53].

Este ceea ce romanul lui Slavici ilustrează din perspectiva dublă a teoriei marxiste și a celei weberiene referitoare la clasele economice și grupurile de status, de care am amintit. Mara aparține clasei mijlocii - aceea care, în cele din urmă, a contrazis istoric teoriile marxiste. Middle class-ul, cum i se spune astăzi, mai precis dezvoltarea lui spectaculoasă, a sfârșit prin a disloca barierele conflictuale ale luptei de clasă dintre burghezie și proletariat. Același fenomen a subminat profetica împlinire a solidarității de clasă care s-ar fi datorat celebrei transformări istorice a proletarietului - de la conștiința de clasă în sine la aceea pentru sine - pe care se baza întreaga viziune a teologiei marxiste. Nu s-a întâmplat așa deoarece Mara, Bocioacă și cei din preajma lor, în condiții de libertate a grupurilor de status din Europa postbelică

occidentală, vor dobândi alte configurații sociale, diferite de acelea imaginate de Karl Marx. Este adevărat, pe de altă parte, că în estul european, acest proces al devenirii sociale a clasei mijlocii a fost întrerupt brutal de comunism. Năruirea ideologiei confronționiste, ca expresie a unui darwinism social specific societății industriale din secolul XIX, va fi accelerat de explozia societății de consum și a ideologiei consumiste în societatea postmodernă.

Fragment din esul monografic *Onoarea și onorariul*, în curs de apariție la Editura Cartea românească.

LITERATURĂ CU PATALAMA?

VIOREL MARINEASA

Mai îi auzi pe câte unii plângându-se că, după '90, au năvălit în universități tot felul de neaveniți, care tentează să pogoare ștaiful academic de pe înălțimile dumnezeiești la care-l aburcaseră niște iluștri șoareci de bibliotecă. Valul subversiv ar fi alcătuit din scriitorăși, poetaștri, foiletoniști, croncănicari de gazete, înși fără operă solidă prinsă între patru scânduri, după înaltul tipic. Numai că nou-veniții, chiar dacă se mai abat de la canonul didactic consacrat, au știința de a-i apropia pe studenți de *umanioare* în alte moduri, nu neapărat prin evenimente editoriale la care mișună cei din secta hapsână a pișcotarilor, dedulciți mai degrabă la cele sortite burții decât la cele făcute pentru spirit; nici cu dinadinsul prin ademenire pe căile labirintice ale *blog*-urilor, ci prin metoduri din cale-afară de diverse, care, de ce să n-o spunem, reprezintă uneori taine de fabricație. Căci li s-a dus buhul unor dascăli de școală nouă (iertat să fiu că nu-i citez decât pe câțiva) la cursurile cărora vin școleri-puzderie din lumea largă. Așa pățesc Ruxandra Cesereanu, Ovidiu Pecican, Mircea Cărtărescu, Simona Popescu, Ion Bogdan Lefter, Gheorghe Crăciun, Alexandru Mușina, Andrei Bodiu, Caius Dobrescu, Al. Cistelean, Virgil Podoabă, Cornel Moraru, Aurel Pantea, Ion Simuț, Adriana Babeți, Cornel Ungureanu, Mircea Mihăieș, Șerban Foartă, Marcel Tolcea, Smaranda Vultur, Daniel Vighi... Și, pentru depresia cărcotașilor căzuți din eden în subsoluri, persoanele amintite mai sus (și multe altele) și-au clădit de pe-acuma o operă, una cu dublă bătaie, care să corespundă, adică, procustienelor rigori academice, dar care să însemne și literatură vie, demnă de cunoscut și pe alte meridiane. În ciuda feluritelor obstrucții imaginate, unele venite de sus-sus (vezi cazul proiectului *A Treia Europă*), cariera profesională a acestor oameni nu mai poate fi stopată. Din păcate, în ce privește Timișoara, prin politica sforilor și a bunului plac, botezată "autonomie universitară", s-au pierdut o serie de oportunități în promovarea unor tineri cu perspective excepționale. Tot răul spre bine însă, deoarece, prin deturnări, destui au ajuns în ipostaze care-i miră și-i supără pe cei ce au lucrat ca să scape de ei: Dorian Branea e directorul Institutului Cultural Român din Varșovia, Marius Lazurca a fost uns ambasador la Vatican, Sorin Tomuța și Tinu Părvulescu își văd de treabă în universități canadiene și americane.

Ar mai fi o lecție de învățat pentru cei ce tratează literatura ca pe o "dexteritate" sau ca pe un "pretext". Doamne ferește să-i transformăm pe toți scriitorii în universitari! O dată, că n-o să meargă. Unii n-au chef, alții nu pot, nu întrunesc condițiile, n-au dotarea necesară etc. Dar putem să tragem cu ochiul peste gardul altora, fie americani, nemți, englezi sau ce-or mai fi. Universitățile au programe speciale, parteneriate cu scriitorii considerați importanți (vezi, în acest sens, dar cu riscurile de rigoare! romanele-reportaj ale lui Charles Bukovsky), constând în lecturi, cursuri libere. Cred că Mircea Horia Simionescu, Petre Stoica, Mircea Ivănescu, Paul Eugen Banciu, Ioan Groșan, Cristian Teodorescu ar avea să le spună destule studenților de la Litere. Și chiar să-i eclipseze pe profesorii lor cu patalama.

LE GOFF, Pentru un alt Ev mediu ...: GOFF, Jacques Le. Pentru un alt Ev mediu. București: Meridiane, 1986.

RORTY, Contingență...: RORTY, Richard. Contingență, ironie și solidaritate. București: ALL, 1998.

SECHE, DICȚIONAR...: SECHE, Luiza, SECHE, Mircea. DICȚIONAR DE SINONIME AL LIMBII ROMÂNE București. Editura Academiei RSR, 1982.

SLAVICI, I: SLAVICI, Ioan. Nuvele. Mara. București: Editura Fundației Culturale, 2001.

TURNER, Statusul: TURNER, Bryan S. Statusul. București: Du Style, 1998.

harfa de iarbă

1982. NIGHTS IN BLACK SATIN RUXANDRA CESEREANU

în prima mea tinerețe am avut parte de poeți blestemați și iluminați de bărbați ahtiați după sinele lor ca după o femeie fatală și sinucigașă drept care adesea călătoream și mă înfierbântam după zgâlțâielile vieții care mă zgândăreau în piele. blestemații de odinioară erau bărbați trecuți de treizeci de ani alcoolici fumători chiar morfinomani cu toate acestea nu miroseau urât ci doar a altceva decât eram obișnuită miroseau a moarte dorită și parțial sfințită spre deosebire de poeții de astăzi care miros a nesimțire și a trufie ori chiar a rahat. cititorule ai priceput deja bărbații vizionari de odinioară erau pentru mine niște făpturi dostoievskiene care mă fascinau creierul mi se desfăcea în petale de cuarț doar când îi auzeam vorbind despre poezie ca despre o javră superbă și trădătoare. de dorit firesc așa cum dorește o femeie un bărbat la asta nu mă pricepeam eu îi iubeam doar pentru singurătatea și alienarea lor de jaguari mi-erau un fel de tați tineri de care mă-nconjuram ca de niște brățări magice iubeam și femeile lor de plastiglas frumoase urâte deștepte proaste le iubeam fiindcă îi ajutau să mai trăiască un pic pe bărbații aceia fiindcă-i spălau îi hrăneau îi pieptăneau și chiar fiindcă deși rar făceau dragoste cu ei ca să-i mai îmblânzească și să-i aducă la realitate fiindcă le tăiau unghiile. nu le iubeam atunci când le tăiau părul și bărbile și asta fiindcă întotdeauna am fost vrăjită de părul bărbătesc. părul lor era o plapumă stelară în care îmi plăcea să mă-nvelesc la miezul nopții ca să-mi fie cald și bine. dar să mă întorc la călătoria spre Naiba. aveam nouăsprezece ani când am pornit-o mai mulți zurbagii cu caș la gură spre vestul țării era un oraș se zvonea mai viu căruia nu-i căzuseră dinții de tot. și-odată ajunși aici a început o rătăcire în noapte de haimanale și câini de pripas nu eram singură ci cu încă doi de teapa mea tot poeți și ei o fată pitică fără sâni care mai târziu a ajuns în himalaya și apoi s-a călugărit undeva prin ardeal și un năltărog obsedat de zăpezile negre din munții carpați care apoi a ajuns bețivan suprem a vândut toate lucrurile din casă ba chiar și pe maică-sa a vândut-o pe o sticlă de vodcă. amândoi aveau ceva rusesc și tibetan în ei. cât despre mine, să zicem că eu eram normala. suprema normală. dar oare lucrurile chiar așa au stat? deja în amurg orașul se preschimba într-o zonă cu sufletul tăiat și mărunțit ca ceapa pentru tocăniță vreau să spun că o ceață de hrubă și o singurătate ațoasă prindeau contur și intrau în

pori lihnite și cu limba scoasă amușinând orice și pe oricine s-ar fi lăsat vânat. eu știam însă că nu mi-era frică ori că nu mi-era scârbă trupul mi se preschimba într-o târătoare sublimă într-un strălucitor melc uriaș cu care alunecam pe șinele de tramvai uneori împiedicându-mă din pricina bocancilor cu țințe și a beretei gavroche pe care nu le dădeam niciodată jos din picioare ori de pe cap. timișoara era prin 1982 când s-a petrecut călătoria mea la Naiba un tărâm doldora de optzeciști recidiviști care scriau chestii în transă provocată iar eu mă lingeam pe buze din pricina aceasta și îmi spuneam de aceea iată niște indivizi care simt nemaivăzut și nemaiauzit iată cum creierul lor a devenit foiță de biblie. două nopți la rând am rătăcit prin odăile unor alcoolici care recitau cu un satâr în mână poeme despre crimă și pedeapsă sau care ascultau phoenix bolborosind mantre două nopți am băut absint preparat clandestin și coniac de casă două nopți am ingerat poezie până mațele mi-au pleznit de cuvinte noi două zile și nopți nu m-am spălat ci am vrut să rămân în pielea de vagaboandă cu gura lipicioasă de poftă sonoră cu unghiile bine de tot înfipte în carne ca să simt nemaivăzut și nemaiauzit precum bărbații dostoievskieni din timișoara. era între ei unul cu arsură în inimă o dihanie cu putere lăuntrică de grizzli

ion monoran îl chema ar fi putut să fie oricând un raskolnikov sau stavroghin ar fi putut oricând să aibă trupul și sufletul prinse într-o carte celebră al cărui nerv siberian el însuși să fie. nu îmi aduc aminte dacă am mâncat sau am vorbit în zilele acelea am în nări doar un miros oarecare de icre sintetice și salam cu soia și văd totul în mov de parcă aș fi un stânjenel bolnav. peste ani ion monoran a murit a avut loc parcă și o revoluție cu destui morți la timișoara iar poeții de odinioară care recitau cu un satâr în mână au prins cheag în altă parte ori au îmbătrânit definitiv. în mine au rămas însă șinele de tramvai ca niște schiuri fluorescente pe care încă mai călătoresc la Naiba ori strălucitorul melc uriaș atunci când în craniul psihedelic plutește timișoara anno domini 1982.

Institutul Cultural Român de la București a decis să creeze, începând cu 2005, bursele Enescu-Brâncuși, acordate unor creatori români din domeniul artelor plastice și muzicii, care consistă în rezidențe de trei luni la Paris. Printre primii beneficiari ai acestor burse: artista plastică Suzana Fântânariu și jazzmanul Mircea Tiberian. La finele respectivelor lor stagii, întâlnirea dintre acești doi artiști a dat naștere unui proiect incitant bazat pe complexitatea vizuală pariziană pe care artista plastică a creat-o interpretând, recompunând și asumându-și imagini care la origine erau convenționale. Supradimensionate prin proiectare, aceste imagini sunt comentate muzical prin improvizări "impresioniste, gestualiste, constructiviste sau conceptualiste" de Mircea Tiberian. Un spectacol multimedia, o explorare vizuală a auditivului și auditivă a vizualului, a imaginarului european, într-o aventură "eurotică". Spectacolul a fost prezentat la Paris în septembrie și la București în decembrie 2006. Imaginile (re)create de Suzana Fântânariu vor fi de asemenea expuse la Centrul Cultural Francez din Timișoara din 27 ianuarie până în 28 februarie.

DOSTOIEVSKI FM* JUSTIN TIMBERLAKE: JULES VERNE NU LUCREAZA PENTRU MINE

Ziua a 6-a. Astăzi s-a defectat toaleta elefantului. Încă de acum 2-3 zile, mirosul de urină amestecat cu un damf de Diesel nu te lăsa să întârziezi prea mult înăuntru. Ieri le-am văzut pe fete machiindu-se cu oglinjoara în mână, sub lumina chioară de deasupra fotoliilor. I-am spus lui Lars să facă ceva cu lumina. Și cu toaleta. A adus două reflectoare, dar ne-a spus că nu funcționează decât cu elefantul în mișcare. La fel și despre mașina de fum pe care a instalat-o în toaletă (ca să împropăteze aerul). Când am pornit la drum, ne-am înecat în ceață. Nici reflectoarele nu puteau pătrunde prin ea, fișiile de lumină dansau urmărind mișcările elefantului. Ici-colo câte o față de dansatoare cu rimelul scurs pe obraji.

Am tras pe dreapta, chiar lângă un templu. Am făcut un tur, așteptînd ca Lars și băieții să repare elefantul. Călugării ne-au invitat la masă: legume foarte-foarte iuți. După reîmbarcarea în elefant, am simțit toți că trebuie să petrecem un timp oarecare la toaletă. La un moment dat s-a auzit un urlet, ușa s-a deschis și o vocală din spate a început să alerge urlînd pe culoar. Ești plină de căcat, i-am atras eu atenția. Știa și ea asta, așa că a continuat să alerge spre ușa din față, a coborît din mers, i-a ieșit elefantului în față și i-a cerut inginerului s-o stropească cu trompa. Am rîs cu toții, asta pînă ne-am dat seama că toaleta se revărsase și că rahatul se surgea pe culoar – toaleta e așezată la mijloc, cam în mijlocul burții.

Ziua a 7-a. Am petrecut noaptea într-un motel de la marginea drumului, ne-au dus călugării pînă acolo. Spuneau, recomandînd locul, că de pe terasă o să vedem cum aleargă soarele pe spatele Hergheliei de nisip. Am ajuns prea tîrziu, pe întuneric, și n-am mai putut admira peisajul. De-abia dimineață, la cafeaua de pe terasă, întorcîndu-mi privirea către ora trei, am zărit Herghelia. Nu era o aglomerare de stînci, așa cum presupusesem eu, ci un panou uriaș cu reclama la o marcă de țigări pe care n-am voie s-o pomenesc aici. Am rîs, mai ales cînd am văzut și ce scrie pe panou: FUMATUL DĂUNEAZĂ SĂNĂTĂȚII. SERIOS! [...]

Răspunsul la cererea mea de a ni se trimite un autocar în locul elefantului defect: din păcate, Chery Motors, sponsorul turneului, nu fabrică autocare. Încă. Însă un alt elefant era deja pe drum.

Ziua a 9-a. Am făcut o înțelegere: toaleta va rămîne închisă, chiar și pentru numărul unu. Urma să ne descurcăm cumva în benzinării. [...] Despre concertul de ieri. Era cît pe ce să se sfîrșească înainte de a începe. Unul din cablurile ce țin suspendat submarinul cu care-mi fac intrarea triumfală s-a rupt, iar nautilusul a pendulat, frecîndu-și burta de podeaua scenei. Răsturnat pe o parte, am deschis cu greu trapa, amețit. Definit lucru, mi-am zis atunci: Jules Verne nu lucrează pentru mine.

Ziua a 11-a. Mă întreb: cum arată oamenii care vin la concertele mele? Sînt foarte cunoscut aici, mi-am dat seama de asta tot oprind în benzinării. Ieri, de pildă, din remorca unui camion cu prelată, trei fete îmi trimiteau bezele. Erau foarte atrăgătoare și, îmbujorate de emoție, păreau foarte sănatoase. Purtau ochelari de soare. M-am apropiat de camion, cu gîndul să le dau un autograf, dar s-au ascuns în întunericul prelatei. Înfrînt de mirosul de cauciuc ars din remorcă, m-am îndepărtat. [...] Desigur, e o mare diferență între fetele astea îmbrăcate în treninguri de supraelastic și însoțitoarele trimise de cei de la Chery.

Cu botinele lor italiene și telefoanele lipite tot timpul de ureche, topăind pe culoar, cele două sînt de-a dreptul strălucitoare. Au însă în comun cu modestele mele admiratoare din benzinării aerul copilăresc, pe jumătate naiv, pe jumătate obraznic. Atunci cînd, furios, le-am spus fetelor de la Chery că vreau să trecem cu toții într-un autocar, s-au prefăcut speriate la început, ca niște puștoaice prinse asupra actului. Apoi, după ce-au vorbit o jumătate de oră la telefon – mi s-a părut că între ele, s-au întors mieroase, propunîndu-mi o nouă clauză financiară a contractului, asupra căreia trebuie să rămîn confidențial. Am acceptat clauza și încă un elefant.

Ziua a 12-a. Elefantului cel nou i s-a stricat clima, ne topim de cald și e plin de muște. [...] Vis ciudat azi-noapte. Mă plimbam printre soldați de ceramică, scăldat într-o lumină rozalie. Încercam să găsesc o ieșire. Deodată, chipurile identice ale soldaților au început să prindă culoare, căpătînd trăsăturile fetelor în pufoaică, din remorca cu prelată. Soldații n-aveau ochii umbriți, aveau însă același zîmbet vesel și timp. Și întindeau cu toții mîinile către mine, voiau să mă prindă de fund ori să-mi atingă genitalele. Am luat-o speriat la fugă. Unul dintre soldații-fetiță a reușit să-și strecoare mîna în prohabul meu, i-am simțit atingerea de piatră rece.

Încerc să-mi dau seama de unde mi s-a năzărit visul ăsta. Sînt aproape sigur că vedenia e de la concertul de aseară: L-am rugat pe Lars să îndrepte două reflectoare către public. În primul moment, m-am speriat. Spoturile se mișcau drept, de-a lungul gazonului, înainte și înapoi, fără să lumineze nici un trup omenesc. De-abia cînd au început să se miște în lateral, am descoperit șirurile de oameni, aliniate la câte 7-8 pași unul de celălalt. Un șir masculin, unul feminin. La început spotul se mișcase exact printre rînduri iar mie mi se părise că stadionu-i pustiu.

Ziua a 16-a. Era aproape să întârziem la concertul din Gon Zhuo, din cauza deselor opriri la marginea drumului. Am cerut din nou un autocar, reprezentantele sponsorului s-au prefăcut din nou că vorbesc la telefon. Am hotărît să fac cumva să scap de ele. [...] Am propus ca femeile să nu mai călătorească cu elefantul. Dansatoarele au fost bucuroase de acord să părăsească elefantul, Telefon Pufos și Plici de Santal n-au mai irosit timpul și, cu cîteva convorbiri, au rezolvat problema unui autocar.

Ziua a 18-a. Fetele de la Chery, Telefon Pufos și Plici de Santal, au rămas cu mine în elefant. Mi-au spus că așa spune contractul, trebuie să-mi stea tot timpul la dispoziție. [...] Am început cu pretențiile de vedetă. Doar ca să le șicanez. Am cerut să-mi pună șireturi colorate la toți bascheții. Apoi, am cerut să mi se servească la masă Supă de echinox cu ochi de vițel. Au făcut cumva și mi-au adus ceva în caré, printre tăitei, pluteau niște ochi de mamifer. Dar cel mai tare le-am încurcat atunci cînd le-am cerut să-mi aducă un volum de Jules Verne în limba engleză. Încă nu mi l-au produs.

Ziua a 21-a. TELEFON PUFOS ȘI PLICI DE SANTAL AU RIPOSTAT. În timpul concertului de ieri, am îndrăznit să cobor de pe scenă ca să mă plimb pe aleile formate de șirurile de spectatori. Azi, înainte de a porni elefantul, au urcat la bord doi milițieni și mi-au luat o declarație în legătură cu acest gest imprudent. Am vrut să sun la ambasadă, însă se pare că rețeaua la care sînt abonat, dar al cărei nume n-am voie să-l

pomenesc aici, nu avea acoperire. Am semnat neliniștit traducerea făcută de Plici de Santal. [...] Spre seară, ne-am împăcat din nou. Mi-au așezat în poală volumul de Jules Verne cerut, era *Cele cinci sute de milioane ale Begumei*. Încă n-am apucat să citesc nimic din el, dar o întrebare îmi sfredelește mintea: cine naiba sau ce e naiba e Beguma?

Ziua a 22-a. Azi le-am pus din greu la încercare pe însoțitoarele mele. Am cerut ca în elefant să fie adus un automat cu suc. Sub pretextul că mi-e teamă să nu fiu cumva otrăvit, le obligam să guste cîteva guri din fiecare sticlă desfăcută. Deși m-am împiedicat de cîteva ori de grămada de sticle pe jumătate pline, doar ca să nu trebuiescă să le golesc cu gura, tot eu am cedat primul, cerînd ca elefantul să oprească la marginea drumului. Fetele nici măcar n-au coborît, au rămas ținute în fotolii, păstrînd pe chip o expresie înfiorător de meditativă.

[...] De la afîta suc dulce vărsat pe culoar, elefantul s-a umplut de muște și furnici.

PLUS

La mine, în curtea unde mă duc la servicii, o fetiță blondă, în lesă cu un cățel de pluș. Roz. Face cîteva ture prin fața micii terase unde ieșim la fumat, Cristina-secretara o-ntreabă ceva, nici nu mai știu ce. Oricum, fetița nu răspunde. Dar, privind pe deasupra capetelor noastre, zice doar atît: -Doamne, cățelul ăsta parc-a înnebunit... De cînd l-am vopsit, mușcă pe toată lumea.

* * *

Mică, pe la vreo trei ani, umblînd în patru labe pe sub mese și scaune, întinzîndu-se pe burtă ca să vadă și sub pat. Plîngînd.

- Cărticica, cărticica, cărticica! - Care cărticică? Și scoatem pe rînd toate cărțile de carton cu plante și animale. Plînge și plînge și e tîrziu, ar trebui să se culce. O băgăm în pat, sughite, găsește sub perină un pluș, ceva mic și maro, cu dinții mari. Fericită: - Cărticica! Adică o cîrțiță mică.

AMERIC.A. SAM LIPSYTE: O TEORIE A ARTISTULUI

Să presupunem trei copilași pe o plajă. Să presupunem că stau pe-un cearșaf întins pe nisip și colorează niște cărți de colorat. Primul copil întinde febril culoarea, se agită, hașurează umbre, însă doar în interiorul liniilor ce conturează forma: o cochilie, un far. Cel de-al doilea copil, surd la orice comandament exterior, trece cu creionul peste linii, trasează altele, găsește forme în interiorul formelor, scoate la iveală un fel de sălbăticie pînă atunci invizibilă. Al treilea copil, o fetiță, nu colorează deloc. E distrasă de moliciunea creionului, de senzația că acesta s-ar putea topi sub dogoarea soarelui. Se joacă cu el printre degete, încearcă să-i înțeleagă proprietățile. Trei puști. Întrebarea e: care dintre ei e artistul? Să fie cel care ia lucrurile așa cum sînt, cel care încearcă să smulgă lumină din limitare? Să

fie cel care trece de partea cealaltă? Sau poate că-i cel de-al treilea, cel care nu face altceva decât să contemple unealta pe care-o ține în mînă? Desigur, nici un răspuns nu-i adevărat. A existat un copil, o fetiță, ea era artistul, dar a murit înecată în mare cu cîteva zile în urmă. Ceilalți copii sînt niște ticăloși, pîngăritori ai armoniei, violatori de suflete. Deocamdată continuă să coloreze, sau să nu coloreze, să se concentreze asupra infinitei risipe a atomilor. Nu se văd decât pe ei înșiși. Marea își sparge valurile de țăr_m. Soarele scoate un sunet. Fluxul aduce la mal cadavrul fetiței înecate, prins în ghirlande de frunze ce seamănă cu niște bancnote mototolite. Nimeni nu-și făcuse prea mari speranțe.

Traducere: Adrian Viorescu

Traian Băsescu încearcă să-și reîntre în formă. Ca să și-o verifice, trece și el pe la Sala oglinzilor. Găsește pe masă însemnările lui David Berman: „complexitatea bizantină a durerii de spate”... Hm! Sună bine. Iar Traian Băsescu simte pe dată nevoia unui teolog la Cotroceni.

Sorin Lazurca și Cătălin Neamtu

V. LEAC

trec pe la mine prin mînă. Răspundere! Trebuie să răspunzi aici, nu ca la librărie. Lasă textele, capu pe umeri, frate! Altfel - ăac! - te închid. Urcăm pe scările astea, eu am biroul la 1. Săru' mîna d-na Mihaela, cafeluța, cafeluța..., trebe, trebe. Ai văzut-o? O doamnă și jumătate, uite, așa sîntem . Hai cam ajuns... a treia usă pe dreapta. Bună ziua! Săru' mîna! El e Leac, așa-l cheama, pe bune, fost coleg de facultă. Uitați-vă bine la el, scrie poezii. Ha-ha! Nu rîdeți, vrbes series. Leacule, i-a spune-ne tu o poezie, hai nu face pe prostu'. Ei, ați văzut? Ce v-am spus? Poetul! Stai puțin, nu pleci nicăieri. Aici e băiatu' (bate cu palma tocul pistolului). Alo, da! La telefon. Ce număr are camionu'? ăales, se rezolvă. Apropo, ce se mai aude cu treaba aia? Aha! Ok. Săru' mîna, moșule, dau un grătar, te-am pupat! Dacă ai nevoie de xerox, aici mă găsești. Vrei să-ți bați poeziile la calculator? Sînt aici. În tura de noapte oricînd. Mai o gagică, mai o cafea, să ai inspirație, fără inspirație... Și eu am nevoie de inspirație. Așteaptă-mă aici, sau hai cu mine. Mergem la d-na Lili cu hîrtille astea, să le tragă o ștampilă. Bună ziua! Săru' mîna! Ce faci doamnele, domnii? El e un fost coleg de facultate, băiat cuminte. Săru' mîna, d-na Lili, am ajuns. Aici sînt toate hîrtille; asta și asta, trebuie rezolvate; ștampilă și gata. Ei și dumneavoastră, așa mă știți? Băiat finuț, ce dracu'? Știți că nu uit, treaba e pe vine. Ați văzut ce simplu a fost? Bună ziua! Săru' mîna la toată lumea! La revedere! Ai văzut poetu' tatii? Asta-i viața! Ți-e rău?! Cum așa? Aha, am ghicit: ai o înfîlînire, banditul! Nu?! La librărie?! Vrei la librărie, bietul de tine. Ei, mie-mi spui. Cineva trebuie să muncească-n lumea asta, nu toți putem fi librari. La librărie, dacă acolo vrei tu. Săru' mîna! Revin în juma' de oră.

- La ghișeul Finanțelor publice, pe holuri, în birouri, la cozile interminabile; domni în vîrstă, domnișoare, doamne, tineri rași în cap, toată lumea este politicoasă, toată lumea "săru' mîna"! În vă supărați, am și eu o problemă... aha, la ghișeu 14, păi doamna de-acolo m-a trimis aici, la dumneavoastră, înțeleg, la etajul trei, camera 6, mulțumesc, săru' mîna. Săru' mîna! O caut pe doamna Elvira. Da, ăsta-i dosarul'. Cum, nu este complet?! Da, da, am înțeles, fac rost de hîrtie și mă duc la ghișeul 14. Mulțumesc, săru' mîna.

- Săru' mîna, don părinte, am o rugăminte,
ați putea să veniți să-mi faceți o slujbă la vacă,
face spume la gură. Mi-am luat o mașină nouă,
în leasing, acu toți merg la mănăstiri, știți și
dumneavoastră cum e, toți merg la mănăstire.
că e mai... știți dumneavoastră, săru' mîna...
da eu am venit la dumneavoastră că aveți efect,
cum se spune, nu ați avut nici un accident...
faceți și exorcizări... săru' mîna, noi venim din
judet, stiti...

Aș vrea să vorbesc cu don doctor, aha, de la 14, bine așteptăm, nu face nimic...el e. Bună ziua, sâr'u' mîna... știți, avem o problemă... aaa, nu se pune problema, plătim, da vă rugăm... bine, mîine ne vedem... îmi mai spuneți o dată strada... aha, știm, sâr'u' mîna. Să știți că noi nu ne facem de rușine. Da' nici nu se pune problema...

Poza cu taică-miu a rămas acolo pe masă, iar cineva mi-a spus să ies, c-o să primesc rezultatul prin poştă; abia după ce-am ieşit mi-am dat seama că nu am lăsat adresa poştală... dar totuşi am observat ceva: toţi care ieşeau din teatrul de marionete salutau...

Bună ziua! Săru' mîna! Șefu' e liber? A, nici o problemă, aștept. E normal să fie așa, înțeleg. Multumesc, cu două lingurițe. Săru' mîna, da sună la dumeavoastră, nu glumă... trebuie să ai nervi, sînt o groază de nebuni care stau acasă și dau telefoane fără să miște un deget... vedeți că... ooo, s-a spart; vă rog să mă scuzați: săru' mîna, sînteți o drăguță. Uite ca ieșit și domnu'. Multumesc, săru' mîna!

La revedere! Vin săptămîna viitoare. Săru' mîna...

O, sǎru' mîna! Sînteți atît de dulce. "Vă cer în căsătorie". "O, sînteți atît de draguță". "Păi se poate una ca asta". "Vreau să vă sǎrut". "Nici nu m-am gîndit la așa ceva". "Cîți ani îmi dați?". "Doamne iartă-mă, da' cine-și închipuie așa ceva". "Domnișoară, sînt un intelectual...vă jucați cu inima omului...am pomenit eu de așa ceva?!" Sǎru' mînusele, e bine si-asa.

harfa de iarbă

POEME DE CONSTANTIN GURĂU

o teamă sacră te oprește
să frecventeze în plimbările inocente
vîrste ce mor te transformă
în propriu-ți personaj
îndepărtat în rătăcirii printre
decoruri firești odată cînd
praful doar migra în linii late
de lumină ca-ntruchiparea unui duh

cauți despovărat
de culoarea timpului
fragmentul de stradă dintr-un
cartier anume alături
pelerina galbenă
(ea joacă rolul
consecvent al iresponsabilității)
spațiu ce-și ia densitatea din
intempestive ploi de aprilie
și vă preschimbă în două ființe
înclestate-n pereții tîrzii
ai chihlimbarului zilei

sărbătorile fericite au devenit mereu mai
prohibitive
happynewyear-ul tropăit adolescentin
a rămas în marginea marelui bulevard
îngropat în zăpezile de atunci
nici ele excesiv de fabuloase
după criteriile meteo în vigoare
faci slalom acum printre gunoaie
ecouri ale unei opulențe crepusculare
îngroașă dozele cotidiene ale indiferenței
cei încă rămași se mai ascund după
proiecte sortite eșecului feeric

sărbătorile fericite au devenit prohibitive
arareori orașul vechi îți dezvăluie crucile
cupolelor
perspective ignorate străzi mereu mai sărace
unde miracolul se modernizează decade
meschin

vă salut sînt viitorul cadavru
care va umple cu prospețimea lui universul
deocamdată mai cumpăr pîine de la
chioșcul din piața operei

și nu mă pot dezbăra de prostul obicei
de-a risipi bani pe ziare și cărți
cîndva pasager peste luciul indiferent al
vitrinelor
veghez țintuit în grădină
la aventura amoroasă a zmeurei cu crinul de
apă
și iau lecții de la tot mai
borgesian-homericul meu cîine
care trudește la trecerea pragului
el este lumea din lume
și-o grea-fericit-tămăduitoare umilință ne
leagă

nimeni nu va intona
requiemul acestei civilizații
dispărută încet
pe nesimțite alunecată
în amintiri zile dosite
sub foșnetul zmeurei

în fiecare dimineată
cu o punctualitate mereu mai ruginită
ceremonialul matinal
cu o mereu mai ruginită aplicație
cîte flori au străbătut vălul dimineții
lumina înaltă încă neveștejită
peluza cu cîte pungi goale de chipsuri
cu cîte sticle goale e împodobită
se mai văd prin iarbă prin rouă
traseele cîinelui cîte-s și unde duc
cîteva ramuri de cais se-ncurcă în ramuri de
nuc
toate fițele tac
imobilitatea clară încăpătoare a dimineții
numai bună să te încapă ca un cîntec de
ducă

spații ale calvarului
chipuri de pe care a dispărut
pînă și umbra
se închină virtuților disperării

cuvîntul va trebui să sune
ca un bun circuit intestinal
(cum ne învață Eugène)
în vreme ce supozitorul universal
trudește la echilibrul axei lumii

O CĂUTARE HIMERICĂ ADRIANA CÂRCU

Un elvețian de origine română se reîntoarce în orașul natal pe urmele unei iubiri întrerupte abrupt prin fuga sa peste graniță cu mulți ani în urmă. Impactul cu noua realitate românească, anunțat premonitiv de un accident rutier mortal al unei perechi aflate chiar înaintea căsătoriei, este brutal, chiar violent. Încercările de re-sincronizare la o realitate devenită străină sunt alternate cu secvențe retrospective din adolescență, fuga din țară, procesul anevoios de integrare în noua patrie sau reflecții legate de dureroasa experiență a dezdăcăinării.

Teodor Munteanu, pornit în căutarea povestitorului pe care obișnuia să-l viziteze în adolescență, ajunge la Moneasa unde îl întâlnește pe Ion Palatinul, maseur la stațiunea balneară. Întâlnirea cu maseurul orb marchează începutul unui parcurs inițiativ într-un spațiu arhaic, dominat de structuri disfuncționale, unde fascinația lecturii devine singurul mod de evadare, unica soluție. Ion este figura centrală a acestui univers de factură borgesiană, în care lectura, și implicit literatura, devin, după caz, mijloace punitive sau compensatorii. Pacienții, fie fascinați de mirajul lecturii, fie dependenți de binefacerile masajului, primesc sarcina de a imprima pe casete audio lecturi selectate de el conform unor criterii de ordin moral sau formativ. După caz, personajele ispășesc prin lectură păcate lumești sau se lasă în voia desfătărilor produse de puterea hipnotică a textului.

Cărțile lui Ion, o prezență ubicuă, tentaculară, îi umplu treptat spațiul vital, ocupă camera după camera, devin singurele locuitoare ale apartamentului unde doar masa în jurul căreia se țin seara întrunirile ritualizate ale unui grup de filozofi mai rămâne neocupată.

Teodor este asimilat acestui grup de către discipolii asupra cărora Ion prezidează nu întotdeauna cu grație. Un subtil proces osmotiv începe să destabilizeze cîmpul de forțe al grupului, iar Teodor preia încet funcția povestitorului și filozofii ascultă. Romanul conceput într-o suită secvențială alertă, trecut-prezent, sat-oraș (Moneasa-Timișoara), alternează pasaje pline de sensibilitate centrate pe actul lecturii cu evenimente și conflicte redată într-o manieră neo-naturalistă. Aceeași ambivalență complexă se face simțită și în structurarea personajelor; primitivismul și cultura coexistă, la fel cum sensibilitatea coabitează cu brutalitatea, angelicul cu demonicul. *Der Blinde Masseur* este cronică subtilă a unei căutări himerice într-un spațiu încărcat de conotații etnice și culturale, o incursiune într-o lume uitată, a cărei sincronizare la actualitate devine posibilă doar prin participarea la actul literar.

Cătălin Dorian Florescu, *Der blinde Masseur*, Pendo Verlag, Zürich-München, 2006.

POEME DE LAURA CEICA

TURN

pasărea care s-a desprins din ram nu e
sufletul meu
ci junghiul sentimentului care mă
macină azi

tu mă chemi dintr-o casă veche din
dealul pictat
unde glasul tău își ascunde corzile de
fiecare zi
unde depărtarea îți mistuie prezența în
inima
ca o flacără albă

te strig și știu că nu-mi vei răspunde nu
poți fi decât surd de lume și de oameni

Tristan eu voi muri bându-ți licoarea
fără sfârșit
și otrăvindu-mă cu buzele neatinse cu
ochii neplânși cu mâinile nemângăiate

jindul ca o lacrimă păgână îl auzi din
turnul negru de fum –
eu sunt turnul de fum eu sunt fecioara
înlănțuită eu sunt regina înjunghiată de
filtrul ei magic

ating negrăita poveste ca să te simt ca să
te țin la piept ca să te mângâi tăcută cu
un sărut

PARADIGMĂ PENTRU CEL RĂTĂCIT

în dimineata de flaut
buza-nghețată curbura sinelui pastoral
tăcut
nimfe și satiri goi în ochiul de sticlă
monumental sculptați dormind
pe o alee cu petale albe de corcoduș
scuturând diminețile primăvăratice
îmbătrânesc – ochi de oglindă muzee ale
mitului

cântec de demult de moarte fără viață –

cum eu mi-am frânt inima
ea își așterne promoroaca nouă în
căutarea dimineții ce tot întârzie

ÎN PLOAIE

toarnă
peste pelerina mea
peste cizmele mele
peste mâna ta
lipită de sânul meu ud
biciuit de ploaia măruntă
de buze

acuarela erotică
se întinde pe asfalt
ca și mine culcată alături de tine
râzând haotic
strângând în palmă
degetele ude moi de salivă
de ploaie

dacă nu ne atingem
fibra care se rupe în noi
ne seacă de sânge
buzele vinete încremenite într-un surâs
straniu
nu mușcă din ziua ce-și caută sfârșitul

DELICIU

nu mai simțeam nimic așa că de când
începuse să se arate din nou vremea
ploioasă mă deprinsesem iar cu
depresia sau "depresiunea" meteoro-
logică cum i se mai spune și nu mai
ieșeam din casă nici măcar ca să visez
așa că s-a întâmplat într-o zi de marți
de dimineață
să treci tu pe la mine cu un buchet de
flori –
ceva de câmp de iunie îmi pare –
și să-mi spui că ți-e nemaipomenit de
dor de mine
și că ai stat depărtat doar de groaza
acestui dor care te mistuie
te-am luat imediat mai în glumă mai în
serios mai cu sentimentul mai peste
picior

ai plecat –
un imens gol rămâne
cu imaginea ta în el

ORELE SCURSE ÎN CASA DE LA CAPĂTUL LUMII ADINA BAYA

Dacă în anii timpurii ai adolescenței te-ai trezit declarând că întreaga viață se învâрте în jurul dragostei și unei blândeți sinergice care ne ține laolaltă și conduce toate particulele existenței, ai fost probabil privit cu indulgență și – de ce nu? – admirație, ca un spirit sensibil, poate chiar poetic, vibrând empatic la afluxul de senzații și sentimente ce inundă lumea. Când însă, în anii ce se presupune că alcătuiesc miezul solid al vieții adulte, continui să susții gestația binelui universal ce fâlfâie cu aripi angelice asupra armoniei generale, treaba devine puțin mai complicată. Majoritatea zdrobitoare a oamenilor croiți pe măsura schemelor cognitive ale "normalității" te-ar putea suspecta de un vag tembelism, lipsa "simțului realității" sau chiar apartenența la o sectă ce îți transformă creierul într-un organ de percepție al unei realități unice, construite, probabil, de discursurile pline de emfază ale unui guru. Alții te-ar bănuî, poate, sub influența prelungită a unor instrumente narcotice de distorsionare a realității.

În cazul scenariului scris de Michael Cunningham și adaptat într-un film omonim de Michael Mayer, *O casă la capătul lumii*, personajul asupra căruia se concentrează camera (ales drept "principal" dintre vocile multiple ale romanului) ar fi, probabil, ținta celei de-a doua supoziții. Adolescența scufundată în fumul gros al țigărilor de marijuana sau jumătatea de LSD topită pentru prima dată pe limbă la numai 8 ani pledează în acest sens. Dublate de pierderea punctelor de sprijin din familie (fratele, mama, apoi tatăl) la debutul adolescenței, deprinderile euforizante ar putea semnală escapadele din realitate ale unui spirit depresiv, chinuit de disparițiile succesive ale celor dragi și marcat de tristețea profundă a vieții de orfan.

Personajul transpus de regizor pe ecran nu se pierde însă printre nuanțele sumbre ale deprinderii. Dimpotrivă, funcționează ca rezervor nesfârșit de afecțiune pentru întreg restul celor cu care interacționează în scenariu. Fascinant în naivitatea puerilă ce va persista în timp, se cuibărește tandru în sufletul tuturor și străbate neabătut căile hedoniste ale "binelui" și "iubirii". Deși cu o copilărie tragică, Bobby (jucat la maturitate de Colin Farrell) își regăsește echilibrul alături de cel mai bun prieten, Jonathan (Dallas Roberts) și de familia lui, care îl și adoptă. Prima parte a filmului trece în revistă câteva dintre momentele speciale ce contribuie la relația foarte strânsă dintre cei doi. Suntem în Cleveland, în America sfârșitului anilor '60, iar experimentele lor adolescente rezonează pe deplin cu era libertinajului hippie - de la după-amiezile petrecute pe acordurile molcome de jazz ale muzicii Laurei Nyro, tolăniți pe covor și trecând un muc de țigară cu marijuana de la unul la altul, până la încercările comune de descoperire a unei sexualități ce se anunță diferită între cei doi.

Un rol de excepție în această parte a filmului îl joacă Sissy Spacek (v-o amintiți, probabil, sub numele de Carrie, din horror-ul omonim făcut în anii '70 după romanul

lui Stephen King), interpretând-o sublim pe Alice, mama lui Jonathan. Ea coboară de la înălțimea unui adult previzibil și rațional și caută să înțeleagă experimentele euforice ale lui Jon și Bobby, trăind bucuria, destinderea și explozia de afecțiune a primului joint, deschizându-și brațele către un dans alături de cei doi. Barierele ce separă emoția pură de pasiunea sexuală sunt reasezate în scenariul lui Cunningham. Un dans care prin penița altui autor ar fi semnat o mică scânteie pasională între Alice, încă senzuală la vârsta ei mijlocie, și cel mai bun prieten al fiului ei, Bobby, aici nu conotează decât un schimb de afecțiune, blândețe, tandrețe.

Printr-o paralelă narativă spre care și-a dezvoltat predilecția și în *Orele*, Cunningham mută acțiunea din peisajul de suburbie americană liniștită, cu locuințe frumoase, bibilite griji de nevastă casnică, la gălăgia urbană și nonconformismul New York-ului. După câteva cotituri de drum diferite – Jon pleacă pentru continuarea studiilor, Bobby rămâne în Cleveland –, reîntâlnirea din orașul care nu doarme aduce față în față două personaje schimbate sau în curs de schimbare. Dacă pentru Bobby naivitatea ingenuă și credința că "totul e dragoste și bunătate" persistă, Jon plutește spre explorarea limitelor sexualității gay. În adolescență echilibrul afectiv dintre cei doi era completat de Alice; în New York apare Clare, egal adorată de ambii. Cunningham îi transformă pe cei trei într-o adevărată familie – puțin stranie, ce-i drept – și mută din nou acțiunea în calma Americă semi-rurală, la "capătul lumii", unde aceștia găsesc o casă pe care o transformă într-un cămin real.

Fericirea e însă de scurtă durată. La fel ca în *Orele*, homosexualitatea e legată de dobândirea unei boli incurabile. În plus, o concurență nesfârșită pentru afecțiunea lui Bobby și plictiseala cumplită a vieții "la țară" o fac pe Clare să plece împreună cu proaspăt născuta Rebecca. Finalul evită o rezoluție limpede: cei doi prieteni din copilărie rămân să petreacă împreună timpul scurt pe care îl mai are de trăit Jon în "casa de la capătul lumii".

LUMEA ȘI TREI IUBITI-JUMĂTE CRISTINA CHEVEREȘAN

În 2002, când *Orele* și trio-ul Nicole Kidman - Meryl Streep - Julianne Moore măturau în trombă sălile de cinema, culegând premii după premii, atât literații, cât și mai puțin inițiați în domeniu aplaudau frenetic trecerea câștigătoare a Virginiei Woolf pe marele ecran. Geniala, dar labila scriitoare și personajele sale reînviau în conștiința unui public de secol XXI subjugat de o interpretare hipnotică și o realizare cinematografică de excepție. În spatele succesului incontestabil se reprofila însă și un alt element, poate nu îndeajuns cunoscut largii mase a iubitorilor de film, dar aclamat deja în cercurile literare: Michael Cunningham. Absolvent de Stanford, autor al romanului inspirat adaptat de scenaristul David Hare și deținător pe cale de consecință al Pulitzerului și PEN/Faulkner-ului 1999, americanul își asigura, prin magia peliculei, locul în mai multe cămine și suflete contemporane decât, poate, sperase.

Cu sau fără ecranizări, cărțile lui Cunningham își vorbesc propria limbă: un dialect al inimii lipsit de ocolisuri ca adresare, complicat și nuanțat din punct de vedere al conținutului. Dacă *Orele* se compuneau din abile jonglerii tehnice operate în spiritul modernismului practicat de Woolf, nu același lucru se poate spune despre debutul din *O casă la capătul lumii*. Acțiunea nu pendulează între epoci și planuri paralele, interschimbabile la semnul imperceptibil al creatorului: ea se încheagă treptat din frânturi de existență și conștiință ale membrilor unei mici comunități bizare. Bobby, Jonathan și Clare sunt protagoniștii unui triunghi amoros aparte și, pe rând, naratori ai întâmplărilor ce îi unesc și despart deopotrivă. Alice, mama lui Jon, se alătură vocilor însărcinate cu relatarea unei povești în egală măsură stupefiantă și captivantă.

Evenimentele traversează decenii frământate ale redefinirii identitare în America: între Clevelandul anilor '60-'70 și New York-ul erei Reagan, Jonathan Glover și Bobby Morrow se împrietenesc, cresc și își trăiesc descoperirea de sine. Homosexualitatea se înscrie printre revelațiile tăcute, timpurii, definitive - cel puțin pentru Jon, care alege evadarea în decorul boem al libertinului *Village* din Manhattan. Bobby, produs al unei familii destrămate și martor la moartea absurdă a fratelui său, rămâne în urmă, ezitant. Inițiat de Alice în arta gătitului, își deschide un restaurant, eșuează și, odată cu necesara mutare a familiei Glover în Arizona, survine inevitabila tranziție spre Marele Oraș. Acesta îl întâmpină avid în apartamentul împărțit de jurnalistul Jonathan cu o divă dezabuzată și blândă a ambiguităților urbane, Clare (*"Îmi doream o viață așezată și una șocantă"*).

"Pe jumătate iubiți", cuibăriți în straturile superioare ale unei afecțiuni asexuate, asemenea unor surori de cruce și candoare, cei doi își propun să conceapă un copil căruia să îi ofere armonia ce lipsise propriilor cămine. Utopia cuplului modern, a conviețuirii pașnice, indiferente la convenții, îl înglobează rapid pe Bobby într-o stranie istorie de dragoste urbană. Cei trei devin inseparabili, completându-se. Dezideratul perfecțiunii amoroase încetează să se mai împartă, tradițional, la doi: perechea ideală reprezintă pentru fiecare protagonist, o combinație între ceilalți¹, o entitate bicefală. Surprinzător, poate, eroii masculini nu

practică "micile delict" ale homosexualității împreună, fiind mai degrabă rude de suflet decât amanți (*"fiecare dintre noi este celălalt născut într-un alt trup"*). În schimb Clare și Bobby, neașteptat de compatibili într-o relație fizică, oferă originalei familii copila visată, Rebecca.

Deși aspirația către un grup de oameni mai degrabă uniți decât înlănțuiți prin iubire pare a prinde contur, antidotul de realitate nu putea lipsi. Apariția fostului partener al lui Jon, Erich, tulbură apele: muribund de SIDA, el periclitizează idilicul oricum tensionat al situației. Michael Cunningham formulează cu extremă delicatețe dilemele și crizele intens umane ale unor moduri de viață greu de stăpânit sau negat. El construiește fluentă din fragmente; povestea curge cu vârtejuri și spații de acalmie, luând cu ea cititorul căruia, de la cărmă, generosul cvartet epic i se adresează direct. Între imaginație și imediat, între speranță și realizabil se consumă existențe incandescente, uneori până la cenușă.

Deși el însuși homosexual și răsplătit cu distincții literare de gen, scriitorul dezvoltă mult mai puțin componenta gay a discursului decât pe cea emoțională. Miza pe detaliu, pe introspecție, pe gestică măruntă și ușor de recunoscut face din *O casă la capătul lumii* un roman al dragostei independente de sex. Cunningham evită senzaționalul în favoarea trăirii autentice, pune exhibiționismul de paradă în umbra vulnerabilităților, dramelor, nehotărârilor de fiecare zi. Rezultă personaje în carne și oase, prinse într-o scriitură frumoasă și subtilă, un cadru stilistic elegant și, până la urmă, simbolic: *"Ajungem să îi cunoaștem pe Jonathan, Bobby și Clare de parcă am trăi alături de ei și totuși fiecare își păstrează acel mister care la oameni se numește suflet iar în ficțiune se numește artă"*².

1 Peter Rainer - *Three on a Match*, New York Magazine, 26.07. 2004.

2 Kevin Thomas - *A Home at the End of the World*, The Los Angeles Times, 23.07.2004.

3 Richard Eder - The Los Angeles Times Sunday Book Review.

TUR DE ORIZONT

Acuși (în martie, dar la vitezele de azi...) se face anul de când, la Galați, apare **Doi**, revistă de cultură și imaginație în regim samizdat, "sub egida mea" ● Mea=Carmen Racoviță ● Avangardistă în spirit și simțire, publicația are un tiraj de "vreo 50 de exemplare", format A4, 16 pagini pline (sau mai goale, depinde de inspirația paginatorului) cu texte care mai de care mai interesante și trăsnite, autori din toate generațiile, din toate colțurile țării, ba chiar și din... Japonia ● Cităm din editorialul-program, semnat de C. Racoviță chiar în primul număr: "... o revistă interactivă, măi..., o revistă-laborator în mijlocul străzii și care acoperă o nișă culturală mărișoară prin publicarea de literatură subterană și populară, scrisă fie de literați, fie de iliterati (aparținători de zone marginale) – tocmai de aceea accesibilă tuturor categoriilor sociale prin eliberarea textelor de regulile rigide impuse mereu de elite (pentru elite!) sau chiar de schemele noastre proprii (tot rigide!) de percepție, nu?" ● Cum nu! Îi găsiți în "Doi" pe Șerban Foartă, cu texte și cu desene inedite (iată un "Perpetuum mobile": o vale/ în care/ cad ouă/ ca două/ ovale/ în care/ cad ouă/ ca două/ ovale/ în care/ cad ouă/ ca două/ ovale/ în care...), Emil Brumaru, Lucian Vasiliu, Florina Zaharia, a.g. secară, Daniel Lungu (nu-i... diminutivul lui Dan Lungu), Stela Iorga, Peca Ștefan, Vasile Gârnet, Kris Rypka, Max Popescu, Ion Avram și alții ● Dacă v-am făcut curioși, iată o adresă de e-mail (nu-i banc) predealvila@yahoo.com unde bănuim că se poate comanda samizdatul ● Pe rând, doi câte doi!

MODERNI, POSTMODERNI, TRANSMODERNI

Unu, că tot... numărăm, a devenit "revistă de ofensivă a transmodernismului", deși în cele 72 de pagini ale numărului 2-3/2006 semnează și moderni, și postmoderni: Tudor Arghezi, Gheorghe Grigurcu, Alexandru Sfârlea, Constantin Cubleşan, George Drăghescu, Ivan Evseev, Valentin Tașcu, Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Ion Arieșanu, George Mirea, Marian Drăghici, Barbu Cioculescu, Andrei Novac, Ion Mircea, Laurian Stănescu, Ion Pachia Tatomișescu etc. ● De salutat efortul scriitorilor Ioan Tepelea și Ion Popescu-Brădiceni (teoreticianul transmodernismului) de a "pompa" energie și bani în această publicație

NAPOLEONUL ȘI NAȘTEREA PUILOR

Ce mai mătură Liviu Antonesei cu Ion Cristoiu prin **Timpul** (nr. 12/2006), într-un interviu (desprins dintr-o carte – "De la Iliescu la Băsescu. Și retur" – ce stă să apară) acordat lui Dorin Popa ● Iaca o mostră: "Oricum, a slujit (I.C., n.n.) toate cauzele posibile, de la utecismo-pecerism la funarism și tabloidizare. Din cauza staturii, de care nu e vinovat de altfel, are un complex care îl face să-și ia o alură napoleneană și să-și imagineze că el face toate jocurile când, de fapt, e folosit cât

e util și apoi se renunță la el. Noroc de versalitatea sa că își găsește altă cauză pentru ori împotriva căreia să combată. Însă, probabil, cea mai mare vinovăție a sa postrevoluționară a fost începutul tabloidizării presei noastre, perioada aceea când, împreună cu EvZ, făcea găinile să nască pui vii și viola babele". ● Șerban Axinte a întrebat cinci intervieuatori – Robert Șerban, Ovidiu Șimonca, Cornel Mihai Ungureanu, Marius Chivu, Andrei Terian – "Cum stăm de vorbă cu scriitorii" ● Foarte bună pagina de poezie a Ancăi Laura Codrea, dar și proza "Trei-patru gloanțe în regiunea toracică", de Lucian Bîrsan (chiar o fi făcut autorul parte din plutonul de execuție a lui nea Nicu? Întrebăm, nu tragem cu Kalașnikovul...) ● Tot un interviu demn de interes, de data asta cu istoricul Victor Neumann – "Despre regăsirea de sine și întâlnirea cu Europa" ● Și fiindcă tot suntem în UE, nu ocoliți reportajul lui Horatio Morpurgo, "Sibiu – efectul de frumusețe tacită și imprevizibilă".

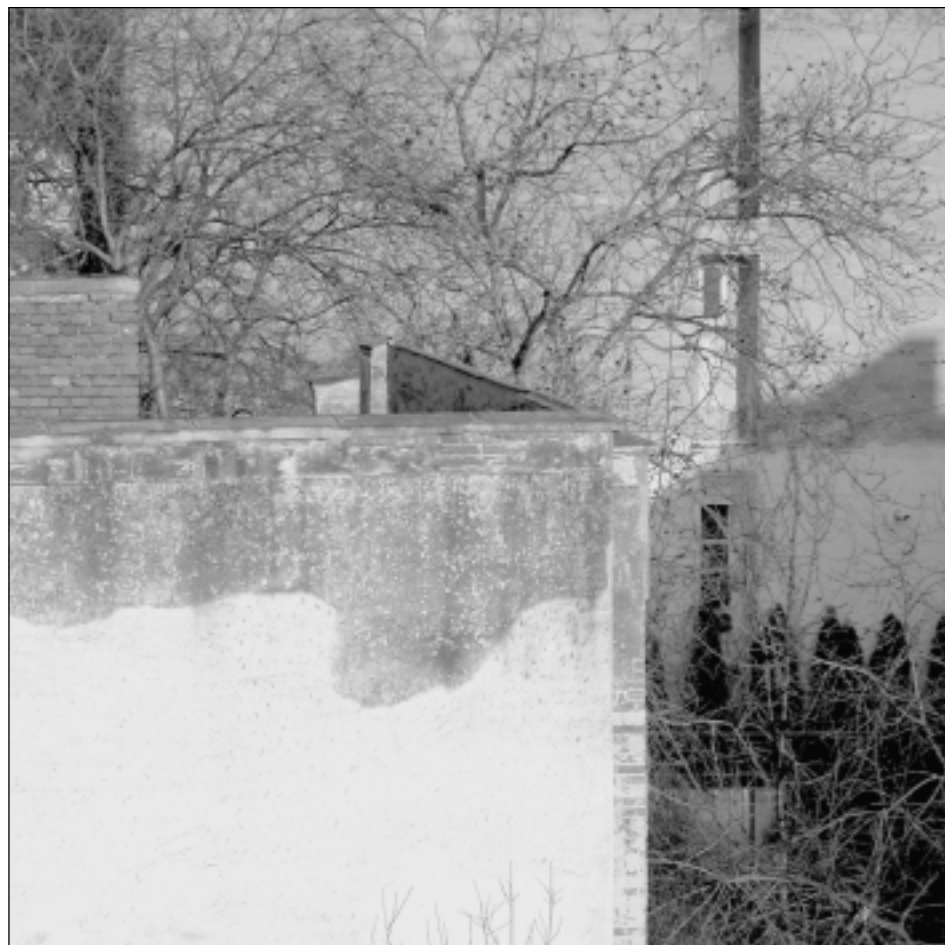
RĂȚIA DE CUBA

Că tot vorbeam de Cristoiu, **Convorbiri literare** (nr. 12/2006) îi găzduiește un dialog cu Nicolae Stroeșcu Stînișoară, intitulat "A fost Europa liberă" ● Trist-haios articolul fostului ambasador al României în Cuba, Constantin Simirad (fost PAC-ist, fost primar, fost președinte al Partidului Moldovenilor, fost...), care începe cu o serie de anunțuri "decupate" din presa de la Havana ● Dacă doriți să... v-amintiți: "Pentru această lună este programată distribuirea a 10 uncii/consumator de pește fără cap și eviscerat" ● Sau: "În luna iulie este programată distribuirea de chibrituri, în funcție de compoziția nucleului familial, în toate municipiile capitalei" ● Și încă: "Se continuă vânzarea de garnituri pentru cafetiere de 3 și 6 cești, cu o valoare de 1 peso fiecare, pe nucleu familial" ● Să mai zică careva că nu era bine pe vremea lui Ceaușcă!

CE-I EVENIMENTUL LITERAR ȘI CE VREA

Ancheta din **Ramuri** (nr. 12) vrea să afle ce-i cu "evenimentul literar", de cine depinde el, care au fost cele din 2006 și ce-ar putea "sări" în 2007 ● Opinează Lucian Vasiliu ("Un tip de eveniment ar fi diminuarea cărților veleitarilor și, implicit, creșterea exigențelor, înviorarea spiritului critic..."), Ștefan Ion Ghilimescu ("Nici o dezbatere serioasă pe marginea cărții - "Întoarcerea huliganului", de N. Manea, n.n. - , deocamdată"), Ioan Lăcustă, Simona Grazia-Dima ("Cred că la noi, dar nu numai, accentul cade, din păcate, pe latura spectaculară a evenimentului respectiv, și mai puțin pe substanța sa"), Valentin Tașcu ● Multe cronici de carte (asta-i bine, că mai află lumea ce și cum mai apare), poezie de Simona Grazia-Dima și Adrian Suciu, un dialog... parfumat între Petruț Pârvescu și Constantin Stan, și câte și mai câte...

ROȘIORII DE VEDE

Ilustrațiile din acest număr reproduc lucrări ale artistului fotograf ANDREI ROSETTI

"LIVIN' IN AMERICA" PETRU UMANSCHI

Cu doar câteva zile înainte de Anul Nou, "Godfather Of Soul" s-a decis să părăsească această lume păcătoasă, deși – așa cum fiecare o știe – o iubea prin toți porii. Sigur, despre morți numai de bine, dar a-l idealiza pe James Brown înseamnă a minți cu nerușinare, ba chiar a nu-ți respecta cititorii, fapt pe care nu mi-l permit. Așadar, dragilor, să cunoaștem în primul rând omul din spatele legendei.

În anii '60 era supranumit Mister Dynamite, asta datorită combustiei extraordinare pe care știa s-o răspândească atunci când se afla pe scenă, înconjurat de membrii formației sale, Blue Flames. La începutul deceniului șase, muzica negrilor (Race Series) cunoștea o revigorare, după o perioadă în care părea a fi eclipsată de ritmurile formațiilor Beat. Cel puțin în Europa de Vest domina nestingherit Mersey Sound-ul grupurilor Beatles, Merseybeats, Freddie & the Dreamers, dar și producțiile sonore ale altor grupuri din Albion, ca Rolling Stones, Animals, Hollies. În 1965 își fac loc pe scena muzicală americană exponenții de culoare ai muzicii Soul și Rhythm & Blues ca Wilson Pickett, Otis Redding, Solomon Burke sau Joe Tex. "Feeling"-ul acestora era unul ce nu putea fi transmis convingător decât de continuatorii de drept ai bluesului adevărat. Amintiți-vă de (Sittin' On) The Dock Of The Bay, piesa lui Otis Redding. Orice încercare de a aborda cântecul în manieră Cover Version a fost un eșec, excepție, poate, varianta lui Percy Sledge, dar care mi se pare prea dulceagă, deci inexpressivă. Revenind la forța și vigoarea abordării muzicale a pieselor Soul și R&B încurajate la vremea aceea de casele de discuri Stax sau Tamla Motown, amintim că apariția lui James Brown a fost emblematică pentru acest Black Music Revival.

Dincolo de vigoarea unui glas unic, viril, ce ataca, cu precizie, notele din registrul acut, suportul instrumental al pieselor beneficia de acel "Brass Construction" al instrumentelor de suflat, ignorate de beatnici și rockeri atâta amar de vreme. Nu e o coincidență faptul că după ce au erupt stilurile Soul și R & B, apanajul restrâns al instrumentelor folosite de grupurile pop (chitare, chitară bass, keyboards, baterie) s-a lărgit simțitor în tentativa acestora de a-și "colora" prestațiile... Un exemplu ar fi doar formația americană John Freed & His Playboys care triumfa în acea perioadă cu hitul "Judy In Disguise", semn că băieții au învățat bine lecția dată de confrății de culoare. În piesa amintită, ponderea (Gimmick) o au instrumentele de suflat. Efectul acestora va traversa în scurtă vreme oceanul, poposind și în Marea Britanie ("Got To Get Into My Life" – Beatles). Revenind la James Brown, nici nu ne putem imagina cum ar suna piesa clasică "I Feel Good" fără "împunsăturile" asigurate de instrumentele de suflat. Le vom întâlni mai târziu și în dinamica cântecului "Livin' In America", cuprins în coloana sonoră a filmului *Rocky IV*. Dacă stăm să socotim, în aria muzicii sale – și în egală a noastră –, James Brown a fost un tip ordonat și consecvent. Din păcate, viața e mai complicată, ea punându-te și în situații delicate în raport cu semenii, cu relațiile cu ei. La capitolul acesta, "Godfather Of Soul" a clacat.

(Va urma)

CONFERINȚELE MICROSOFT
conferințele microsoft

ORIZONT
fundația
a treia
europă
timisoara

andrei pleșu
vladimir tismaneanu
h.-r. patapievici
gabriel liiceanu
mihai-răzvan ungureanu
andrei pleșu
teodor baconsky
gabriel liiceanu
andrei codrescu
vladimir tismaneanu
mario vargas llosa
h.-r. patapievici
nicolae manolescu
nicolae manolescu

un suflu nou

CONFERINȚELE
MICROSOFT

Comunitate și Diversitate
din 2003

■ Crearea de modele, stabilirea de contacte directe între mari personalități din țară și străinătate cu un public larg sunt condițiile insuflării unui spirit al competiției și transmiterii de valori științifice, culturale și etice. Noua generație are astfel șansa de a intra în legătură directă cu personalități care au devenit personaje, comunicând, meditănd și polemizând pe marginea unor teme de larg interes.

Modalitățile practice de desfășurare a Conferințelor Microsoft demonstrează că nimic nu poate înlocui contactul direct dintre oameni, dezbateră vie și schimbul nemediat de idei, în dorința de a impune pluralismul și comunicarea. Conferințele Microsoft sunt o agoră a celor responsabili, a celor hotărâți să impună un suflu nou într-o comunitate a diversității și valorii.

timisoara constanța brașov arad oradea bucurești iași sibiu craiova chișinău

Your potential. Our passion.
Microsoft